

HYVÄN VANHEMMUUDEN ARGUMENTIT JA NIIDEN RETORINEN PUOLUSTAMINEN

Analyysi erään perhelehden nettikeskustelupalstalla käydyistä keskusteluista liittyen lastensuojelun kiireelliseen sijoitukseen ja huostaanottoon

HELENA VEKKA
Tampereen yliopisto
Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Sosiaalityön pro gradu -tutkielma
Toukokuu 2017

VEKKA, HELENA: Hyvän vanhemmuuden argumentit ja niiden retorinen puolustaminen: Analyysi erään perhelehden nettikeskustelupalstalla käydyistä keskusteluista liittyen lastensuojelun kiireelliseen sijoitukseen ja huostaanottoon

Pro gradu -tutkielma, 91 sivua

Sosiaalityö

Ohjaaja: Suvi Raitakari

Toukokuu 2017

Tutkielmassa tutkitaan sitä, miten vanhemmat argumentoivat oman hyvän vanhemmuutensa puolesta nettikeskustelupalstan kirjoituksissa, tilanteessa jossa perheeseen on tehty kiireellinen sijoitus tai huostaanotto. Tutkielma kiinnittyy siten vahvasti vanhempien näkökulmaan. Retorisen analyysin avulla tarkastellaan sitä, miten vanhemmat argumentoivat ja puolustavat kiistanalaiseksi määrittyvää vanhemmuuttaan. Kiistanalaisuus on tutkielmassani teoreettinen käsite, jonka avulla pyrin kuvaamaan vanhemmuutta, joka rikkoo kulttuurisia ja ideaaleja vanhemmuuskäsityksiä, ja asettuu siten perheen ulkopuolisten tahojen tarkastelujen ja määrittelyjen kohteeksi.

Tutkimusaineisto koostuu 33:sta nettikeskusteluviestistä, jotka on kerätty erään perhelehden internet-sivustolta. Kirjoituksia lähestytään retorisena aineistona, josta analysoidaan tämän kyseisen palstan kirjoittajien vanhemmuuden argumentteja ja retoristen keinojen käyttöä. Konstruktiivisen ajattelutavan mukaisesti, nettikeskusteluita ei tarkastella autenttisina todellisuuden kuvina, vaan ne nähdään yhtenä tapana rakentaa näkökulmallista sosiaalista todellisuutta.

Aineistosta on argumenttianalyysillä ja retoristen keinojen analyysillä eritelty hyvän vanhemmuuden argumentit sekä ne retoriset vakuuttamisen keinot, joilla argumentteja puolustetaan. Analyysin apuvälineenä ovat toimineet Arja Jokisen (2016) erittelemät vakuuttavan retoriikan keinot ja Chaïm Perelmanin (2007) uuden retoriikan näkemykset suostuttelemisesta ja vakuuttamisesta argumentaatiotekniikoiden avulla.

Tutkielman tulokset on jaettu kahteen lukuun. Ensimmäisessä luvussa hyvän vanhemmuuden argumentit liittyvät väitteen esittäjään. Tällöin hyvää vanhemmuutta puolustetaan lapselle annetun rakkauden ja hoivan, normaalin perheen ja tavallisen arjen sekä lapsen koulussa ja elämässä pärjäämisen kautta. Toinen tulosluku koostuu argumenteista, jotka liittyvät vastapuolen toimintaan, eli tässä yhteydessä lastensuojelun toimintaan. Tällöin retoriikka on luonteeltaan hyökkäävää. Omaa vanhemmuutta puolustetaan vetoamalla omaan leimattuun asemaan, lastensuojelun tekemiin virheisiin sekä huostaanottobisnekseen. Analyysin tuloksena vanhempien asema ja näkökulma suhteessa lastensuojelun käytäntöihin määrittyy alisteiseksi, epävarmaksi, omaa vanhemmuutta vahvasti puolustavaksi ja vastapuolen toimintaa kyseenalaistavaksi. Sosiaalinen media vapaana vuorovaikutuksen areenana näyttäytyy puolestaan paikkana vaihtoehtojen ja kriittisten näkemysten vapaaseen ilmaisuun.

Kirjoittajat käyttävät monipuolisesti retorisia vakuuttamisen keinoja puolustaessaan vanhemmuuttaan. Yleisimmät retoriset keinot aineistossani ovat: ääri-ilmaisut, asiantuntijapuheeseen vetoaminen, määrällistäminen ja metaforien käyttö.

Avainsanat: retoriikan analyysi, argumentaatio, kiistanalainen vanhemmuus, sosiaalinen media

UNIVERSITY OF TAMPERE
Faculty of Social Science

VEKKA, HELENA: Arguments of good parenting and rhetorical strategies: Analysis of online magazine discussions regarding children's placement into care
Master's Thesis, 91 pages.
Social Work
Supervisor: Suvi Raitakari
May 2017

The purpose of this study is to examine parents' argumentation and rhetorical strategies in online discussions. The discussions deal with situations where children had been in out-of-home placement at some point of their life. The primary thing is to clarify parents' arguments of good parenting and rhetorical means which they use while defending themselves against the child protection interventions. In this study parenthood is linked with a term 'contested family practices'. It is a theoretical construct and it considers parenting as a manner, which breaks against cultural and idealistic approaches of good parenting.

The research data consists of 33 online messages. The data is collected from some Finnish family magazines' Internet forum. The analysis focuses to identify arguments about good parenting and rhetorical strategies only this specific Internet forum. Theoretical framework is in the tradition of social constructionism. Internet conversations are then understood as one alternative way to build social reality, not an authentic picture of it. The analytical methods of the study are both argument analysis and rhetoric analysis. I have mainly utilized Arja Jokinen's (2016) rhetoric list of persuasion and Chaïm Perelman's (2007) theory of argumentation.

The results are divided into two parts: in the first part arguments of good parenting are linked with parents themselves. Parents defend their parenting with the following arguments: loving and caring, a normal family life and child's good success in the school and life. The other part of results includes arguments which challenges child protections' work. The parents use more offensive rhetoric means. They underline their parenting as stigma and they criticize social worker by mistakes. Some writers also describe child protection as a corrupt business. According to the results, parents position in child protection is perceived as resigned, uncertain and defensive. The Social media is rhetorical arena where parents can express their own opinions freely and where they can try to get approval.

Varied ways of rhetorical strategies is used in the data. The most common means are: extreme expressions, appealing expert opinions, quantification and metaphors.

Keywords: rhetoric analysis, argumentation, contested family practices, social media

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Kulttuuriset ja ideaalit käsitykset perheestä.....	5
2.1 Kiistanalaiset perhesuhteet	6
2.2 Lastensuojelu määrittämässä ja rajaamassa hyvää vanhemmuutta	10
3 Sosiaalinen media argumentoinnin paikkana.....	17
3.1 Lastensuojelu, vanhemmuus ja mediat.....	17
3.2 Sosiaalisen median keskustelupalstojen vuorovaikutus ja retoriikka	20
4 Tutkimuksen toteutus.....	24
4.1 Tutkimuskysymykset	24
4.2 Nettikeskustelut aineistona.....	25
4.3 Tutkielman eettiset kysymykset	28
5 Tutkimuksen metodologia ja metodi	32
5.1 Sosiaalisesti rakentunut todellisuus.....	32
5.2 Retoriikan analyysin lähtökohdat ja käsitteet.....	33
5.3 Vakuuttavan retoriikan keinot.....	39
5.4 Analyysin toteuttaminen	43
6 Kiistanalaisen vanhemmuuden retorinen puolustaminen	47
6.1 Olen rakastava ja huolehtiva vanhempi	48
6.2 Meillä on normaali perhe ja arki	53
6.3 Lapseni on pärjännyt koulussa ja elämässään hyvin.....	58
7 Lastensuojelun toiminnan retorinen kiistäminen	62
7.1 Olen leimattu ja väärinymmärretty vanhempi.....	63
7.2 Lastensuojelu on toiminut virheellisesti ja väärin perustein	67
7.3 Olemme joutuneet huostaanottobisneksen tai salajuonen kohteeksi.....	70
8 Johtopäätökset ja pohdinta.....	75
Lähteet.....	83

1 JOHDANTO

Tutkielmassa tutkitaan sitä, miten vanhemmat argumentoivat hyvän vanhemmuutensa puolesta ja mitä retorisia vakuuttamisen keinoja he käyttävät puolustaessaan näitä vanhemmuuden argumenttejaan. Aineisto on kerätty sosiaalisesta mediasta, erään perhelehden keskustelupalstalta, ja se sisältää niiden vanhempien kirjoituksia, jotka ovat viestissään kertoneet omakohtaisia kokemuksia lapsensa kiireellisestä sijoituksesta tai huostaanotosta. Aineisto sisältää 33 keskustelupalstakirjoitusta. Nämä kirjoitukset kerättiin keskusteluketjuista, jotka ovat vuosien 2010–2016 väliltä. Tutkielman teoreettisena lähtökohtana ja menetelmänä toimii Chaïm Perelmanin (2007) uusi retoriikka ja argumentaatioteoria sekä Arja Jokisen (2016) koostamat vakuuttavan ja suostuttelevan retoriikan keinot, joita olen hyödyntänyt retoristen keinojen analyysin työkaluna.

Retoriikan analyysin taustaoletuksena toimii ajatus todellisuuden tulkinallisesta ja konstruktivisesta luonteesta (Jokinen 2016, 338). Sosiaalisen konstruktionismin mukaisesti, tutkielmassani sosiaalisen median keskustelupalstalle lähetettyjä viestejä lähestytään yhtenä kielellisen vuorovaikutuksen tapana, jonka avulla kirjoittajat rakentavat todellisuutta ja käsityksiä lastensuojelun interventioista. Siten viestit ovat sidoksissa vain kirjoittajan merkityksellistämään tilanteeseen, joten ne eivät edusta yleisiä totuuksia lastensuojelun sosiaalityöstä tai asiakkaan tilanteesta. Tutkielmassani ei tutkita lastensuojelun tekojen oikeellisuutta tai kirjoittajan tosiasiallista kykyä hyvään vanhemmuuteen. Kirjoituksia lähestytään retorisenä aineistona, josta analysoidaan tämän kyseisen keskustelupalstan kirjoittajien vanhemmuuden argumentteja ja retoristen keinojen käyttöä.

Nykyaikaisessa länsimaisessa kulttuurissa korostuvat perhesuhteiden monimuotoisuus ja neuvoteltavuus. Tällöin erilaiset tavat elää perheenä ovat tulleet osittain hyväksyttymmiksi. (Sevón & Notko 2008, 12, 17.) Perhesuhteissa eläminen ja käsitykset hyvästä vanhemmuudesta perustuvat silti edelleen vahvoihin kulttuurisiin käsityksiin ja oletuksiin siitä, mikä on hyvää ja pahaa tai toivottua ja ei-toivottua perhe-elämää (Pösö 2008, 93). Kiistanalaisuus on tutkielmassani teoreettinen käsite, jonka avulla kuvaan vanhemmuutta tilanteessa, joka rikkoo kulttuurisamme ja yhteiskunnassamme vallitsevia hyvän vanhemmuuden käsityksiä sekä asettuu yhteiskunnallisen tarkastelun ja määrittelyn kohteeksi. Aineistoni kirjoittajien vanhemmuus on

vanhemmuutta, johon on kohdistunut voimakkaita lastensuojelullisia puuttumisia perheen yksityisenä pidettyyn vanhemmuuteen ja lapsen kotona asumiseen. Huostaanotto ja kiireellinen sijoitus ovat aineistoni kirjoituksissa liittyneet lastensuojelun sosiaalityön arvioihin vanhemmuuden puutteellisuudesta.

Lapsen etu on lastensuojelutyön keskeisin toimintaa ohjaava periaate, joka ohjaa kaikkea päätöksentekoa. Lapsen suojeleminen ja lapsen edun varmistaminen velvoittavat sosiaalityöntekijöitä toimimaan tarvittaessa vastoin vanhempien tahtoa ja toiveita. Lastensuojelun käytännöissä vanhemmuutta tulee samanaikaisesti tukea, edistää, arvioida, valvoa ja mahdollisesti uudelleen järjestää. (Esim. Archars & Skivenes 2008, 391; Laakso 2009, 259; Pösö 2008, 93.) Vanhemman asema ja rooli lapsen etua ajavassa lastensuojelussa voi olla haastava. Vanhemman velvollisuudeksi saattaa vanhemman ja työntekijän välisissä kohtaamisissa langeta oman syyttömyyden ja riittävyyden todistelu. Vanhempi joutuu todistamaan, selittämään ja vakuuttamaan hyvää vanhemmuuttaan viranomaisten silmissä. (Pösö 2012, 92.)

Lastensuojelun käytännöissä on yleistä, että perheiden tilanteet ovat monitulkintaisia ja ne sisältävät eri osapuolten välisiä kilpailevia totuuksia. Lapsen vanhemmat ja lastensuojelun sosiaalityön ammattilaiset määrittävät omista lähtökohdistaan lapsen etua ja hyvinvointia. Lastensuojelun ja vanhempien välisissä kohtaamisissa on yleisesti monia erilaisia kilpailevia totuuksia ja näkemyksiä muun muassa siitä, mikä on lapsen etu ja onko vanhemmuus riittävän hyvää. Kiistanalaisissa perhesuhteissa ja perhekäytännöissä oikea, hyvä ja tavoiteltava toiminta saa eri osapuolille eri merkityksiä. Käsitykset hyvästä ja tavoiteltavasta perhe-elämästä eivät ole tällöin sosiaalityöntekijän ja vanhemman kesken yhteisesti jaettuina tai itsestään selviä. (Forsberg 2011, 269–270; Forsberg 2012, 12.)

Tutkielmani kiinnittyy tarkastelemaan huostaanottoa ja kiireellistä sijoitusta vanhempien näkökulmasta. Tällöin näkyväksi tulee se, miten vanhemmat neuvottelevat, perustelevat, oikeuttavat ja määrittelevät vanhemmuuttaan. Olen kiinnostunut löytämään vastauksia siihen, miten vanhemmat argumentoivat kiistanalaisen vanhemmuutensa puolesta, ja minkälaisia näkemyksiä he samalla tuottavat lastensuojelun sosiaalityöntekijän ja vanhemman välisistä kohtaamisista. Vanhempien käsitysten ja näkökulman tutkiminen on lapsen etua painottavassa lastensuojelussa tärkeää, mutta tämä näkökulma on jäänyt usein puutteelliseksi lastensuojelua koskevassa tutkimuksessa (Ainsworth & Hansen 2007, 9). Tutkielmallani pyritään siten tuotta-

maan ymmärrystä lastensuojelun käytännöille ja tietämykselle siitä, millaisena sen toimet vanhempien näkökulmasta joissakin tilanteissa näyttäytyvät ja koetaan. Ihmisten välisen argumentaation tarkasteleminen on tutkimuksellisesti aina merkittävää, sillä se valottaa yhteiskunnallisia arvoja ja uskomuksia sekä niiden vastavuoroisia suhteita (Kakkuri-Knuuttila 1998, 240).

Tutkielmassani vanhempien argumentointi on toteutunut sosiaalisen median keskustelupalstalla, joka nykyisin yhdistyy yhä merkittävämmiin osaksi perinteisiä medioita. Sosiaaliseen mediaan viitataan päivittäin uutisissa ja sieltä poimitaan uutisia jaettavaksi valtamedioihin. Sosiaalisen median vaikutusten mielletään kohdistuvan laajasti yhteiskuntaan, talouteen, politiikkaan, kulttuuriin ja ihmisten käyttäytymiseen. (Pesonen 2013, 18–23; Suominen 2013a, 11.) Sosiaalisen median nettikeskusteluista ammennetaan aineksia toimittajien tekemiin juttuihin, joita jaetaan joukkotiedotusvälineiden esittäminä tosiasioina (Pöyhtäri & Kantola 2013, 71). Medioilla on siten oma merkittävä roolinsa myös vanhemmuuteen liittyvien käsitysten ja mielikuvien muodostumisessa ja välittämisessä.

Internetissä on mahdollisuus käydä keskusteluja eri aihepiireistä ja jakaa käsityksiä kansalaisia puhututtavista asioista (Laaksonen & Matikainen 2013, 208). Lasten hoito ja kasvatus ovat aiheita, jotka herättävät mielenkiintoa ja keskustelua. Perhelehtien keskustelupalstoilla jaetaan muun muassa lasten kasvatusohjeita, kysellään vinkkejä perhearkeen sekä käydään kiivastakin väittelyä siitä, mikä on hyvää vanhemmuutta ja mikä puolestaan sitä ei ole. Sosiaalisen median keskustelupalvelujen myötä, oman mielipiteen julkisuuteen saaminen on helpompaa kuin koskaan. Vanhemmuuden ohella, lastensuojelu on aihe, joka puhututtaa nettikeskustelijoita. Lastensuojelua puolustetaan ja kritisoidaan esimerkiksi keskustelupalstoilla, blogeissa, Facebook-ryhmissä ja YouTube -videopalvelussa. Sosiaalisen median kontekstiin sijoittuvaa laajempaa tutkimusta ei ole vielä sosiaalityössä pro gradu -tutkielmia lukuun ottamatta tehty. Keskustelupalsta-aineisto nähdään kuitenkin eräänä tärkeänä arkielämän puheiden tutkimisen lähteenä. Näiden keskusteluiden kautta voidaan tutkia ja tunnistaa esimerkiksi ihmisten arjen toiminnan kipupisteitä. (Raijas & Sailio 2012, 328.)

Sosiaalinen media koostuu palveluista, jotka perustuvat ihmisten väliseen internetin kautta mahdollistuvaan vuorovaikutukseen ja yhteisöllisyyteen. Sosiaalisen median vapaat vuorovaikutuksen foorumit mahdollistavat argumentoinnin anonyyminä omien näkemysten puolesta. (Matikainen 2008.) Sosiaalisen median keskustelupalstojen keskustelut tuovat täten mielen-

kiintoisella ja suodattamattomalla tavalla julki ihmisten puhetta. Keskustelupalstoilla kielellinen vuorovaikutus on usein varsin vapaata ja harkitsematonta, joten sen voidaan ajatella olevan myös estottomampaa kuin kasvokkaisen vuorovaikutuksen. Sosiaalinen media on saavuttanut 2000-luvulla suuren suosion, joten se on myös ilmiönä erittäin ajankohtainen (Pesonen 2013, 13, 18–20; Carr & Hayes 2015, 55).

Tutkielma etenee seuraavasti. Luvut *kaksi ja kolme* sisältävät tutkielmani teoreettisen taustoituksen. Luvussa kaksi tarkastelen perhesuhteisiin liittyviä kulttuurisia ja ideologisia käsityksiä sekä niitä tilanteita, jotka rikkovat näitä ideologisia ihanteita vastaan, muuttuen kiistanalaisiksi perhesuhteiksi. Toinen merkittävä kokonaisuus tässä luvussa on lastensuojelun ja vanhempien kohtaamiset, joissa osapuolet määrittävät riittävän hyvää vanhemmuutta omista lähtökohdistaan käsin. Luvussa *kolme* keskityn tarkastelemaan sosiaalisen median vuorovaikutusta ja retoriikkaa. Selvennän sitä, miten mediat muokkaavat ja uusintavat kulttuurisia uskomuksia muun muassa liittyen vanhemmuuteen. Sosiaalisen median keskustelufoorumit määrittävät tutkielmassani argumentatiivisiksi areenoiksi, joissa vanhemmat pääsevät ääneen ja voivat neuvotella ja puolustaa omaa kiistanalaista vanhemmuuttaan. Luvut *neljä ja viisi* ovat tutkimuksen toteuttamiseen ja metodologiaan keskittyviä lukuja. Luvussa neljä kuvaan tutkielman toteutukseen liittyviä seikkoja, kuten tutkimuskysymyksiä, aineiston keruuta ja eettisiä pohdintoja. *Luvussa viisi* esittelen tutkielmani metodologisen taustan ja käsitteet sekä ne metodiset valinnat, joita olen tutkimusprosessini aikana tehnyt. Tutkielman *viimeinen* luku koostuu pohdinnasta ja johtopäätöksistä.

Tutkielman tulokset on jaettu kahteen päälukuun, jotka olen koostanut aineistosta määrittämistäni hyvän vanhemmuuden argumenteista. Ensimmäinen tulosluku (luku 6) koostuu väitteen esittäjään liittyvistä argumenteista. Hyvää vanhemmuutta puolustetaan kolmen pääväitteen kautta: *1. Olen rakastava ja huolehtiva vanhempi, 2. Meillä on normaali perhe ja arki ja 3. Lapseni on pärjännyt koulussa ja elämässään hyvin.*

Toisen tulosluvun (luku 7) argumentit koostuvat lastensuojelun toiminnan retorisesta kiistämisestä. Oman vanhemmuuden puolustaminen nojaa vastapuolen toiminnan kyseenalaistamiseen kolmen pääväitteen kautta: *1. Olen leimattu ja väärinymmärretty vanhempi, 2. Lastensuojelu on toiminut virheellisesti ja väärin perustein ja 3. Olemme joutuneet huostaanottobisneksen tai salajuonen kohteeksi.*

2 KULTTUURISET JA IDEAALIT KÄSITYKSET PERHEESTÄ

Perhesuhteita on tutkittu biologisesta, sosiaalisesta, taloudellista, moraalista ja emotionaalista näkökulmasta (Sevon & Notko 2008, 13–14). Tässä tutkielmassa paneudun perhesuhteiden tarkasteluun siitä näkökulmasta että, miten niitä ohjaavat ja määrittävät tietyt kulttuuriset käsitykset. Perhesuhteita ja vanhemmuutta ohjaavat kulttuuristen käsitysten lisäksi myös lain-
säädännölliset ja moraaliset näkökannat. Perhesuhteet ovat lähimpiä ihmisten välisiä suhteita ja niihin yhdistyy velvoitteita, vastuita ja lojaalisuutta. Lait ja instituutiot puolestaan rajaavat, valvovat ja määrittävät yhteiskunnallisella tasolla perhesuhteita ja niissä toimimista. (Emt., 13–14.)

Lastensuojelulla on yhteiskunnallinen velvoite turvata lapsen etua ja puuttua tarvittaessa perheiden yksityiseen elämään. Lastensuojelun interventioilla on täten erilaisia ja eritasoisia vaikutuksia vanhemmuuteen ja perhesuhteisiin. Perhesuhteissa eläminen perustuu paljolti kulttuuriin käsityksiin ja oletuksiin siitä, mikä on hyvää ja pahaa, tai toivottua ja ei-toivottua perhe-elämää. Perinteisistä perhekäsityksistä poikkeava vanhemmuus, kuten lapsestaan erillään asuminen, murtaa kulttuurissamme ja yhteiskunnassamme vallitsevia normaaliuden käsityksiä perhe-elämästä ja vanhemmuudesta. Lastensuojelun ja vanhempien väliset tilanteet sisältävät yleisesti eri osapuolten välisiä kilpailevia näkemyksiä ja totuuksia perhesuhteista ja niissä elämisestä. (Pösö 2008, 93.) Tutkielmassani vanhemmuus on vanhemmuutta, johon kohdistuu voimakkaita lastensuojelullista puuttumisia yksityisenä pidettyyn vanhemmuuteen ja lapsen kotona asumiseen. Huostaanotto ja kiireellinen sijoitus ovat aineistoni kirjoituksissa liittyneet lastensuojelun sosiaalityön arvioihin vanhemmuuden puutteellisuudesta. Tutkielmassani pyrin kiistanalaisuuden käsitteellä paikantamaan sitä todellisuutta, jossa huostaanotetun tai kiireellisesti sijoitetun lapsen vanhemmat elävät. Vanhemmuus tässä tilanteessa rikkoo vahvasti kulttuurisia vanhemmuusideaaleja.

Perhesuhteissa neuvotellaan kulttuuristen itsestään selvinä pidettyjen asioiden ja niihin liittyvien ristiriitaisuuksien jännitteisessä maastossa. Kulttuuriset vakiintuneet jäsennystavat näkyvät yksilöiden välisessä argumentaatiossa esisopimuksina, joihin vanhemmuutta ja lapsen etua verrataan. (Jokinen 2016a, 183.) Tutkielmassani nämä perheeseen liittyvät käsitykset määrittyvät eräänlaiseksi ideaaliksi ja kulttuuriseksi esisopimukseksi, johon vanhemmuutta ja perhesuhteita peilataan.

Tässä luvussa käsittelen tarkemmin näitä perhesuhteisiin ja vanhemmuuteen liittyviä kulttuurisia ja ideaaleja käsityksiä sekä sitä, millaista on sellainen vanhemmuus, joka poikkeaa näistä länsimaisen kulttuurin mukaisista normeista. Lisäksi tarkastelen lastensuojelun roolia hyvän vanhemmuuden määrittämisessä.

2.1 Kiistanalaiset perhesuhteet

Perhe ja vanhemmuus ovat jatkuvasti ja alati muuttuvien tarkastelujen kohteena. Erilaiset perhettä koskevat käsitykset, luokittelut, tieteellinen tieto ja ohjaamisen tavat luovat uudenlaisia käsitteitä, identiteettejä, kokemuksia ja käyttäytymismuotoja, joiden kautta muodostuu vaihtoehtoisia mahdollisuuksia toimia, ajatella ja olla perheenä. (Yesilova 2009, 19.) Lapsen hyvinvointi on perhesuhteista neuvoteltaessa oleellista, jolloin perhemuotoja tarkastellaan suhteessa lapsen hyvään. Perhesuhteita tarkastellessa oleellista on näin ollen aina ollut se, minkälaisen riskin ne vallitsevien käsitysten mukaan muodostavat lapsen hyvinvoinnille. (Nätkin 2003, 16, 37.) Nykyisin on tunnistettu, että lapsen hyvinvointi ei liity yksioikoisesti tiettyyn perhemuotoon, vaan lapsen hyvä voidaan saavuttaa erilaisissa konteksteissa ja toimintatavoissa. Pikemminkin perhesuhteisiin liitetyt sosiaaliset stigmaat ja häpeällisyys tuottavat lapselle enemmän pahoinvointia kuin perhemuotojen moninaisuus. Perhesuhteissa on monenlaista kiistanalaisuutta, mutta nykyaikana lienee varsin selvää, etteivät esimerkiksi yksinhuoltajuus tai homo- ja lesbovanhemmuus sinänsä vahingoita lapsia, ellei niihin liity sosiaalista leimaamista poikkeavaksi ja epänormaaliksi. (Nätkin 2003, 38.)

Perhe-elämää merkityksellistetään ja jäsennetään vuorovaikutuksessa, joka pohjaa kulttuuriin käsityksiin ja ideologiseen ajatteluun. Tässä vuorovaikutuksessa perhesuhteissa elämiseen liitetään monenlaisia käsityksiä ja ennakko-oletuksia. (Suoninen 2016, 107.) Eri kulttuureissa elää ja syntyy erilaisia kulttuurisia merkityksiä ja uskomuksia, jotka ohjaavat ihmistä hahmotamaan omat, kulttuurisesti hyväksytyt toiminnan rajat. Ihmiset toimivat suhteessa näihin kulttuuriin käsityksiin. Rajat voivat olla joustavia tai ahtaita, riippuen siitä, mihin elämänalueeseen tai -ilmiöön kulttuuriset käsitykset liittyvät. (Nousiainen 2004, 57.)

Kulmala ja Vanhala (2004) ovat tarkastelevat artikkelissaan sitä, mitä hyvän tai huonon vanhemmuuden merkityksiä asuntolassa elävät liittävät vanhemmuuteensa. Artikkelissa käsitteellistetään kulttuurisen mallitarinan kautta ihmisten yhteiskunnallisiin asemointeihin, rooleihin ja tilanteisiin asettuvia kulttuurisia odotuksia siitä, miten tulee toimia ja käyttäytyä. Nämä mallitarinat sisältävät oletuksia ja normeja oikeanlaisesta tavasta elää. Hyvän vanhemmuuden mallitarina on ahdas, sillä se liittää vanhemmuuden ensisijaisesti biologiseen kotiin ja perheeseen kuuluvaksi. (Emt., 98–99.) Kulttuuriset käsitykset ylipäättään luovat ihmisten välille keskuksia ja marginaalisia asemointeja ja määrittävät mahdollisuuksia liikkua niiden välillä (Jokinen, Huttunen & Kulmala 2004, 16).

Elämme aikaa, jolloin perhesuhteita määrittää monet keskenään kilpailevat normit. Länsimaissa perhettä koskevat arvot ovat osittain liberalisoituneet ja moninaistuneet, minkä johdosta erilaiset ja vaihtoehtoiset tavat elää perheenä ovat normaalistuneet. (Forsberg 2012, 7–8.) Vaikka ihmiset elävät monimuotoisissa perheissä rikkoen yhä useammin ”ideaalia” kuvaa perheestä, silti nämä kulttuuriset ja ideaaliset käsitykset hyvästä perhe-elämästä ovat selkeästi olemassa. Perheeseen liittyvistä ideologisista ihanteista vahvoja ovat edelleen esimerkiksi ”heteroseksuaalinen ehjä ydinperhe” ja ”biologisen äidin antama hoiva”. (Enroos 2015, 26; Nätkin 2003, 37.) Ehjän ydinperheen vahva asema hyvää vanhemmuutta määrittelevänä tekijänä nousee tutkimuksissa usein esiin. Ydinperhemalli on ollut ja on osittain edelleen se ihanne, johon ihmisten perhesuhteissa elämistä verrataan. Ydinperhemallista poikkeaminen on historiallisesti tarkastellen, aiheuttanut suurtakin leimautumista ja lapsen edun kyseenalaistamista. Perhemuotojen muutokset on nähty osittain sosiaalisina ongelmina juuri siksi, koska ne ovat rikkoneet oikeana ja luonnollisena pidettyä ydinperhettä vastaan. (Enroos 2015, 26; Nätkin 2003, 37.) On tunnistettu, että ydinperheen asema perustavanlaisena ja ensisijaisena rajaa käsityksiä perhesuhteissa toimimisesta. Ydinperhekeskeisyys jäsentää mielikuviamme esimerkiksi lapsen normaalin ja tasapainoisen kasvun edellytyksistä, hyvästä hoivasta tai huostaanotetuista lapsista. (Yesilova 2009, 204, 207.)

Tullessaan vanhemmiksi, nainen ja mies asettuvat osaksi erilaisia biologisia, psykologisia ja sosiaalisia odotuksia, joita lapsen hyvinvointiin liittyy (Yesilova 2009, 204, 207). Tutkimuksissa on tutkittu melko paljon varsinkin äitiyteen kohdistuvia odotuksia. Tutkimuksissa äitiys liitetään toisaalta vahvasti yksityiseen kotiin kuuluvaksi, mutta se herättää samalla julkista huolta ja kiinnostusta, varsinkin silloin kun se katsotaan jollain tavalla epäonnistuneeksi tai rikkovan vastoin äitiyden odotuksia ja äitimyyttä vastaan. Äitiyteen liittyvät kulttuuriset uskomukset ja kertomukset sisältävät huomattavan paljon myyttejä hyvästä ja pahasta äidistä. (Berg 2008, 15; Nousiainen 2004, 58.)

Perhettä ja vanhemmuutta koskevat kulttuuriset käsitykset siis kannustavat, ohjaavat ja kehoittavat perheitä elämään kussakin yhteisössä hyväksytyllä tavalla ja samalla ne estävät tai tekevät hankalaksi muunlaiset perheenä olemisen tavat (kts. Yesilova 2009, 20). Ydinperheellisyyden lisäksi kulttuuriset käsitykset hyvästä vanhemmuudesta liittyvät esimerkiksi etniseen taustaan, vanhempien koulutukseen tai vammattomuuteen (Hiitola 2015, 22). Vanhempi, joka rikkoo edellä mainittuja kulttuurisia itsestäänselvyksiä ja odotuksia vastaan, joutuu helposti antamaan selityksiä ja perustelemaan toisin toimimistaan sekä neuvottelemaan toimintatapojensa oikeellisuuden rajoista. Esimerkiksi äidin vankeusrangaistus, joka poikkeaa totutusta vanhemmuudesta radikaalisti, rikkoo ihanteena pidettyä ydinperhettä ja äitimyyttä ja asettaa vanhemmuuden ympäristössään kyseenalaiseksi ja kiistanalaiseksi. (Enroos 2015, 15.) Nousiaisen väitöskirjassa on tarkasteltu puolestaan sitä, miten naisen identiteetti rakentuu lapsistaan erillään asuvana äitinä. Tutkimuksen mukaan asuessaan erillään lapsestaan, äitiys määrittyy poikkeavaksi. Tavallisesta poikkeava perhe-elämä johtaa helposti vanhemman leimaamiseen epäonnistuneeksi tai ainakin huonon ratkaisun tehneeksi. (Nousiainen 2004, 168.) Lapsen asumisen biologisen kodin ulkopuolella haastaa sekin perinteisiä hyvän vanhemmuuden normeja. Kun vanhempien tilalle tai rinnalle tulee institutionaalinen hoiva ja huolenpito, se rikkoo vahvasti yleistä käsitystä vastaan, jonka mukaan vanhemmat ovat lasten ensisijaisia huoltajia ja kasvattajia. (Laakso 2012, 25–30; Kulmala & Vanhala 2004.)

Kiistanalaisuus on tutkielmassani teoreettinen käsite, jonka avulla pyrin kuvaamaan vanhemmuutta, joka rikkoo kulttuurisia ja ideologisia vanhemmuuskäsityksiä ja asetetaan siten perheen ulkopuolisten tarkastelujen, kontrollin ja määrittelyjen kohteeksi. Kiistanalaisissa perhe-

suhteissa käsitykset hyvästä ja tavoiteltavasta perhe-elämästä eivät ole osapuolten kesken yhteisesti jaettuina tai selviä. Perhesuhteita ei lähestytä kiistanalaisuuden käsitteen yhteydessä vain ihmissuhteina, vaan samanaikaisesti kulttuurisina käsityksinä ja institutionaalisina käytäntöinä. Kiistanalaisuuden kysymykset ovat yleisiä lastensuojelun käytännöissä, joissa perhetilanteet ovat usein monitulkintaisia ja epäselviä, sekä sisältävät eri osapuolten välisiä kilpailevia tulkintoja totuuksista. Kiistanalaisuutta näissä tilanteissa synnyttävät, varsinkin osapuolten väliset valta-, arvo-, normi- tai intressiristiriidat. (Forsberg 2011, 269–270; Forsberg 2012, 12.)

Perhesuhteiden merkitys lapsen hyvinvoinnille ja kehitykselle on merkittävää, jonka vuoksi ne ovat maassamme vahvan institutionaalisen seurannan, tuen ja kontrollin alla. Lapsen hyvinvointia edistävissä instituutioissa korostuu muutostyö, jolla pyritään muuttamaan vahingollisia perhesuhteita ja suojelemaan lasta niiden vaikutuksilta. Lastensuojelulla on jännitteinen asema yhteiskunnassa perheeseen puuttuvana instituutiona. Sen tehtävänä on lapsen edun varmistamiseksi puuttua tarvittaessa vahvastikin vanhemmuuteen ja lapsen kotona asumiseen. (Pösö 2008, 93; Enroos 2015, 24–27.)

Kiistanalaisessa perhetilanteessa elävän vanhemman asema suhteessa lastensuojelun ammattilaiseen on haastava ja vaativa. Vanhemman oma epävarma ja ristiriitainen ja tieto häviää todennäköisesti ammattilaisen eli lastensuojelun sosiaalityöntekijän edustamalle tiedolle. Asiantuntijan tieto ja näkemykset lapsen edusta asettuvat herkästi lähtökohtaisesti ”oikeaksi” tiedoksi, joka ohjaa päätöksiä. Vanhemmille lankeaa tällöin helposti velvoite todistaa, selittää ja vakuuttaa olevansa riittävän hyviä vanhempia. (Pösö 2012, 91.) Kääriäisen (2003, 58) mukaan lastensuojelun ja vanhemman väliset argumentaatiot toteutuvat usein ”todennäköisyyksien maailmassa”, jossa pyritään lisäämään tai vähentämään jonkin väitteen uskottavuutta. Argumentoinnin kohteena olevan tilanteen lähtökohdat ja päättelysäännöt voivat olla osapuolille kiistanalaisia. Esimerkiksi sosiaalityöntekijän ja perheen poikkeavat käsitykset lasten ravinnontarpeesta, kodin siisteydestä tai päihteiden käytön haitallisuudesta voivat saada aikaan ristiriitaista argumentointia ja eriäviä mielipiteitä.

2.2 Lastensuojelu määrittämässä ja rajaamassa hyvää vanhemmuutta

Perhesuhteet ovat useimmiten lapsen hyvinvointia tukevia. Parhaimmillaan ne lisäävät yksilön voimavaroja ja kiinnittävät kansalaisia yhteiskuntaan. Aina perhesuhteet eivät näyttäyty hyvinvointia lisäävinä, vaan niissä korostuvat ongelmaisuus, laiminlyönnit ja monenlaiset arjessa selviämisen vaikeudet. Lapsi voi joutua kokemaan läheissuhteissaan laiminlyöntiä ja kaltoinkohtelua, jolloin hän tarvitsee perheen ulkopuolista suojelua ja huolenpitoa. (Pösö 2008, 93; Beckett 2003, 7.) Lastensuojelliset interventiot ovat voimakkaimmillaan huomattavia yhteiskunnallisia puuttumisia lapsen kotona asumiseen ja niiden vaikutukset ulottuvat vanhemmuuteen ja koko perheeseen. Vanhemmuuden laatu asettuu tällöin ulkoapäin tulevan tarkastelun kohteeksi. Lastensuojelun käytännöillä on nähtävissä keskeinen rooli hyvän vanhemmuuden määrittelyssä. Tässä luvussa käsittelen lastensuojelun sosiaalityön luonnetta sekä ennen kaikkea sitä, miten lastensuojelu määrittää ja rajaa hyvää vanhemmuutta ja mikä rooli ja asema vanhemmille itselleen tässä tilanteessa jää.

Tutkielmassani vanhemmuudesta argumentoidaan tilanteessa, jossa lapsi on huostaanotettu tai kiireellisesti sijoitettu oman kodin ulkopuolelle. Mikäli lapsi on välittömässä vaarassa, voidaan tehdä välitön kiireellinen sijoitus perhetilanteen selvittämiseksi ja lapsen edun turvaamiseksi. (Lastensuojelulaki 2007/417, 38 §.) Lapsen huostaanotto on tehtävä silloin, kun puutteet lapsen huolenpidossa tai muut olosuhteet vaarantavat lapsen terveyttä tai kehitystä tai kun lapsi omalla toiminnallaan vaarantaa ne, eikä avohuollon tuella kyetä tilannetta parantamaan. (Emt., 40 §.) Lastensuojelun sosiaalityö painottuu ensisijaisesti avohuollollisiin tukitoimiin, joiden kautta on pyrittävä vaikuttamaan perheen tilanteeseen. Lapsen vanhemmilla on yhteiskunnassamme ensisijainen kasvatus- ja hoitovastuu lapsistaan. Sijoittaminen oman perheen ulkopuolelle ja huostaanotto ovat viimesijaisia ja äärimmäisiä toimenpiteitä, joihin on ryhdyttävä silloin, kun muut tukitoimet ovat osoittautuneet tehottomiksi tai sopimattomiksi. (Bardy 2013, 71–73.) Viimesijaisiin toimiin ei voida koskaan ryhtyä kevyin perustein ja vailla asianmukaista lastensuojelullista harkintaa (Choate & Engstrom 2014, 378).

Vanhemmuus ja lastensuojelu ovat jännitteinen sanapari. Lastensuojelu toimii jo lähtökohtaisesti alueella, jossa kaksi vahvaa kulttuurista uskomusta kohtaavat ja törmäävät: länsimaisessa yhteiskunnassa ajatellaan, että lapsia tulee ensinnäkin suojella, mutta perheen yksityisyyttä ja

perhesuhteita tulee myös kunnioittaa. Kulttuurisen uskomuksen mukaan perheensisäisiin asioihin ja vanhemmuuteen ei tulisi näin ollen ulkopuolisten puuttua kuin pakon edessä. (Beckett 2003, 43.) Vanhemmuuteen kohdistuvat odotukset voivat lastensuojelutyössä näyttäytyä ammatillista kontrollia sisältävinä ohjeina ja käyttäytymisodotuksina, tai kulttuurisina toimintamalleina (Berg 2008, 22). Lastensuojelussa vanhemmuuteen kohdistuu aina tuen lisäksi kontrollia, jolloin lastensuojelutyössä joudutaan joskus puuttumaan yksityisinä ja ainutkertaisina pidettyihin vanhemmuus- ja perhesuhteisiin. Lapsen suojeleminen ja lapsen edun periaate velvoittavat toimimaan tarvittaessa vastoin vanhempien tahtoa ja toiveita. Lapsen etu toimii lastensuojelutyön ytimenä ja työn perimmäisenä tavoitteena. Se on keskeisin lastensuojelutyön päätöksentekoa ohjaava periaate ja velvoite. (Pösö 2008, 93; Laakso 2009, 259.)

Pösö (esim. 2012) on tutkinut ja määrittänyt kattavasti lapsen edun käsitettä lastensuojelutyön kontekstissa. Tutkijan mukaan lapsen etu on nykylastensuojelun ytimenä niin keskeinen, että sitä ei voi sivuuttaa keskusteltaessa lastensuojelusta. Lapsen edun ensisijaisuus tunnistetaan länsimaissa yleisesti. Lapsen etu, oikeudet ja näkökulman tunnistaminen katsotaan merkittäväksi osaksi pätevää ja laadukasta lastensuojelutyötä (Archars & Skivenes 2008, 391). Lapsen edun määrittäminen ei ole kuitenkaan yksinkertaista. Lapsen etuun voidaan liittää monia asioita, kuten esimerkiksi jatkuvuus, pysyvyys, turvallisuus ja osallisuus sekä vanhempien tai muiden aikuisten tarjoamaa rakkaus, hoiva, hoito, suojelu, auktoriteetti ja esimerkki. (Nätkin 2003, 37.) Lapsen etua puntaroidaan arvioitaessa erilaisia ja monimuotoisia perhesuhteita ja perhetilanteita. Lapsen edun määrittämiseen haastavissa lastensuojelun tilanteissa liittyy tulkinnallisuus. Asianosaisilla voi olla hyvinkin erilaiset näkemykset lapsen edusta. Lastensuojelun ja vanhempien välisissä kohtaamisissa nousee usein esiin kysymykset siitä, mikä on lapsen etu ja mikä puolestaan vanhempien etu. Huomattavaa on, että vanhempien etu tai toiveet eivät voi koskaan lastensuojelun ammattilaisten päätöksenteossa ohittaa lapsen etua. (Pösö 2012, 76–77.)

Pitkäsen (2011, 118) mukaan lastensuojelun sosiaalityössä korostetaan vanhempien roolia ja velvollisuutta huolehtia lasta tukevista kasvuolosuhteista, turvallisuudesta ja hoivasta. Pösö (2012, 92) määrittää vanhemman roolin ja aseman lapsen etua ajavassa lastensuojelussa haasteelliseksi. Vanhempi joutuu helposti rooliin, jossa häntä ikään kuin epäillään. Tällöin vanhemmalle syntyy velvollisuus, todistaa, selittää ja vakuuttaa hyvää vanhemmuuttaan lastensuojeluviranomaisten silmissä. Vanhemman tilanne on siten vaativa omien kokemusten, näkemysten ja tunteiden sekä ammattilaisten arvioinnin kohteena olemisen ristipaineessa. Lastensuojelussa

perhe-elämää tarkastellaan usein siitä näkökulmasta käsin, että kohtaako lapsi perheessään lainlyöntejä tai sen uhkia. Tämä voi johtaa siihen, että sosiaalityöntekijät tulkitsevat vanhempia epäilyjen ja epäuskon kautta. Vaarana on tällöin keskittyminen vain vanhemmuuden ongelmiin, vaikeuksiin ja kaltoinkohteluun, jolloin vanhemman vahvuudet ja voimavarat jäävät vähemmälle huomiolle. (Fargio 2014, 25–26.)

Vanhemman rooli ja asema lastensuojelussa

Isät ja äidit kohtaavat vanhemmuutensa liittyvissä elämäntilanteissa yleisesti erilaisia lapsen hyvinvoinnin ammattilaisia. Vanhemman ja viranomaisen väliset kohtaamiset voivat vanhemman kokemuksissa hahmottua epäonnistuneiksi. Tällöin ne sisältävät ulkopuolisuuden ja objektivoinnin kokemuksia. Vanhempi ei ole tällöin tullut kuulluksi, eikä ole saanut oikeudenmukaista kohtelua. Sosiaalityössä korostuu vuorovaikutussuhde ammattilaisen ja asiakkaan välillä. Lastensuojelun käytännöissä kohdataan vaikeita perhesuhteisiin tunkeutuvia tilanteita, joten toimivan vuorovaikutussuhteen merkitys korostuu. (Nousiainen 2004, 71–72.)

Ainsworth ja Hansen (2007) kokoavat artikkelissaan yhteen kansainvälistä kirjallisuutta koskien lasten biologisten vanhempien kokemuksia lastensuojelusta, ihmisoikeudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna. Lastensuojelun ja vanhempien välisen yhteistyön onnistumiseen vaikuttaa ratkaisevasti se, kokevatko vanhemmat lastensuojelutyön vanhemmuutensa kannalta oikeudenmukaisena ja inhimillisenä. Koska lastensuojelutyö perustuu lapsen näkökulmaan ja lapsi on lastensuojelun varsinainen asiakas, haasteena työkäytännöissä saattaa olla löytää ne tavat, joilla yhdistää sekä lapsen suojelun ja oikeudet että tunnistaa myös vanhempien oikeudet ja tarpeet. (Emt.,15.) Sosiaalityön asiakkaat jäävät helposti näkemyksissään altavastaajaksi, koska he joutuvat kilpailemaan vakuuttavuudessa asiantuntijoiden kanssa. Lapsen huostaanoton jälkeen, vanhempien ääni saattaa jäädä entisestään marginaaliin, etenkin jos vanhemmat vastustavat huostaanottoa ja viranomaisten puuttumista perheen tilanteeseen. (Kääriäinen 2003, 63–66.)

Monet lastensuojelun ja vanhemmuuden välisistä yhteistyön ongelmista näyttäisivät liittyvän epäsuhtaiseen vallankäyttöön. Dumbrill (2006) on tutkinut vanhempien näkemyksiä lastensuojelun sosiaalityön vallasta ja vallankäytöstä. Valta jakaantui vanhemman ja työntekijän välillä

epätasaisesti. Lastensuojelun työntekijöiden valta näyttäytyy hallitsevana, absoluuttisena ja pe-lottavana. Lastensuojelutyön luonteeseen kuuluu, että valtaa voidaan käyttää vanhempien tah-don yli, jonka vanhemmat kokevat pakottavaksi ja rankaisevaksi. Työntekijät eivät aina kuun-tele vanhempia tarpeeksi, ja he tekevät perhesuhteisiin vaikuttavia päätöksiä myös kokonaan vanhempaa kuulematta. Nämä ovat keskeisiä tekijöitä, jotka vaikuttavat vanhempien näkemyk-siin ja reaktioihin, kun he ovat yhteistyössä lastensuojelutyön sosiaalityöntekijöiden kanssa. (Emt., 30–35.) Vanhemmuuteen liittyvät kulttuuriset odotukset ovat kielen ja sosiaalisten käy-täntöjen kautta tuotettuja vanhemmuutta koskevia ajattelutapoja, joihin lastensuojelun valta ra-joittaa ja ohjata vanhemmuutta osaltaan pohjaa (Berg 2008, 22).

Kiistanalaisten tilanteiden ratkaiseminen voi olla lastensuojelun ja vanhemman välisissä suh-teissa haastavaa. Lastensuojelussa kohdataan toistuvasti tilanteita, joihin ei näytä löytyvän yhtä oikeaa ja yksinkertaista ratkaisua. (Forsberg 2011, 269–270.) Lastensuojelussa lapsen edun turvaaminen velvoittaa lastensuojeluummittalaiset toimimaan ja tekemään päätöksiä sellaisis-sakin tilanteissa, joissa yksiselitteistä tietoa oikeasta ratkaisusta ei ole. Onnistuneen lastensuo-jelutyön menettelyn merkki on kuitenkin se, että kaikki tilanteen osapuolet tulevat kuulluiksi ja kokevat ratkaisut edes jollain tasolla oikeudenmukaisiksi. (Forsberg 2012, 7–8; 13–15.) Van-hempien kokemuksia tutkittaessa on todettu, että vanhempien hyvinvointia ja kriisistä toipu-mista edistävät lapsen saama hyvä sijaishuolto, sijoitusprosessin hyvä eteneminen sekä työn-tekijöiden ja vanhempien välinen vuorovaikutussuhde, jossa vanhempi on kokenut asemansa ja roolinsa merkityksellisenä (Pitkänen 2011, 113).

Lastensuojelun sosiaalityössä määritellään vanhemmuutta siten, että se ei aina vastaa vanhem-man omaa käsitystä vanhemmuudestaan tai perheen tilanteesta. Vanhemmat voivat asettua jyr-kästikin vastustamaan heihin kohdistuvia määriytyksiä ja odotuksia ja tuoda esiin omat kilpai-levat totuutensa ja näkemyksensä. Vanhemmilla on oma henkilökohtainen käsitys itsestään vanhempiana. Ulkoapäin tuettu kuva vanhemmuudesta, voi johtaa voimakkaasti kyseenalaista-maan tätä kuvaa. Tavallisuudesta poikkeavassa vanhemmuudessa vanhemmat merkityksellis-tävät omaa ongelmallista tilannettaan sekä yhdistävät vanhemmuuteensa piirteitä hyvän van-hemmuuden ennakkokäsityksestä. Vanhemmuuteen sisään rakentuu tällöin jännitteitä kulttuu-risten odotusten ja olemassa olevien mahdollisuuksien välillä toteuttaa vanhemmuutta. (Kul-mala & Vanhala 2004, 102.)

Lastensuojelun käytännöissä varsinkin vastentahtoinen huostaanotto kiistanalaistaa vahvasti vanhemman ja asiantuntijan välisen yhteistyösuhteen. Vastentahtoisissa huostaanottotilanteissa vanhempien ja ammattilaisten näkemykset ja käsitykset voivat poiketa merkittävästi toisistaan muun muassa siitä, miksi lapsi ei voi asua kotonaan. Hiitolan (2015, 21) tutkimuksen mukaan vanhempien ja sosiaalityön suhteet muuttuvat jännitteiseksi nimenomaan silloin, kun vanhemmat eivät näe lastensuojelun interventioille tarvetta. Lastensuojelun sosiaalityön yksi dilemma onkin, että vanhempien olisi kyettävä sekä hyvään yhteistyöhön että omaksuttava oma roolinsa asiakkaana ja hyväksyttävä toisten heistä tuottama määrittely ongelmallisina vanhemmina. Vanhemmat usein vastustivat heistä tehtyjä määritelmiä ja puolustivat omaa vanhemmuuttaan vetoamalla muun muassa heteroseksuaalisuuteen, koulutukseen, sosiaalisiin verkostoihin ja materiaaliseen hyvinvointiin, rakkaudellisiin tunteisiin lasta kohtaan, arjen hyvään hoivaan sekä länsimaiseen kieleen ja kulttuuriin. (Emt., 203–204.) On kuitenkin hyvä muistaa, että huostaanotto voi olla myös vanhemmuutta tukeva ja yhteistyössä tapahtuva prosessi. Pitkäsen tutkimuksessa (2011, 113–114) vanhemmat kokivat vanhemmuutensa tärkeänä roolina ja motivoivana tekijänä kuntoutumiselleen lapsen huostaanottoon johtaneissa syissä, kuten päihderiippuvuudessa, sairauksissa tai oman lapsuuden aiheuttamissa tekijöissä. Tällöin lapsen huostaanotto nähtiin tärkeänä muutoskohtana, joka mahdollisti vanhemman kuntoutumisen ja elämäntilannetta kohentavan muutoksen aikaansaamisen.

Hyvä vanhemmuus

Kuten edellä todettiin, lastensuojelulla on velvoite puuttua lapsen ja perheen tilanteeseen, mikäli epäillään, että lapsen etu ja hyvinvointi ovat vaarassa. Perheen tilannetta arvioidessa, joudutaan väistämättä ottamaan kantaa vanhemmuuden laatuun. Laajemminkin ajatellen, erilaisilla kasvatus-, hoito- ja sosiaalialan ammattilaisilla on merkittävä osansa vanhemmuuden tuottamisessa ja määrittelyssä. He pohtivat työssään sitä, mikä on niin sanotusti riittävän hyvää vanhemmuutta ja milloin vanhemmuus muuttuu lapsen kannalta vahingolliseksi. (Berg 2008, 15.) Lastensuojelun sosiaalityössä arvioidaan täten osaltaan sitä, millainen vanhemmuus ja arki mielletään normaaliksi, epäonnistuneeksi tai onnistuneeksi (Hiitola 2015, 247). Vastentahtoisen huostaanoton tai muun pakkotoimien suorittaminen lastensuojelun sosiaalityössä vaatii lapsen ja/tai vanhemman ja heidän ongelmiansa kategorisoimista tavalla, joka antaa perusteet kyseiselle interventiolle (Jokinen 2016, 355–356).

Hyvä vanhemmuus on käsitteenä tulkinnallinen ja mahdoton avata tyhjentävästi. Näkökulmat vanhemmuuteen ovat muuntuvia ja tilanteista riippuvia. Käsitykset hyvästä vanhemmuudesta ja lapsen asemasta eivät ole ajassa tai kulttuurisesti pysyviä ja muuttumattomia. Kuten Hiitola (2015, 242) tiivistää, vanhemmuuden määrittymiseen hyväksi tai kelvottomaksi vaikuttaa monitahoiset käsitykset, joita luovat muun muassa julkiset keskustelut, sosiaalityön ammattilaisten ymmärrykset, oikeuksien käytännöt ja erilaisiin lakeihin liittyvät normit sekä kulttuurisiin diskursseihin sitoutuneet normaaliuden määritelmät. Beckettin (2003, 19) mukaan kulttuurisissa normeissa ja odotuksissa on eroja. Perheiden hyvinvointia ja lasten asemaa tulee tarkastella osana laajempaa sosiaalisesta kontekstista. Lasten kohtelu, perhesuhteet ja vanhemmuus linkittyvät yksittäisen perheen tilanteen ohella laajempaan keskusteluun siitä, miten esimerkiksi lapsen asema ja vanhemmuus konstruoidaan yhteiskunnassa. Se, mitä kulloinkin liitetään riittävän hyvään vanhemmuuteen, vaihtelee eri aikoina ja erilaisissa kulttuureissa. Samassakin kulttuurissa perheet eroavat toisistaan mikrotasolla suuresti esimerkiksi siinä, miten perheessä ilmaistaan tunteita, pidetään kuria tai käsitellään vihaa. (Munro 2006, 14.) Tutkielmassani ei tarkastella sitä kaikkea, mitä hyvään vanhemmuuteen voidaan liittää, vaan tarkastelukulmani on pikemminkin siinä, miten erilaiset käsitykset hyvästä vanhemmuudesta vaikuttavat lastensuojelun sosiaalityöntekijän ja vanhemman välisissä kohtaamisissa.

Lastensuojelussa hyvän vanhemmuuden käsityksiä tulkitaan muuttuvissa ja monimuotoisissa perhetilanteissa. Vanhemmuus ja perhesuhteet ovat yksilöllisiä, eikä hyvää vanhemmuutta voida yksiselitteisesti määritellä siten, että se sopisi jokaiseen yksilölliseen tilanteeseen. Jokainen perhe on omanlaisensa perheenjäsentensä muodostama ainutkertainen kokonaisuus. Lapset eroavat tarpeiltaan ja vaativuudeltaan toisistaan huomattavankin paljon. Vanhemmuus on erityistä kullekin lapselle kussakin tilanteessa. (Choate & Engstrom 2014, 368, 378.) Lasten ja perheiden tilanteiden arvioiminen ei ole koskaan yksiselitteistä, vaan se voi sisältää ristiriitaisia näkemyksiä hyvästä ja riittävästä vanhemmuudesta ja kasvatuksesta sekä siitä, mikä alittaa hyväksyttävän normin (Brigid 1999, 189). Vallalla voi olla keskenään erilaisia katsontakantoja hyvästä vanhemmuudesta. Vanhemmuuteen liitetään esimerkiksi keskustelut lapsen hoivasta, huolenpidosta, huoltajuudesta, suojelusta, kasvatuksesta ja emotionaalisesta kohtaamisesta. (Saarnio 2004, 242.)

Vanhemmat ja ammattilaiset lähestyvät lasta eri suunnista. Ammattilaisen asiantuntijuus perustuu koulutukseen ja työkokemukseen ja vanhempien puolestaan kokemukseen omasta lap-

sesta. (Vidén 2007, 106–107.) Lastensuojelutyöntekijän omat sisäiset uskomukset hyvästä vanhemmuudesta voivat lisäksi vaikuttaa siihen, millaiseksi hän perheen tilanteen arvioi. Nämä sisäiset uskomukset rakentuvat erilaisista tiedoista, työkokemuksesta ja omista henkilökohtaisista kokemuksista. (Brigid 1999.) Beckett (2003, 45) muistuttaa, että lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden tulisi olla mahdollisimman hyvin tietoisia omista sisäisistä perheeseen ja vanhemmuuteen liittyvistä uskomuksistaan.

Oman vanhemmuuden määrittäminen ”hyväksi” tai ”huonoksi” on kokemuksellisesti merkittävää. Silloin kun omaan vanhemmuuteen kohdistuu epäonnistuneen leima, jää vanhemman tehtäväksi tuottaa hyvän vanhemmuuden mallitarinaa siitä, mitä siihen on kulloinkin mahdollista liittää. Vanhempi voi kapinoida instituutioissa luotuja vanhemmuuden määrittäviä vastapuheella on mahdollista kiistää omaa marginaalista asemaa ja kielteisesti määritettyä vanhemmuutta. Vastapuhe mahdollistaa oman vanhemmuuden kokemisen ja kuvaamisen kykenevänä ja lapsistaan välittävänä esimerkiksi silloin, kun vanhemmat asuvat lapsistaan erillään. (Kulmala & Vanhala 2004, 114.)

3 SOSIAALINEN MEDIA ARGUMENTOINNIN PAIKKANA

Tässä luvussa käsittelen mediaa merkittävänä toimijana, jossa pidetään pinnalla ja muokataan kulttuurisia uskomuksia vanhemmuuteen liittyen sekä uusinnetaan käsityksiä lastensuojelutyöstä. Sosiaalinen media on ajankohtainen ja länsimaisessa kulttuurissa nykyisin merkittävässä määrin ihmisten arkea ja elämää koskettava ilmiö. Sosiaalisen median erityinen vuorovaikutteinen yhteisöllinen luonne ja kasvanut rooli ihmisen elämässä nostavat sen tuottamat tekstit tutkimuksellisesti kiinnostaviksi. Nettikeskusteluilla tarkoitan internetin keskustelufoorumeita, joissa ihmiset voivat lähettää, lukea ja vastata omiin ja toistensa viesteihin internetin välityksellä. (Kts. Arpo 2005, 20.) Sosiaalisen median keskustelufoorumi tulkitaan tutkielmasani vuorovaikutteiseksi areenaksi, jossa kirjoittajat voivat puolustaa omaa vanhemmuuttaan. Tutkin sosiaalisen median keskustelupalstan tekstejä retorisisina kannanottoina tilanteessa, jossa kirjoittajan hyvä vanhemmuus on lastensuojelun sosiaalityön taholta asetettu kiistanalaiseksi.

3.1 Lastensuojelu, vanhemmuus ja mediat

Medialla on tunnetusti valtaa ihmisten mielipiteisiin ja käsityksiin. Perinteisen median tuottamat mielikuvat jäävät helposti elämään ihmisten mielissä, joita nykyään hyödynnetään ahkerasti myös sosiaalisessa mediassa. (Kuutti 2008, 16–18, 5.) Lastensuojelusta piirtyvä kuva medioissa on varsin negatiivinen. Lastensuojelutyöstä uutisoidaan ja keskustellaan useimmiten värikkäin otsikoin ja kritisoiden. (Hurtig 2003, 10.) Franklinin ja Partonin (1991, 35) mukaan sosiaalityöstä ylipäättään puhutaan julkisuudessa paljolti stereotyyppien kautta. Varsinkin brittiläisessä armottomassa mediakulttuurissa lastensuojelu kategorisoituu helposti byrokraattiseksi ja sosiaalityöntekijät naiiveiksi ja helposti manipuloitaviksi henkilöiksi.

Media uutisoi asioita myynnin edistämisen näkökulmasta. Dramaattinen ja kielteinen uutisointi houkuttelee parhaiten lukijoita. Etusivun uutisiin päätyvät täten lähtökohtaisesti pelkät epäonnistumiset ja laiminlyönnit. Median yhtenä toimintaperiaatteeseen on lisäksi eräänlainen viranomaistoiminnan vallankäytön valvominen ja mahdollisen epäkohtien paljastaminen. (Kuutti 2008, 16–17.) Lastensuojelu julkisena vallankäyttönä on täten median ”valvomaa” viranomais-toimintaa, jonka epäkohdat ja epäonnistumiset kiinnostavat kansalaisia ja herättävät keskuste-

lua. Lastensuojelun mahdottomaksi muodostuva lupaus lasten suojelusta kääntyy helposti itseään vastaan. Mikään järjestelmä ei ole täysin aukoton, jolloin lupausta tai vaadetta suojella jokaista lasta ei aina kyetä täysin täyttämään. Lastensuojelun epäonnistuminen koskettaa yhteiskunnassa suojaa tarvitsevia lapsia, joten työn epäonnistuminen johtaa täten lähes väistämättä kriittiseen ja syyttävään uutisointiin. (Ayre 2001, 892, 889–890.)

Media uusintaa ja toistaa käsityksiä myös vanhemmuudesta. Se on väylä tuottaa vanhemmuuteen, lasten kasvatukseen ja hyvinvointiin liittyviä asioita kansalaisten tietoon ja keskusteltavaksi. Julkisuuteen nousseiden vanhemmuuteen liittyvien asioiden myötä, kansalaisten tietoisuus lasten hyvinvointiin ja kasvatukseen liittyvissä asioissa on lisääntynyt ja muuntunut. (Ayre 2001 887–889.) Mediassa julkaistut lasten kaltoinkohteluun ja hyvinvointiin liittyvät uutisoinnit ovat osaltaan rohkaisseet kansalaisia ilmoittamaan lastensuojeluun havaitsemistaan lapsiin kohdistuvista kaltoinkohteluista (Saint-Jacques, Villeneuve, Turcotte, Drapeau & Ivers 2012, 302). Lastensuojeluun ja sen työkäytäntöihin kohdistuva median kritiikki voi lisäksi johtaa palvelujärjestelmien ja lastensuojelutyön laadun kehittymiseen myönteisempään suuntaan (Ayre 2001, 887–889).

Sosiaalinen media

Sosiaalisen median suosio on nykyaikana suurta. Se on saavuttanut suositun asemansa kehitymisensä alusta 1990-luvulta lähtien nopeasti. (Esim. Pesonen 2013, 13, 18–20; Carr & Hayes 2015, 55.) Varsinkin 2000-luku on ollut sosiaalisen median kultakautta. Perinteisestä passiivisesta median katselusta ja kuuntelusta on siirrytty yhä enemmän kansalaisten omaan osallistumiseen ja sisällön aktiiviseen tuottamiseen. Ihmiset maailmanlaajuisesti ovat innostuneet sosiaalisen median tarjoamista uusista tavoista ja keinoista ilmaista mielipiteitä, jakaa ja saada tietoa sekä pitää yhteyttä toisiinsa. (Matikainen 2008, 24; Pesonen 2013, 13, 18–20.)

Perinteiset mediat ovat aiemmin tuottaneet selkeämmin uutisia ja asiasisältöä. Sosiaalisessa mediassa puolestaan käyttäjät luovat ennen kaikkea itse sisältöä internettiin. (Esim. Ridell & Väliaho 2006, 16–17; Küng, Picard & Towse 2009, 7.) Sosiaalisen median nettikeskustelut toimivat nykyään yleisesti valtamedian uutisten lähteinä. Tavallisten ihmisten keskustelut, mielipiteet ja käsitykset ovat nousseet ammattitoimittajien tiedonlähteiksi. Näihin tietolähte-

siin perustuvia uutisia ja aiheita jaetaan joukkotiedotusvälineissä tosiasioina. (Pöyhtäri & Kantola 2013, 71.) Uutisten ja mediassa esitettyjen tapahtumien kommentointi ja laajempi keskustelu käydään pääkirjoitusten, yleisönosastojen ja kolumnien sijaan nykyään yhä useammin sosiaalisen median nettikeskustelupalstoilla (Kuutti 2008, 12). Rajat perinteisen ja sosiaalisen median välillä ovat siten hämärtyneet. Sosiaalinen media on ajassamme noussut perinteisen median rinnalle vakavasti otettavaan rooliin. (Mokka & Neuvonen 2006, 25, 97.) Perinteisen median ja uudemmat mediat nähdään sisäkkäisinä, mikä näkyy juuri siinä, miten uudemmat mediat lainaavat vanhemmista medioista, jotka puolestaan ammentavat vaikutteita uudemmissa medioista (Paasonen 2013, 36). Vaikka sosiaalinen media linkittyy osaksi perinteisiä medioita, se kuitenkin poikkeaa monin tavoin perinteisistä joukkotiedotusvälineistä eli massamediasta. Sosiaalinen media toimii kokonaan internetissä ja perustuu käyttäjiensä aktiiviseen sisällön tuottamiseen ja jakamiseen. Sosiaalisessa mediassa on kyse paljolti käyttäjävälisestä yhteisöllisyydestä ja vuorovaikutuksesta. (Matikainen 2009, 113.) Tiedonjakaminen ja hankkiminen on sosiaalisessa mediassa vaivatonta, mikä mahdollistaa asiattoman ja virheellisen tiedon jakamisen. Tämä voi pahimmillaan sekoittaa ja vääristää ihmisten näkemyksiä yhteiskunnallisista ilmiöistä. (Mokka & Neuvonen 2006, 97; Pesonen 2013, 39–40; Matikainen 2008, 39.)

Sosiaalinen media koostuu sanaparista. ”Sosiaalinen” ajatellaan ihmisten väliseksi vuorovaikutukseksi internetverkossa, jonka ”media” välineenä mahdollistaa. (Heinonen 2009, 6.) Sosiaalisen median sosiaalisuudella tarkoitetaan sosiaalisen median tutkimuksissa erityistä verkko-tekniologian kautta toteutunutta sosiaalisuutta (Matikainen 2009; Pesonen 2013, 21–23). Sosiaalisen median sosiaalisuus on monella tapaa hyvin yksilölähtöistä. Sosiaalisen median käyttö pohjautuu suurelta osin oman näkyvyyden varmistamiseen ja huomion hakuun. Sosiaaliseen mediaan lähetetyt viestit, kuvat ja videot voivat tavoittaa hetkessä tuhansia katsojia. Koska kyseessä on erittäin hektinen, muuttuva ja ennustamaton media, sen käyttäjien reagointia ja toimintaa on vaikea ennustaa. Sosiaaliseen mediaan luodut sisällöt voivat saavuttaa suuren suosion riippumatta sisällön laadusta tai oikeellisuudesta. Sosiaalisen median keskustelukulttuurissa on tärkeää oman sisällön tuottamisen lisäksi, vastavuoroisesti vastata muiden käyttäjien jakamiin sisältöihin. Se voi tapahtua esimerkiksi viestiä tai kuvia kommentoimalla, tai niistä ”tykkäämällä”. (Pesonen 2013, 29–34.) Sosiaalinen media vapaana viestintäympäristönä mahdollistaa erilaisten käyttäjien vapaan osallistumisen ja osallisuuden. Nykyajan yhtenä merkittävä ongelmana on kuitenkin myös se, että internetissä äänensä saavat julki erilaiset vahingol-

liset toimijat, kuten rikolliset ja poliittiset, ideologiset ja uskonnolliset ääriliikkeet, jotka käyttävät internetiä omien tarkoituksiensa ajamiseen ja verkostoitumiseen. (Pesonen 2013, 20, 41; Heinonen 2009, 11–12.)

Sosiaalisen median suosiota on selitetty yhteisöllisyyden muutoksilla. Ihmisten väliset kohtaamiset ovat yhä lyhyempiä ja löyhempiä sekä ihmissuhteet jatkuvasti muuttuvia, jolloin sosiaalinen media toimii vuorovaikutuksen paikkana, jossa kukin voi olla itselleen sopivalla tavalla yhteydessä toisiin ihmisiin. (Pesosen (2013.) Sosiaalinen media tyydyttää ajassamme yleisinhimillistä ja ikivanhaa vuorovaikutuksen tarvetta uudella ja käyttäjäystävällisellä tavalla (Mäkinen 2009, 113; Carr ja Hayes 2015, 49–50). Sosiaalisessa mediassa on mahdollista saada omat näkemykset ja mielipiteet helposti kuuluviin. Suljetuissa nettiyhteisöissä voidaan lisäksi kokea aitoa yhteenkuuluvuuden tunnetta ja osallisuutta. Näissä yhteisöissä kontakti toisiin käyttäjiin voi muodostua sosiaaliselle medialle tyypillistä vuorovaikutusta syvemmäksi, jolloin se voi toimia tärkeänä kommunikatiivisena ja yhteisöllisenä areenana, jossa voi puhua elämän vaikeistakin asioista. (Heinonen 2009, 6–7; Kilpeläinen & Salo-Laaka 2012, 316; Mokka & Neuvonen 2006, 17.) Mahdollisuus ilmaista itseään sosiaalisessa mediassa, voi olla tärkeää psykologiselle voimistumiselle, jolloin se voi tuottaa positiivisia vaikutuksia myös yksilön itseluottamukseen ja käyttäytymiseen (Mäkinen 2009, 134).

3.2 Sosiaalisen median keskustelupalstojen vuorovaikutus ja retoriikka

Sosiaalisen median keskustelupalstat ovat niin sanottuja puoliorganisoituja internetsivustoja. Sivustolla on yleensä palvelun luoja ja ylläpitäjä, mutta tekstin julkaiseminen ei ole ohjattua, vaan yksittäiset ihmiset tuottavat sinne vapaasti keskustelua itseään koskettavista asioista. Keskustelupalstat jaetaan niiden käyttämän teknologian mukaan synkronisiin ja asynkronisiin. Synkroninen tarkoittaa reaaliajassa päivittyviä palveluita, joita ovat esimerkiksi chat-keskustelut. Asynkroniset keskustelut puolestaan eivät päivitty reaaliajassa. Niihin luetaan keskustelupalstat ja esimerkiksi sähköposti. (Kuula 2011, 173.) Keskustelupalstat perustuvat käyttäjien kirjalliseen viestintään ja viestien lukemiseen. Mielenkiintoni kohdistuu keskustelupalstan retoriikkaan. Lähestyn nettikeskusteluja tietynlaisina retorisia ”torikokouksina”, joissa voi puolestaa ja esittää omia väitteitään yleisölle eli viestien lukijoille.

Sosiaalisen mediaan suosioon ja käytönmotiiveihin liittyvässä tieteellisessä keskustelussa sosiaalisen median käytön perusteeksi nousee ennen kaikkea vuorovaikutus ja yhteisöllisyys toisten netin käyttäjien kanssa. Nämä tekijät nähdään sosiaalisen median käytön motivaattoreina, joihin perustuvat ihmisten sosiaalisesta mediasta saama arvo, hyöty ja ilo. (Carr & Hayes 2015, 51–52.) Verkkoympäristössä vuorovaikutus ja kommunikaatio eroavat perinteisestä kasvokkaisesta vuorovaikutuksesta. Sosiaalisen median omanlaisensa virtuaalitodellisuuden nähdään muuttaneen ihmisten kommunikaatiotapoja ja vuorovaikutuksen mahdollisuuksia. (Mäkinen 2006, 15.) Sosiaalisen median keskustelupalstat antavat mahdollisuuden vapaalle vuorovaikutukselle, mutta sen vuorovaikutuksessa on omat haasteensa. Kasvokkaisessa kanssakäymisessä keskusteluseuraa ei voi esimerkiksi samalla tavalla valita ja vaihtaa kuten internetissä, vaan ihmisten kanssa on kommunikoidava, vaikka mielipiteet ja persoonat eivät aina miellyttäisi. Netissä keskustelun voi helposti lopettaa, vaihtaa toiseen ja etsiä joukosta vain saman mieliset keskustelukumppanit, mikä ohjaa keskustelun luonnetta ja rakentumista. (Mäkinen 2006, 67.) Verkkoympäristöä ei ole välttämättä helppo mieltää ihmisten väliseksi kanssakäymiseksi, mikä voi osaltaan johtaa tilanteeseen, jossa verkossa toimivilla ihmisillä ei ole käsitystä erilaisten materiaalien, kuten kuvien julkistamisen juridista tai eettisistä rajoituksista. Yksityisyyden loukkaamisen rajat voivat näin ollen hämärtyä verkkoympäristössä toimittaessa. (Kuutti 2008, 12.)

Erilaisissa retorisissa tilanteissa on erityiset puhetapansa. Puhetavat ja argumentit valitaan sen mukaan, kelle ihminen viestii ja mitä hän viestillään pyrkii saamaan aikaan. Puhetavat ovat esimerkiksi hyvin erilaiset puhuttaessa lapselle, työkaverille tai opettajalle. (Kakkuri-Knuuttila 1998, 236.) Nettikeskusteluissa kirjoittajien käyttämien vuorovaikutuksellisten keinojen eräänä keskeisenä tavoitteena on varmistaa huomion saaminen. Tämä varmistetaan käyttämällä nettikeskusteluissa tyypillisiä kielenkäytön keinoja, joita ovat esimerkiksi toisto, liioittelu ja provokaatio. (Arpo 2005, 81.) Keskustelupalstat perustuvat ihmisten kirjoituksille, mutta ne poikkeavat esimerkiksi mielipidekirjoittelusta siinä, että netissä asioiden julkinen purkaminen onnistuu ilman median erikseen tekemää arviota ja harkintaa esitettyjen väitteiden luotettavuudesta. (Kuutti 2008, 11.) Keskustelupalstoilla käytyä viestintää pyritään kontrolloimaan teknisten ratkaisujen ja ”moderoinnin” eli niin sanotun keskustelunvalvojan avulla, jolloin avoimen asiattomat viestit voidaan sulkea tai estää. Monilla keskustelupalstoilla on käytössä rekisteröitymispakko häiritsevien ja asiattomien viestien lisääntytyä. (Suominen 2013b, 289.)

Keskustelupalstojen vapaaseen luonteeseen kuuluu yleisesti mahdollisuus mielipiteiden esittämiseen nimettömänä eli anonyyminä. Anonymiteetti voi mahdollistaa kertomisen vaikeista tilanteista, joita ei muualla pysty ilmaisemaan. Keskustelupalsta voi siten toimia paikkana, jossa voi hakea oikeutta ja puolustaa omia näkemyksiään, joille ei muualla ole tilaa. Anonyyminä kirjoittaminen madaltaa lisäksi merkittävästi kynnystä lausua julki mielipiteitä. Tällöin näkemykset kärjistyvät helposti. Internetissä ihmisistä tulee ”kasvottomia”, jolloin houkutus häiritsevään ja loukkaavaan argumentaatioon lisääntyy. (Heinonen 2009, 11–12.) Internetin ja sosiaalisen median ongelmat ja riskit liittyvät ennen kaikkea siihen, että se on nopea, laajan yleisön tavoitettava ja helposti käytettävä, mutta vaikeasti ulkoapäin kontrolloitava kommunikointikanava. (Emt., 11). Nopeassa verkkoviestinnässä ajatukset ja mielipiteet ilmaistaan helpommin ilman harkintaa kuin kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa. Nettiin kirjoitettu viesti voi levitä hetkessä laajalle ja usean ihmisen tietoon, toisin kuin kasvokkaisessa viestinnässä, jossa viesti jää useimmiten yksittäiseksi suulliseksi ilmaukseksi. (Pesonen 2013, 29–30.) Pöyhtäri, Haara & Raittila (2013) ovat tutkineet aggressiivista verkkokeskustelua, verkkovihaa ja vihapuhetta liittyen journalismiin ja sananvapauteen. Tutkimuksen mukaan nettikeskusteluista on löydetävissä erilaisia tapoja viestiä toisille netinkäyttäjille. Pahimmillaan nettikeskustelu voi kärjistyä aggressiiviseksi ja täyttää vihapuheen kriteerit. Keskustelupalstoilla esiintyy kuitenkin useimmiten halveksivaa ja aggressiivista puhetta sekä tietoista provosoimista eli ”trollaamista”. (Emt., 43–44.)

Keskustelupalstat ovat profiloituneita eri tavoin. Terveysaiheisilla foorumeilla keskustelu ja keskustelijat voivat olla hyvin erilaisia kuin esimerkiksi poliittisilla foorumeilla. (Laaksonen & Matikainen 2013, 199.) Sosiaalisen median palveluissa muodostuu erityyppisiä käyttäjäyhteisöjä ja kulttuureita, joita määrittelevät muun muassa kommunikaation tyyli ja tapa. Verkkokeskusteluiden muotoutumiseen vaikuttaa lisäksi aina myös se yhteiskunnallinen ja kulttuurinen konteksti, jossa keskusteluita käydään. (Arpo 2005.)

Tutkielmassani keskustelut on käyty erään perhelehden keskustelupalstalla, jossa keskustelut ovat tyyliltään vaihtelevia. Keskustelunaiheet vaihtelevat foorumilla laajasti, eivätkä ne keskittyneet vain lapsi- ja perheasioiden ympärille. Havainnoimani keskustelut noudattivat aiemmasta kirjallisuudessa tuttua näkökantaa sosiaalisen mediaan tuotettujen mielipiteiden ja näkemysten ilmaisemisen helppoudesta. Kärkevien mielipiteiden julkilausuminen oli varsin yleistä, mutta toisaalta anonymiteetti mahdollisti puhumisen vaikeistakin asioista. Keskustelupalstalla toisten ihmisten valintoja ja ratkaisuja on helppo arvostella, mutta myös kannustaa, neuvoa ja

ohjata. Jotkut viestiketjut saavuttivat suuren suosion. Niihin kertyi satoja vastauksia, toisissa keskustelu puolestaan tyrehtyi heti alkuunsa. Argumentointityyli vaihteli asiallisista viesteistä nähdäkseni täysin asiattomiin. Viestiin vastannut saattoi kyseenalaistaa vain lukemansa viestin argumentit, mutta toisinaan myös viestin esittäjän henkilönä, hänen oletetun persoonansa tai elämäntapansa. Hyökkäävä argumentaatio oli yleistä silloin, kun keskustelukumppania vaadittiin ”tilille” sanomisistaan. Kärjistävä kirjoitustapa lisäsi vastaajien hyökkäävyyttä. Tällöin viestin kirjoittajan aitoutta epäiltiin ja häntä saatettiin syyttää ”provoksi” tai ”trolliksi”, joilla viitataan internetin keskustelupalstalla tahallisen provokatiivisesti kirjoitteleviin henkilöihin.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Teoriaosassa käsittelin sitä, miten lapsen sijoittaminen oman kodin ulkopuolelle rikkoo kulttuurisia ja ideologisia vanhemmuuden käsityksiä vastaan ja määrittyy täten kiistanalaiseksi perhesuhteeksi. Lisäksi tarkastelin median roolia ja asemaa lastensuojeluun liittyen käsitysten ylläpitäjänä ja muokkaajana, sekä sosiaalisen median keskustelupalstoja argumentatiivisina paikoina. Seuraavaksi siirryn tutkimuksen toteuttamiseen liittyviin seikkoihin. Esittelen tutkielmani tutkimuskysymykset ja aineiston, jonka jälkeen pohdin tutkielmani tekoon liittyneitä eettisiä kysymyksiä.

4.1 Tutkimuskysymykset

Pohdiskellessani pro gradu -tutkielmani aihetta, ajauduin lukemaan lastensuojelua koskevia nettikeskusteluita, blogeja ja nettiuutisia. Kiinnostuin siitä, miten paljon keskustelua lastensuojelu ja sen käytännöt sosiaalisessa mediassa herättävät. Internetissä näkemyksiään ilmaisevat tavalliset ihmiset, jotka omien käsitystensä ja mahdollisten kokemustensa kautta kirjoittavat lastensuojelusta, vanhemmuudesta ja kokemuksistaan lastensuojelun toiminnasta. Nettikeskusteluissa näytti toistuvan se, että kirjoittajat kritisoivat monin tavoin lastensuojelua ja kiistivät vahvasti heihin kohdistuneita lastensuojelullisia toimia. Nettikeskustelut tarjoavat täten varsin hedelmällisen aineiston tutkia kielellisiä tapoja vakuuttaa ja kiistää asioita. Keskusteluissa vanhemman näkökulmaa korostetaan, eikä sille nähdä sijaa lastensuojelutyön käytännöissä. Tämä johti haluun tutkia keskustelua nimenomaan vanhempien näkökulmasta. Kyseisiä keskusteluja käydään erityisesti lapsi- ja perhelehtien keskustelufoorumeilla, joten valitsin tutkimuskohteeksi yhden perhelehden foorumin. Lähestyn keskustelua puhtaasti retorisisina teksteinä, jolloin tutkielmassa ei oteta kantaa tapahtuneiden toimenpiteiden oikeellisuuteen.

Tutkimuksellinen kiinnostukseni kohdistuu siihen, miten vanhemmat puolustavat omaa hyvää vanhemmuuttaan silloin, kun heidän käsityksensä eroavat ammattilaisten arvioista ja tilannekuvasta. Tutkielmani kohdentuu siihen, miten vanhemmat retorisesti ja argumentatiivisesti keskustelupalstalla omaa kiistanalaista vanhemmuuttaan puolustavat. Kontekstuaalisuudella tarkoitetaan sitä, että argumentaatiossa ilmausten merkitykset määrittyvät siitä asiayhteydestä,

jossa ne esiintyvät (Kakkuri-Knuuttila 1998, 24). Tutkielmassani hyvän vanhemmuuden argumentit määrittävät suhteessa tarkastelemani nettikeskustelupalstan keskusteluihin. Nämä argumentit sisältävät siten vain tässä yhteydessä tuotettuja, joskin kulttuurisesti tuotettuja hyvän vanhemmuuden käsityksiä.

Tutkielman tutkimuskysymykset ovat:

1. *Millaisiin argumentteihin kiistanalaisessa perhetilanteessa oleva vanhempi vetoaa puolustaessaan vanhemmuuttaan nettikeskustelupalstalla?*
2. *Millä retorisilla keinoilla näitä argumentteja pyritään vahvistamaan ja tekemään uskottavammiksi?*

4.2 Nettikeskustelut aineistona

Keskustelupalstalla spontaanisti syntyneet puheenvuorot näyttäytyvät tutkimuksellisesti erityisinä ja kiinnostavina. Keskustelupalstalle lähetetty viesti on usein vähän suodatettu, sillä anonymiteetti voi rohkaista mahdollisimman ”aidon” näkemyksen esiin tuomisen. Nettikeskustelut nähdäänkin tietyssä mielessä mahdollisuuksina tavoittaa tutkimuksellisesti ihmisten arjesta asioita, joita ei helposti saada paikannetuksi kyselyllä, haastattelulla tai asiakaskohtaamisessa. Keskustelijat ovat vapaaehtoisesti valikoituneet keskusteluun ja valinneet sen, mistä ja miten haluavat keskustella. Aineisto on syntynyt siten ilman tutkijan läsnäoloa, eli se on niin kutsuttua luonnollista aineistoa. Tutkijan läsnäolo ei ole vaikuttanut keskusteluihin tai niiden sisältöön. (Pöyhtäri, Haara & Raittila, 45; Raijas & Sailio 2012, 329.) Nettiaineistossa on hyvien puoliensa lisäksi haasteita. Koska tutkija ei voi vaikuttaa keskustelun kulkuun, hän ei voi tehdä tutkittaville tarkentavia kysymyksiä. Nettikeskusteluista saattaa myös puuttua näkökantoja, eikä tutkija voi selvittää, johtuuko se nettikeskustelun luonteesta vai näkökannan puuttumisesta. Tutkittaessa verkkokeskusteluiden kautta syntyviä käsityksiä tai mielipiteitä, on syytä lisäksi muistaa, että se edustaa vain pientä joukkoa ihmisistä. Samanmielisillä on internetissä taipumus kokoontua yhteen keskustelemaan, jolloin näkemykset voivat kaventua ja yhdenmuikaistua. (Hakala & Vesa 2013, 223–224.)

Jo ennen varsinaista aineiston keruuta tutustuin valitsemani keskustelupalstan keskustelukulttuuriin. Foorumilla oli kymmeniä viestiketjuja, hyvin erilaisista aiheista. Nettikeskustelijat lähettävät keskustelupalstalle keskustelunavauksia aiheista, joista haluavat keskustella ja/tai he vastaavat kommentein muiden aloittamiin keskusteluihin. Aloitusviesti vaikutti havaintojeni mukaan olevan useimmiten selkeä keskustelunavaus, jolla pyritään herättämään lukijoiden mielenkiintoa ja halua kommentoida alkuperäiskirjoittajan viestiin. Keskustelupalstalla viestin otsikko välittää tietoa keskustelupalstan käyttäjille siitä, minkä tyyppistä sisältöä viestissä saat-
taa olla.

Aineiston keruu

Aineiston kerääminen tapahtui ajalla 02/2016–04/2016. Suoritin aineiston keruun käyttämällä tutkimani perhelehden internet-sivuston omaa hakukonetta. Hain kaikki ne keskusteluketjut, joissa mainitaan sana ”huostaanotto”, ”sijaishuolto” tai ”kiireellinen sijoitus”. Hakukone toi keskusteluja esiin kutakin hakusanaa käyttämällä 10 sivua, joissa jokaisessa oli 10 keskusteluketjua. Nämä viestit oli avattava jokainen erikseen, jotta pystyin tarkastelemaan niiden sovel-
tuvuutta tutkielmani aineistoksi.

Aineiston keräämisen tapa ja aineiston rajaaminen herättivät paljon pohdintaa ja vaativat ajatuksen kirkastamista. Kuten Eskola & Suoranta (1998) toteavat, internetissä tehtävän tutkimuk-
sen haasteeksi nousee yleisesti aineiston monipuolisuus ja laajuus. Aineiston runsaus ja haja-
naisuus voi olla ongelmallista siinä, että miten internet-aineisto saadaan rajattua tutkimuksen
kannalta järkevästi ja hallittavasti. Tarkastelemallani keskustelupalstalla vuorovaikutus on erit-
tään vilkasta ja viestien tulva jopa hallitsematon. Kaikkia keskusteluja ei voinut millään ottaa
tutkimukseen mukaan ja toisaalta tarpeeksi informatiivisen, tutkimusasetelman kannalta sopi-
van, aineiston löytäminen oli sekin haastavaa. Internetissä keskustelut ovat usein laajoja ja pol-
veileviä, jolloin internet aineistoja hyödyntävissä tutkimuksissa aineistoon liittyvä keskeinen
kysymys on aineiston järkevä rajaaminen. On tärkeää rajata informaatiotulvaa siten, että lop-
putuloksena on mielekkäästi koostettu tutkimusaineisto. (Kuula 2011, 169; Laaksonen & Ma-
tikainen 2013, 203.)

Tutkimuskysymykseni ohjasivat tutkimusaineiston rajaamista. Keskeistä on tällöin se, että kirjoittajat kuvaavat vanhemmuutta ja lastenhuollon viimesijaista interventiota vanhemman näkökulmasta. Olen täten rajannut aineiston koskemaan vain niitä kirjoituksia, joissa kirjoittajalla on viestin perusteella omakohtaisia kokemuksia vanhempana lapsen huostaanotosta tai kiireellisestä sijoituksesta. Tämä rajausta poissulki jo valtaosan viesteistä tutkielmani ulkopuolelle. Keskusteluketjuissa puhuttiin huostaanotosta tai kiireellisestä sijoituksesta useimmiten yleisellä tasolla kuulopuheisiin vedoten. Tällöin viestiessä esiintyi useammin myös provosoiva ja asiatonta keskustelua. Omaan kokemukseen vedotessa alkuperäiskirjoittajan viesti oli selvästi useammin asiallinen, informatiivinen ja uskottavampi.

Tutkielmani kannalta oleellista on lisäksi se, että analysoimani viesti on tarpeeksi argumentatiivinen. Huomasin, että keskusteluketjun avausviesti on usein kaikista informatiivisin ja selkeämin kirjoittajan vanhemmuutta puolustava. Tämän vuoksi päädyin keskittymään aineistossani pääasiassa näihin aloitusviesteihin eli alkuperäiskirjoittajan viesteihin. Aloitusviesteihin keskittyminen oli järkevää siksi, että viestiketjuissa korostui eräänlainen hajanaisuus. Vuorovaikutus keskustelupalstalla on luonteeltaan hyvin vapaata, poukkoilevaa ja epämuodollista. Keskusteluissa siirryttiin yleisesti asiasta toiseen, keskustelu saattoi tyrehtyä alkuunsa tai äityä pelkäksi kinasteluksi. Viestejä kertyä jopa satoja, niitä poistui ja syntyi jatkuvasti uusia. Pitkien keskusteluketjujen seuraaminen ei olisi ollut tutkimuskysymysten valossa tarpeellista. (Kts. Laaksonen ym. 2013, 21–22.)

Aineisto koostuu 33:sta viestistä. Viestien pituus vaihteli. Pisimmässä viestissä oli 501 sanaa ja lyhimmissä 26 sanaa. Yhteensä sanoja kaikissa viesteissä oli 5114. Sivumääräisesti analysoitavaa tekstiä tuli 22 sivua fontilla Times New Roman 12 ja rivivälillä 1,5. Keskustelut oli käyty vuosien 2010–2016 välillä. Viestiketjujen viestien kokonaismäärä vaihteli yhdestä viestistä aina 279:n viestiin asti. Aineistoon päätyneet viestiketjut ovat usean vuoden ajalta, koska ne on valikoitu edellä mainittujen perusteiden mukaisesti. Rajausteni johdosta pitäytyminen esimerkiksi vuoden sisällä käytyihin keskusteluihin ei tuottanut sisällöllisesti riittävää aineistoa.

4.3 Tutkielman eettiset kysymykset

Seuraavaksi käsittelen niitä tutkimuseettisiä pohdintoja ja päätöksiä, joita olen tutkimusprosessini aikana kohdannut ja tehnyt. Pohdin eettisiä kysymyksiä keskittyen oman työni kannalta oleellisiin verkkoaineistoihin liittyviin eettisiin kysymyksiin. Vaikka pohdinta keskittyikin tähän yhteen lukuun, ovat tutkimuseettiset kysymykset kulkeneet mukani koko tutkielmaproessin ajan. Eettiset valinnat ja päätökset kattavat koko tutkimusprosessin aina aiheen valinnasta tutkimuksen tuloksiin saakka. (Kuula 2011, 11.) Kirjallisuuden mukaan internettiin keskittyvällä tutkimuksella sekä on, että ei ole erityistä tutkimusetiikkaa. Huomattavaa on, että verkkotutkimusta koskee kaikki yleiset tutkimuseettiset näkökulmat ja lähtökohdat, joita ovat tutkittavien ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen sekä vahingon välttäminen ja tutkittavien yksityisyyden suojaaminen. (Emt., 92.)

Internet ympäristönä haastaa myös erityiseen tutkimuseettiseen pohdintaan. Internetin suosio on lisännyt sen käyttöä myös tutkimustarkoituksessa. Tutkimusaineistoja on internetistä saatavissa erilaisista aihepiireistä ja yhteyksistä näennäisen helposti, joka voi osaltaan houkuttaa niiden käyttämiseen. Internetin avoimuus ja helppous voi johtaa tutkimuksen eettisten ratkaisujen hämärtymiseen tai ainakin niiden merkitysten muuttumiseen. Oleellista on muistaa, että verkkotutkimus ei internetin avoimuudesta ja helppokäyttöisyydestä huolimatta, poista tutkimusentekijän laillisia ja eettisiä vastuita. (Kuula 2011, 14, 172–173.) Oma aineistoni valintaa on ohjannut kiinnostus kiistanalaiseen vanhemmuuteen ja retoriikan tutkimukseen: halusin tutkia nimenomaan niitä keskusteluita, joita nettiympäristössä käydään vanhemmuuteen liittyen sekä keskustelupalstojen retoriikkaa.

Tutkittavien informointi on tutkimuksenteon keskeinen eettinen periaate. Tutkittavilla tulee olla tietoa tutkimuksesta ja mahdollisuus päättää osallistumisestaan siihen. Näitä keskeisiä tutkimuseettisiä kysymyksiä ei voida ohittaa internet-aineistojenkaan kohdalla, joten verkkotutkimuksessakin tulee huomioida tutkittavien informointi ja valinnanmahdollisuudet. (Eskola & Suoranta 1998, 54). Internet-aineistojen kohdalla on kuitenkin kahdenlaisia tilanteita, sellaisia joissa informointi on välttämätöntä sekä tilanteita, joissa näin ei ole. Erottelu on sidoksissa julkisen ja yksityisen rajoihin. Internetissä nämä rajat eivät ole yksiselitteisiä, vaan vaativat tutkijan omaa harkintaa ja pohdintaa. Tutkijan on tapauskohtaisesti arvioitava tutkimuskohteeksi aiotun sivuston avoimuuden aste palstan käyttäjien näkökulmasta. (Kuula 2011, 172–

173, 186.) Periaatteena pidetään sitä, että mitä suljetumpaa verkkoyhteisöä tutkitaan, sitä ehdottomampaa on pyytää lupa sen tutkimiseen. Postituslistat ja kirjautumista vaativat yhteisöt ovat esimerkiksi yksityisiksi luokiteltuja suljettuja paikkoja, jotka vaativat luvan sekä ylläpitäjältä että niihin osallistuvilta ihmisiltä. (Emt., 178.)

Oma aineistoni koostuu kirjoituksista, jotka on kirjoitettu julkisuusasteeltaan avoimeksi luokitellulle keskustelufoorumille. Viestejä voi kirjoittaa ja lukea ilman nimimerkkiä, eikä foorumin käyttäminen vaadi rekisteröitymistä. Yöaikaan rekisteröityminen tosin vaaditaan asiattomien viestien valvomiseksi. Verkkotutkimuksen eettisen ohjeistuksen mukaan, avoin foorumi mahdollistaa tutkimusaineiston keräämisen ilman tutkittavien informoimista. Viestien ollessa julkisesti luettavissa ilman rekisteröitymistä, niiden tutkimuskäytössä ei ole informointiin liittyviä periaatteellisia ongelmia. (Helasvuo ym. 2015, 23.) Aineistoni koostuu kirjoituksista, joissa ei ole ensisijaisia tunnistetietoja. Jokaisen tutkittavan henkilökohtainen tavoittaminen ja informointi tutkimuksesta on mahdotonta, koska nettikeskustelijoiden henkilöllisyys ei ole tutkijan tiedossa. Kirjoitukset on lisäksi lähetetty julkiselle palstalle vapaaehtoisesti ja tiedostaen se, että niitä voi lukea kuka vain. Toisaalta harva kirjoittaja tuskin on pohtinut viestiä nettipalstalle lähettäessään, että hänen kirjoituksensa voi päätyä tutkimuksen kohteeksi. Verkkotutkimuksessa onkin syytä pohtia sitä, miten keskustelijat itse kokevat tuottamansa keskustelunsisällön. Mitä syvemmälle yksittäisten ihmisten henkilökohtaiseen elämään, kokemuksiin ja tuntemuksiin tutkija aikoo paneutua, sitä tärkeämpää on huomioida tutkittavien itsemääräämisoikeus. (Turtiainen & Östman 2013, 56.)

Aiempia tutkimuksia ja opinnäytteitä lukiessani huomasin, että nettikeskusteluja tutkineet ovat ratkaisseet tutkittavien informointiin liittyvät kysymykset, joko ilmoittamalla siitä keskusteluviestillä kyseisellä palstalla, ottamalla yhteyttä keskustelun ylläpitäjään tai keräämällä aineistonsa ilman minkäänlaista informointia tai lupaa. Käytännöt ovat siis varsin kirjavat. Havaintoni tukevat täten kirjallisuudessakin esitettyä nettitutkimuksen epäkohtaa. (Kts. Kuula 2011; Turtiainen & Östman 2013.) Omassa tutkielmassani päätin kysyä lupaa aineiston keräämiseen verkkosivua ylläpitävän lehden päätoimittajalta. Liitin sähköpostiviestiini myös lyhyen kuvauksen siitä, mitä aion tutkielmassani tutkia ja miten olen ajatellut aineiston analysoida. Päätoimittaja vielä tarkensi sitä, miltä palstalta aion aineiston kerätä ja aionko käyttää työssäni suoria siteerauksia. Kerroin tutkielmani kohdistuvan avoimeen foorumiin sekä sen, että tutkielmani tulostulvussa tullaan käyttämään kirjoittajien suoria siteerauksia. Päätoimittaja myönsi luvan aineiston keruulle 2.2.2016. Erillistä tutkittavien informointia ei tarvittu.

Huomionarvoinen seikka nähdäkseni kuitenkin on se, että työssäni tutkitaan henkilökohtaisia ja arkaluontoisia keskusteluja. Oman lapsen huostaanotto ja vanhemmuuden kyseenalaistaminen on syvästi henkilökohtaista. Teoriaosassa käsittelin sitä, miten internet voi muodostua paikaksi, jossa mahdollistuu oman elämän vaikeista asioista puhuminen ja vertaistuen saaminen. Tämä on yksi keskeinen tutkimukseni eettiseen haaste ja pohdinnan paikka. Verkkotutkimuksen eettisistä kysymyksiin paneutuneet tutkijat painottava tutkimuseettistä varovaisuutta silloin, kun verkkoaineistoin halutaan tutkia hyvin arkaluontoiset ja henkilökohtaisia aiheita. (Kuula 2011, 185.) On kyettävä kuitenkin myös tutkimaan ihmisille arkaluontoisia ja henkilökohtaisia teemoja. Verkkotutkimuksessakin näitä koskevia keskusteluja voidaan tutkia, mikäli yksittäisiä henkilöitä ei voida keskusteluista tunnistaa. (Kuula 2011, 185.) Tätä tehtävää helpotti huomattavasti jo aiemmin esiin nostamani tosiseikka, että kirjoittavat olivat kaikki anonyymejä. Heitä ei voi tunnistaa edes nimimerkin kautta. Aineistossani oli joitakin epäsuoria tunnisteita, kuten paikkakuntia, jotka olen poistanut siteeratuista aineisto-otteista. Halusin salata myös sen keskustelusivuston, jolta aineisto on kerätty. Tämä ei tutkimuseettisesti olisi ollut ehdotonta, mutta koen, että sivuston nimeäminen ei tuota tutkimukselleni mitään lisäarvoa, joten päädyin tutkittavien kunnioittamiseksi salaamaan sivuston.

Turtiainen ja Östman (2013, 54–55) painottavat artikkelissaan nettitutkijan tutkimuskentän tuntemista ja havainnoimista. Verkkokeskusteluja tutkittaessa tämä tarkoittaa verkkokeskusteluille ominaisten puhetapojen ja kulttuurin tuntemista. Tutkimuseettisesti ajatellen tutkijan on selvitettävä, mistä ja miten palstalla puhutaan. Internet-aineisto vaatii tutkijalta myös erityistä joustavuutta sekä ymmärrystä verkkoympäristöistä- ja kulttuureista, että teknisistä alustoista. (Laaksonen ym. 2013, 25–26.) Tutkielmaani tehdessäni tutustuin laajasti keskustelupalstan keskustelukulttuuriin ja siellä käytäviin keskusteluihin. Tutkimustyötäni on helpottanut se seikka, että internet, sosiaalinen media ja niiden omanlaisensa kieli on minulle ennestään tuttua ja ymmärrettävää. Nettikeskustelujen seuraaminen saattaa olla vaikeaa, mikäli ei tunnista esimerkiksi keskusteluille ja verkkokulttuurille tyypillisiä lyhenteitä tai symboleja, kuten ”hymiöitä” (Turtiainen & Östman 2013, 62).

Tutkijan on aina pohdittava lisäksi sitä, mitä hänen tutkimuksestaan seuraa tutkittaville. Se, että nettikirjoittajat eivät kirjoita omalla nimellään, eivätkä edes nimimerkillä, ei vapauta tutkijaa näistä pohdinnoista. Tutkija ei voi analyysissään kirjoittaa siten, että nostaa jonkin ryhmän esille selkeästi kirjoittajia loukkaavalla tai vahingoittavalla tavalla. Tutkijan tulee siten

kiinnittää huomiota kirjoitustapaansa, jotta se ei loukkaa tai leimaa tutkittavien edustamaa ryhmää. Siteeratessa kirjoittajan tekstiä on aina pohdittava sitä kuvaa, jonka tutkija kirjoittajasta tai jostakin ryhmästä antaa. (Arpo 2005, 65–66.) Olen pyrkinyt kirjoittamaan neutraalisti ja ottamaan etäisyyttä aineistoon siten, että tulkitseen sitä vain retorisenä tekstinä. Retorisen analyysin tekijä tulkitsee tekstiään jo lähtökohtaisesti analyyttisesti ja ulkopuolisena. Hän ei ole viestin vastaanottaja, keskustelija tai kommentoija, vaan seuraa keskustelua ulkopuolisena henkilönä. Tarkastelun kohteena ovat tällöin ne kielelliset keinot, joilla väitteen esittäjä pyrkii vaikuttamaan yleisöä väitteen totuudenmukaisuudesta. Vaikuttamispyrkimykset voivat olla joko tiedostettuja tai tiedostamattomia. Retorisen analyysin tekijä asettuu kuvaus ja selitystehtävänsä kautta siten etäälle itse kommunikaatiotilanteesta sekä sen arvottamisesta. (Kakkuri-Knuuttila 1998, 239.)

5 TUTKIMUKSEN METODOLOGIA JA METODI

Tässä luvussa esittelen tutkielmani metodologisia ja metodisia valintoja, eli tutkielmani teenteoreettista taustaa ja menetelmää, jolla aineiston analyysi on toteutettu. Tutkielmassani lähestyn nettikeskusteluita retorisesti analysoiden. Konstruktivisen ajattelutavan mukaisesti ajattelen, että nettikeskustelut eivät ole autenttisia todellisuuden kuvia, vaan ne ovat yksi tapa rakentaa ja merkityksellistää sosiaalista todellisuutta aina tietystä näkökulmasta. Keskusteluketjujen kautta en täten tavoita ihmisten sisäistä maailmaa, tai heidän motiivejaan, vaan lähestyn analyysissäni keskusteluketjuja kirjallisina tuotoksina, joiden kautta on mahdollisuus esittää ja tuottaa näkökulmia hyvästä vanhemmuudesta ja huostaanotosta. Retoriikan analyysin lähtökohtana toimii vahvasti nimenomaan todellisuuden tulkinallisuuden ja konstruktivisuuden korostaminen. Retorisessa analyysissä voidaan tarkastella kielellisten valintojen ja käytäntöjen kautta syntynyttä todellisuutta, jolloin argumentointia tarkastellaan ennen kaikkea seuraamuksellisena tekemisenä eli sosiaalisena toimintana. (Jokinen 2016, 338.)

5.1 Sosiaalisesti rakentunut todellisuus

Kielellisen vuorovaikutuksen kautta ihmiset ymmärtävät ja käsitteellistävät ympärillään olevaa maailmaa, rakentavat identiteettiään, muodostavat sosiaalisia suhteita ja käsittelevät tietoa (Kääriäinen 2003, 39). Samalla konstruoidaan niitä kohteita, joista kulloinkin puhutaan tai kirjoitetaan (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, 26). Ihmiset kohtaavat todellisuuden aina jostakin näkökulmasta merkityksellistettynä, esimerkiksi asiat, esineet ja tunteet tulevat puhutuksi aina jollain tavoin nimettyinä ja tulkittuina (Burr 1995, 7; Jokinen 2016b, 252). Tutkimuksellisesti kielenkäyttö voidaan ymmärtää todellisuuden kuvana tai sen rakentajana. Todellisuuden kuvaajana kieli nähdään välineenä, joka tuottaa tietoa todellisuudesta. Konstruktivisessa lähestymistavassa kielenkäyttö puolestaan ajatellaan todellisuuden rakentajana. Käytetty kieli ei ole tällöin itsessään heijastus todellisuudesta, vaan se itsessään luo todellisuutta. Kielenkäytöllä ei siis ainoastaan kuvata sitä, millainen maailma on, vaan kielenkäytöllä merkityksellistään, rakennetaan ja muunnetaan sosiaalista todellisuutta. (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, 26–29.) Tätä voidaan kuvata niin sanotun ei-heijastavuuden käsitteellä, jolla korostetaan sitä, että puheen tai tekstin ei oleteta heijastavan yksiselitteisesti sen paremmin ulkoista kuin sisäistä psyykkistä todellisuuttakaan (Emt., 28).

Tämä ei tarkoita kuitenkaan tällaisen todellisuuden olemassa olon kieltämistä. Kielenkäyttö ja todellisuus kietoutuvat oleellisesti yhteen, eikä asioiden tarkasteleminen merkitysten kautta poissulje niiden todellisuusarvoa. (Jokinen ym. 2016, 28–29.) Konstruktivisessa lähestymistavassa keskeistä on kriittinen suhtautuminen itsestään selviin käsityksiin ympäröivästä maailmasta, itsestämme ja muista. Koska kielellisten käytäntöjen ei ajatella kuvaavan tai heijastavan todellisuutta yhtenä oikeana totuutena, kielenkäytöllä nähdään laaja merkitys. (Burr 1995, 2–3.) Kielenkäyttö on täten seurauksellista toimintaa, jonka avulla kuvataan, saadaan aikaan ja tehdään jotakin (Jokinen ym. 2016, 47).

Myös tutkielmassani, puhuessaan huostaanotosta ja hyvästä vanhemmuudesta, keskustelijat väistämättä merkityksellistävät hyvää vanhemmuutta valitusta näkökulmasta tietyssä kontekstissa. Riittävän hyvä vanhemmuus on laajemminkin ajatellen konstruktio, jossa korostuu neuvoteltavuus ja erilaiset merkityksenannot. Hyvä ja riittävä vanhemmuus voi merkitä eri ihmisille hyvin erilaisia asioita. Tutkin sitä, miten keskustelupalstalla ja sosiaalisessa mediassa rakennetaan tiettyä ”totuutta” vanhemmuudesta ja myös lastensuojelusta. Tämä ”totuus” rakentuu tietyssä hetkessä nettikeskustelijoiden välisessä vuorovaikutuksessa. Täten tuotetut merkitykset eivät ole suoraan yleistettävissä muihin konteksteihin. (Kts. Jokinen ym. 2016, 28–29.)

5.2 Retoriikan analyysin lähtökohdat ja käsitteet

Edellisessä luvussa esittelemäni sosiaalinen konstruktionismi muodostaa tutkielmani teoreettis-metodologisen viitekehyksen. Seuraavaksi käsittelen tarkemmin tutkielmani metodisia valintoja ja niiden teoreettisia lähtökohtia.

Retoriikalla voidaan viitata sekä analyttiseen tutkimusotteeseen että puheoppiin. Tutkielmassani retoriikalla tarkoitetaan tutkimusotetta. Retoriikkaa ei voi ajatella vain yhtenä selkeänä metodina, vaan sen traditiot ja käyttötavat ovat moninaiset. (Summa & Palonen 1996, 7.) Olen valinnut metodistiseksi lähestymistavaksi retoriikan tutkimuksesta Chaïm Perelmanin uuden retoriikan ja argumentaatioteorian, joka tarkastelee niitä keinoja, joilla väitteistä tehdään uskottavia ja yleisöä sitouttavia (kts. Perelman 2007 11–12; Summa 1995, 78–84). Valintani kohdistui uuteen retoriikkaan, koska se on joustavaa ja sen oletuksen mukaisesti jokainen teksti tai esitys on itsessään ja kommunikaatitilanteestaan riippumatta kiinnostava. Uuden retoriikan

tutkimuksenkohteeksi soveltuvat kaiken tyyppiset esitykset. Nettikeskustelujen on todettu laajemminkin sopivan oivallisiksi aineistoiksi nykypäivän retoriselle analyysille. (Summa 1996, 51; Vuori 2006, 1; Jokinen 2016c, 337–338.)

Retoriikka jaetaan tavallisesti kirjallisuudessa antiikin ajan klassiseen retoriikkaan, uuteen retoriikkaan ja uuden retoriikan jälkeisiin teorioihin. Klassisen ajan teorioista merkittävimpänä pidetään Aristoteleen kehittämiä teorioita, joissa kyse on puhetaidosta. (Jokinen 2016b, 259; Haapanen 1996.) Uudella retoriikalla tarkoitetaan 1900-luvun puolivälissä alkanutta retoriikan tutkimuksen perinnettä. Se poikkeaa edellä esitetystä klassisesta retoriikasta siten, että se nostaa argumentoinnin keskeiselle sijalle. Klassinen retoriikka keskittyy enemmän tyylin ja esiintymistaitojen tarkasteluun. (Perelman 2007, 11–12.) Uuden retoriikan kehittymisen taustalla nähdään olleen halu vaikuttaa sen aikaiseen retoriikan tutkimuksen kyseenalaiseen maineeseen. Uuden retoriikan myötä retoriikka palasikin uudelleen tieteelliseen keskusteluun ja vakavasti otettavaksi tutkimuksellisen kiinnostuksen kohteeksi. (Summa 1996, 51). Uusi retoriikka ei ole yksi yhtenäinen ajattelutapa, vaan sitä on ollut muokkaamassa vahvasti kolmen eri teoreetikon näkemykset. Kenneth Burke, Stephen Toulmin ja Chaïm Perelman ovat kukin kehittäneet erilaisia tulokulmia retoriikkaan. Perelman ja Toulmin keskittyivät omissa tutkimuksissaan argumentointiin. Molempien teoreetikkojen mielenkiinto kohdistui argumentoitavan tekstin tai puheen analysoimiseen ja sen pätevyyden arvioimiseen. Burke oli taas enemmän kiinnostunut inhimillisen toiminnan yleisten ehtojen ja motiivien ymmärtämisestä. (Summa 1996, 52.)

Retoriikka voidaan tutkimuksellisesti erotella eri tasoihin. Tutkimuksessa voidaan tarkastella puheiden tai esitysten retoriikkaa, argumentoinnin retoriikkaa ja trooppien tai kielikuvien retoriikkaa. Puheiden ja esitysten retoriikassa esityksiä tarkastellaan kokonaisuutena, jolloin keskitytään esityksen taidokkuuteen tai vaikuttavuutta suhteessa yleisöön. Argumentoinnissa puolestaan keskitytään varsinkin yleisösuhteeseen, jolloin mielenkiinto on niissä tekijöissä ja keinoissa, joilla argumentin esittäjä pyrkii muuttamaan tai vahvistamaan yleisön käsityksiä. Trooppiretoriikassa puolestaan tarkastellaan kirjoittajan tai aikakauden kielen tyypillisten tai yksilöllisten ajatusmuotoja tai tyylejä. (Palonen & Summa 1996, 10.) Tässä tutkielmassa keskitytään Chaïm Perelmanin (2007) uuden retoriikan mukaisesti vakuuttavan argumentoinnin retoriikkaan ja yleisösuhteeseen. Analyysissä kiinnostus kohdistuu siihen, kuinka tekstit rakentuvat argumentatiivisesti. Tällöin keskiössä ovat erilaiset suostuttelun ja vakuuttelun keinot,

joita käyttämällä yleisö pyritään saamaan vakuuttuneeksi esitettyjen argumenttien uskottavuudesta tai kannatettavuudesta. (Kts. Jokinen 2016b, 261.)

Seuraavaksi esittelen tarkemmin Perelmanin (2007) uuden retoriikan keskeisiä lähtökohtia. Perelmanin uuden retoriikan teoria pohjaa klassiseen Aristoteleen näkemykseen analyttisen ja dialektinen päättelyn erillisyydestä. Analyttiset päätelmät ovat päättelyn muotoja, joilla vedotaan yleispäteviin totuuksiin, eikä niihin vaikuta ihmisten mielipiteet. Dialektiset päätelmät puolestaan viittaavat yleisesti hyväksyttyjen mielipiteiden myötä syntyvään ja vetoavaan vakuuttamiseen. Argumentit eli perustellut mielipiteet ovat tällöin merkityksellisessä asemassa. Argumenttien vahvuus tai heikkous johtaa joko väitteen hyväksymiseen tai hylkäämiseen. Dialektisessa päättelyssä haetaan yleisesti tunnustettujen seikkojen kautta hyväksyntää omalle väitteelle. (Perelman 2007, 7–9, 11.) Tutkielmassani kirjoittajat keskusteleivat vanhemmuuteen ja lastensuojelun interventioon liittyvistä kysymyksistä dialektiseen päättelyyn perustuen. Kirjoittajat esittävät väitteitä hyvästä vanhemmuudesta ja lastensuojelun intervention oikeutuksesta siten, että he hakevat perusteita argumenteilleen hyvään vanhemmuuteen liittyvistä kulttuurisista esioletuksista.

Puhuja-yleisösuhte argumentaation keskeisenä ulottuvuutena

Perelman (2007, 16) toteaa osuvasti, että argumentaatio ei tapahdu koskaan tyhjiössä, vaan siinä on läsnä aina jonkinlainen puhujan ja yleisön kohtaaminen. Yleisön merkitys onkin vakuuttavassa argumentaatioissa huomattava, sillä väitteen esittäjä kohdistaa perustelunsa aina kullekin yleisölle tavoitteenaan vakuuttaa tai sitouttaa se hyväksymään esitetyt argumentit. Yleisö on argumentaatioissa keskeinen siksikin, että lopulta se päättää esitetyn argumentin vahvuuden tai heikkouden hyväksymällä esitetyn väitteen tai hylkäämällä sen. (Jokinen 2016c, 340; Perelman 2007, 42.) Yleisösuhte tekee argumentaatiotilanteesta moninaisen ja yllättävänkin. Yleisön puolelleen voittaminen ei ole yksiselitteistä, sillä eri yleisöjä vakuuttavat eri asiat ja erilaiset väitteet. Tämä liittyy niin argumentin sisältöön kuin niihin retorisiin keinoihinkin, joilla argumentaatiota pyritään lujittamaan. (Jokinen 2016, 340.) Argumentaatiolla pyritään vaikuttamaan yleisöön, muuttaa sen vakaumuksia tai taipumuksia sekä hakemaan siltä kannatusta ilman, että esitettyä näkemystä yritettäisiin saada läpi pakottamalla tai painostamalla. (Perelman 2007, 18.)

Perelman (2007, 20–21) on erotellut teoriassaan erilaisia yleisöjä. Universaaliyleisöllä hän tarkoittaa laajaa, jopa koko ihmiskuntaa kattavaa yleisöä. Erityisyleisö on puolestaan jokin rajatumpi kuulija- tai lukijajoukko. Alasuutari (2011, 158) tulkitsee Perelmanin jakoa siten, että erityisyleisö on kyseessä silloin, kun puhuja osoittaa sanansa jollekin tietyin ehdoin yhteen liittyneelle ihmisryhmälle, esimerkiksi asiantuntijoille. Universaaliyleisö on kyseessä puolestaan silloin, kuin argumentaatiossa vedotaan kulttuurisissa yleisesti totena ja hyväksyttyinä pidettyihin perusteluihin. Se ketä yleisöön luetaan kuuluvaksi, ei ole aina yksiselitteistä. Perelmanin (2007, 25) mukaan lähtökohta uudessa retoriikassa on se, että yleisöön kuuluvaksi voidaan lukea kaikki ne, joidenka ajatteluun ja toimintaan väitteen esittäjä haluaa argumentaatiolleen vaikuttaa. Retoriikan tutkimuksessa yleisö-puhujasuhde on edellä mainituista lähtökohdista johtuen erityisen mielenkiinnon kohteena. Analyysissä kiinnostus kohdistuu erityisesti kuulijan tai lukijan vakuuttamisen strategioiden tutkimiseen (Alasuutari 2011, 157–158).

Retoriikan tutkimuksessa käytetään termejä puhuja ja yleisö, joilla voidaan tarkoittaa kirjoitettujen tekstin toimijoita, mutta ne voidaan vaihtoehtoisesti korvata termeillä kirjoittaja ja lukija (Vuori 2006, 1). Tässä tutkielmassa käytän termiä kirjoittaja nettiviestin alkuperäisestä lähettäjistä ja yleisöllä tarkoitan lähinnä niitä henkilöitä, jotka ovat alkuperäisen kirjoittajan viestiin vastanneet. Nettikeskusteluidenkin tekstien ajatellaan olevan osoitettuja yleisölle, vaikka nettiargumentaation paikkana poikkeakin perinteisemmistä vuorovaikutuksen areenoista. Keskustelupalstalle kirjoittaessaan, kirjoittajan pyrkimyksenä näyttäisi yleisesti olevan halu saada omaan viestiin vastauksia ja mielipiteitä. Nettikeskustelupalstalle lähetetty kirjoitus on lähetetty julkiseen tilaan omanlaisensa yleisön arvioitavaksi. Yleisösuhteen olemassaolosta ja merkityksestä kertoo vielä sekin, että viestit muotoillaan yleisesti huomiota herättävästi lukijoiden ja kommenttien toivossa. (Laaksonen ym. 2013, 19.)

Havainnoimallani keskustelupalstalla kirjoittajat kirjoittavat julkiseen ja vapaaseen foorumiin. Tällöin voidaan olettaa, että kirjoittajalla on ollut tietoinen pyrkimys julkaista kirjoituksensa tietylle yleisölle. Kyseisen keskustelupalstan käyttäjät, joita on kymmeniä tuhansia, ovat nähdäkseni se yleisö, jotka kirjoittaja ensisijaisesti pyrkii voittamaan väitteidensä taakse. Keskustelufoorumi on toki avoin kaikille netin käyttäjille, jolloin sitä voi periaatteessa lukea kuka tahansa nettiä käyttävä. Täten yleisöksi voitaisiin ajatella kaikki netin käyttäjät, sillä esimerkiksi internetin hakusanat ohjaavat keskusteluketjuihin, vaikka keskustelupalstaa ei muuten lukiukaan. Tutkielmassani yleisöä voitaisiin täten lähestyä ehkäpä myös universaaliyleisön käsitteellä.

Tutkielmassani lähten kuitenkin siitä, että yleisönä kirjoittajalla on kyseisen keskustelupalstan aktiiviset kirjoittajat ja lukijat. Näistäkin käyttäjistä keskeisemmäksi yleisöksi valikoituvat he, joita viestin otsikossa ilmenevä aihe kiinnostaa niin paljon, että he ovat päättäneet viestiketjun avata ja siihen mahdollisesti kommentoida. Keskustelupalstalla viestin otsikko on se heräte, joka joko kannustaa avaamaan kyseisen viestin, tai vaihtoehtoisesti ei herätä lukijan kiinnostusta. Tällöin on varsin mahdollista, että yleisöksi rajautuu erityinen joukko. Todennäköistä nähdäkseni on, että yleisöksi on valikoituneet he, joita vanhemmuuteen ja lastensuojeluun liittyvät asiat koskettavat ja kiinnostavat.

Suuri osa tämän keskustelupalstan käyttäjistä voidaan ajatella olevan lasten vanhempia, koska sivusto on vahvasti lapsi- ja perheasioihin profiloitunut. Kirjoittajan argumentaatio kohdistuu täten ennen kaikkea vertaisiin eli muihin vanhempiin, eikä esimerkiksi sosiaalityöntekijöihin tai muihin ammattilaisiin. Tässä tutkielmassa ei tarkastella esittäjän ja lukijan välistä yleisösuhdetta, siten, että analysoitaisiin keskusteluketjujen vuorovaikutusta vaan keskeisempää on tiettyä puhuja-yleisösuhdetta edellyttävien esioletusten erittely. Tutkimuksellinen mielenkiintoni kohdistuu ennen kaikkea väitteen esittäjän retorisiin keinoihin ja riittävän hyvän vanhemmuuden argumenttien rakentumiseen.

Argumentoinnin taustalla vaikuttavat esioletukset

Argumentaatiossa keskeistä on sen vaikuttavuus. Argumentaatiota voidaan verrata pelien pelaamiseen, sillä myös siinä liikutaan todennäköisyyksien maailmassa. Argumentoinnin voidaan ajatella perustuvan monin osin vastakkainasetteluihin, mutta argumentoijien on silti oltava saman mielisiä tiettyjen asioiden suhteen. Esimerkiksi käytetty kieli ja puheenvuorojen jako vaativat yhteistä ymmärrystä. (Billig 1987, 23.) Argumentin vahvuus on osaltaan sen piilevissä taustaoletuksissa. Argumentin voima tai heikkous onkin usein siinä, mitä ei sanota ääneen. (Kakkuri-Knuuttila & Halonen 1998, 60.)

Onnistuneen argumentaation tavoitteena on löytää ajatusten yhdenmukaisuus ja saada vastapuoli sitoutetuksi esitetyistä väitteistä tai ehdotuksista (Summa 1996, 65–66). Tämän pyrkimyksen varmistamiseksi väitteen esittäjän on syytä tietää yleisön hyväksymät esioletukset. Argumentaation lähtökohdat nousevat tällöin niistä väitteistä, jotka yleisö hyväksyy. Esioletukset

ovat julkilausumattomia oletuksia siitä, miten ja millaisin väittein yleisöä kannattaa lähestyä. (Perelman 2007, 28, 42.) Argumentoijan ja yleisön väliset esisopimukset ovat siis sellaisia yksimielisyyden alueita, joihin omassa väitteessä on turvallista nojata (Alasuutari 2007, 160). Kyseessä ei ole varsinaisesti julkilausutut sopimukset, vaan käsitteellä viitataan osapuolten välisiin vaiettuihin taustaoletuksiin. Nämä oletukset ovat viestinnän keskeinen osa, sillä ilman niitä osapuolten välinen kommunikaatio ei olisi mahdollista. (Perelman 2007; Kakkuri-Knuuttila 1998, 248–249.)

Esioletukset ovat siis sellaisia todellisuutta koskevia tosiseikkoja, totuuksia tai otaksumia, joista sekä väitteen esittäjä että sen kuulija voivat olla samaa mieltä. Aiemmin kirjoitin siitä, miten yleisön taivuttelu ja sitouttaminen esitettyihin argumentteihin on keskeinen uuden retoriikan osa-alue. Täten on kannattavaa esittää sellaisia esioletuksia, jotka ovat yhteisesti hyväksyttyjä ja jaettuja. Yhteisesti jaettuja ja hyväksyttäviä esioletuksia ovat esimerkiksi, 'pyrkimys oikeudenmukaisuuteen on hyvä asia' tai 'murhaaminen on tuomittavaa'. Suurimman osan yleisöstä voidaan uskoa yhtyvän tämän tyyppiisiin käsityksiin, jolloin argumentti näyttäytyy järkevänä ja hyväksyttävänä. (Perelman 2007, 30–34; Summa 1998, 70; Jokinen 2016b, 260.)

Nettikirjoittelussakin on osattava ottaa huomioon se, minkälaiselle yleisölle ja miten väitteensä esittää. Väitteen esittäjä pyrkii useimmiten nettikirjoituksessaankin ennakoimaan ja huomioimaan vastaajien mahdolliset reaktiot sekä ilmaisee mielipiteensä hyväksytyllä tavalla. (Arpo 2005, 288.) Tutkielmassani väitteen esittäjä ja yleisö jakavat yhteisiä käsityksiä ja esioletuksia, vaikka keskustelu internetissä kärjistyy helposti kinasteluksi ja vastaan väittämiseksi. Yhteisenä esioletuksena näkisin teoriaosassa esiin nostamani kulttuuriset länsimaiset käsitykset lapsen hyvästä ja hyvästä vanhemmuudesta (kts.luku 2). Useimmat ihmiset jakavat tällöin käsityksen, että lasta ei kuulu esimerkiksi lyödä tai pitää nälässä, vaan hän tarvitsee vanhempiansa hoivaa ja rakkautta. Argumentaatiossa on varmintä siis lähteä liikkeelle näitä käsityksiä tukevista väitteistä, mikäli haluaa voittaa yleisön puolelleen.

Vanhemmat mielletään länsimaisessa kulttuurissa ensisijaisiksi lastensa hoivaajiksi, mutta joskus vanhempien kykyyn olla vanhempia on lastensuojelun keinoin puututtava. Tutkielmassani kiinnostavaa hyvän vanhemmuuden käsitysten ohella on myös se, mitä esioletuksiin vanhemmuuteen näissä puuttumista vaativissa tilanteissa liittyy. Vaikka hyvä ja riittävä vanhemmuus on osin vaikeasti määritettävä ja tulkinnallinen asia, siihen sisältyy kuitenkin esioletuksia, jotka

saavat laajaa hyväksyntää ja tukea. Näkisin, että argumentointi keskustelupalstalla tapahtuukin näiden keskinäisesti hyväksytyjen käsitysten varassa ja suhteessa näihin.

5.3 Vakuuttavan retoriikan keinot

Suostuttelu, vakuuttelu, puolustautuminen ja haastaminen ovat tärkeässä roolissa ihmisten välisessä kommunikaatiossa. Ihmiset käyttävät useita retorisia keinoja tehdäkseen näitä asioita, esimerkiksi he puolustautuvat syytöksiä vastaan tai esittävät itse syytöksiä. Retoriset keinot ovat oleellisia varsinkin silloin, kun ihmiset pyrkivät vakuuttamaan omaa näkemystään tai todellisuuttaan toisille ihmisille. (Jokinen 2016c, 342.) Retorisesta argumentaatiosta voidaan erottaa kaksi ulottuvuutta, hyökkäävä ja puolustava retoriikka. Hyökkäävä retoriikka perustuu vasta-argumenttien vahingoittamiseen, kun taas puolustavan retoriikan keinoin pyritään vahvistamaan omaa asemaa. Tutkielmassani keskityn puolustavaan retoriikkaan ja niiden retoristen keinojen analysoimiseen, joilla pyritään vahvistamaan omaa argumentaatiota ja vakuuttamaan yleisö esitetyn argumentin tai todellisuuden version kannatettavuudesta. (Kts. Jokinen 2016c, 342.)

Tutkielmassani tarkastellaan vanhemmuuden argumentteja tilanteessa, jossa vanhemman asema on kiistanalainen ja hyvä vanhemmuus asettuu epäilyjen kohteeksi. Tällöin aineistoni keskustelupalstaviesteissä korostuu vahvasti puolustautuminen esitettyjä riittämättömän vanhemmuuden väitteitä vastaan. Analysoimassani aineistossa on läsnä myös retorinen hyökkäävyys. Tyypillisesti kirjoittaja pyrkii ensin suostuttelemaan ja vakuuttamaan yleisöä, ja mikäli tämä ei onnistu, kirjoittaja puolustautuu vasta-argumentteihin hyökkäävästi. Tämä on retoriikassa varsin tyypillistä, sillä väitteissä on yleisesti elementtejä, joilla sekä suojataan omaa argumenttia että hyökätään kilpailevia näkemyksiä vastaan (kts. Jokinen 2016c, 368).

Argumentaation vakuuttavuutta voidaan lisätä sekä väitteen esittäjään että esitettyyn argumenttiin liittyvillä retorisilla keinoilla. Käytännön vuorovaikutuksessa nämä erilaiset keinot sulautuvat toisiinsa. Väitteen esittäjään keskittyvillä keinoilla pyritään lisäämään väitteen esittäjän luotettavuutta yleisön silmissä. Väitteen esittäjän on helpompi saada kannatusta väitteelleen,

mikäli hänet nähdään uskottavassa ja luottamusta herättävässä valossa. Itse argumenttiin liittyvät retoriset keinot puolestaan tarkoittavat niitä keinoja, joilla pyritään vahvistamaan esitettyä asiaa ja saamaan se näyttämään uskottavalta ja kannatettavalta. (Jokinen 2016c, 344.)

Seuraavaksi esittelen tiivistetysti Arja Jokisen (1996 & 2016) koostamat retoriset keinot, joita olen hyödyntänyt omassa analyysissäni. Esitettävä retoristen keinojen luettelo on syntynyt useista empiirisistä tutkimuksista luoduista päätelmistä. Ensimmäiset neljä keinoa liittyvät argumentin esittäjään ja loput kuusi keinoa liittyvät esitetyn argumentin vahvistamiseen.

Väitteen esittäjään liittyvät retoriset keinot

Etäännyttäminen omista intresseistä on retorinen keino, jolla voi herättää yleisössä luottamusta etäännyttämällä omat intressinsä esittämästään argumentista. Retorista uskottavuutta lisää siis se, että väitteen esittäjän ei ajatella argumentoinnillaan ajavan vain omaa etuaan. Tämä voi näkyä esimerkiksi siten, että väitteen esittäjä painottaa omaa pyyteetöntä rooliaan. Toisaalta väitteen esittäjä voi saavuttaa yleisössä luottamusta myös sitä kautta, että hän tunnusta omat mahdolliset intressinsä avoimesti. Huomattavaa tässä yhteydessä on lisäksi se, että oman saannotavan painoarvoa voidaan pyrkiä kasvattamaan vetoamalla omaan käytännön kokemukseen tai tietämykseen. (Jokinen 2016c, 345–346.)

Puhujakategorioilla oikeuttaminen tarkoittaa vakuuttavan retoriikan yhteydessä sitä, että retorisisessa analyysissä tarkastellaan erilaisia puhujakategorioita ja niihin liitettyjä arvostuksia. Tiedetyt puhujakategoriat ovat yhteiskunnassa arvostetummassa asemassa kuin toiset, kun niitä tarkastellaan esimerkiksi suhteessa oikeuteen tietynlaisesta tietämyksestä ja tiedosta. Väitteen tekee uskottavammaksi se, että sen ilmaisee arvostettua puhujakategoriaa edustava henkilö. Vastaavasti vähemmän arvostetusta asemasta käsin on yleisöä huomattavasti vaikeampaa vakuuttaa. Yhteiskunnallisesti ajatellen on puhujakategorioita, joista käsin vakuuttaminen saattaa olla vaikeaa. Näitä ovat ainakin lapsen, alkoholistin tai muistisairaana kategoriset asemat. Puhujakategoriat eivät ole kuitenkaan muuttumattomia, vaan niiden saamat arvostukset elävät ja muuntuvat tilanteiden mukaan. Ihmisillä on yleisesti useita päällekkäisiä puhujakategorioita, joita hän voi käyttää hyödykseen erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa. Retorisen vakuuttavuuden lisäämiseksi puhujan kannattaa vedota siihen kategoriaan, joka vetoaa hänen sen hetkiseen yleisöönsä. (Jokinen 2016c, 346–348.)

Liittoutumisasteen tarkastelulla tarkoitetaan retorisessa analyysissä sitä, että sitoutuuko väitteen esittäjä esittämäänsä väitteeseen, vai etäännyttääkö hän itsensä siitä. Väitteen esittäjä voi etäännyttää itsensä kokonaan esittämänsä väitteen ulkopuolelle, esittämällä sanomansa jonkun muun henkilön nimissä. Tällöin argumentin esittäjä toimii vain argumentin välittäjänä, eikä yleisö voi täten asettaa henkilöä vastuuseen väitteen alkuperästä. Väitteen esittäjä voi myös vahvasti sitoutua esittämäänsä väitteeseen. Tällöin väitteen esittäjä on yleisön silmissä argumentistaan selvästi vastuullisempi ja tilivelvollisempi. (Jokinen 2016c, 348–350.)

Väite vahvistuu, mikäli se on eri osapuolien hyväksymä asia. Tällöin se ei ole pelkästään väitteen esittäjän oma mielipide tai näkemys, vaan väitteen esittäjä saa tukea väitteelleen myös muualta. Väitteen esittäjä rakentaa siten **konsensusta** suhteessa yleisöönsä. Konsensuksen vahvistamisessa voidaan käyttää esimerkiksi me-retoriikkaa ja suoria sitaatteja, jotka häivyttävät väitteen esittäjän omaa roolia, ja korostavat yhteisesti jaettua käsitystä esitetystä väitteestä. Tehokkaasti konsensusta voidaan vahvistaa vetoamalla kulttuurisesti itsestäänselvyyksinä pidettyihin näkemyksiin tai toimintatapoihin. Vasta-argumenttien löytäminen hankaloituu, koska väite nojaa johonkin yhteisesti hyväksyttyyn totuuteen tai hyveeseen. Väitteen vakuuttavuutta edelleen lisää se, mikäli jokin arvovaltaiseksi koetun tahon osoitetaan jakavan väitteen esittäjän näkemykset. **Asiantuntijan lausunnot** toimivatkin vahvoina retorisin vakuuttamisen keinoina. (Jokinen 2016c, 351.)

Argumenttiin liittyvät retoriset keinot

Tosiasiapuhe on retorinen keino vahvistaa argumenttia. Tällöin väitteen esittäjä ilmaisee asiat siten, että ne näyttävät puhujista ja tulkinnoista riippumattomilta faktoilta. Tosiasiapuhe häivyttää toimijoiden roolia ja vastuuta, sillä ihmisillä ei vaikuta olevan juurikaan vaikutusta asioiden kulkuun. Väitteen esittäjä toimii tällöin roolissa, joka hyväksymällä nämä tosiasiat voi osoittaa yleisölle oman rationaalisuutensa. Passiivimuotoinen puhe tai kirjoitustyyli on eräs selkeä esimerkki toimijuuden katoamisesta. (Jokinen 2016c, 351–353.)

Kategorisointi on aina osa ihmisten välistä vuorovaikutusta. Sen kautta ymmärrämme ja jäsenämme maailmaa. Asioille on olemassa erilaisia ilmauksia ja kategorioita, joilla niistä puhutaan. Retorisessa analyysissä kategorisointia tarkastellaan esimerkiksi sen kautta, minkälainen keskustelu kategorioita tuottaa, mitä kategorisoimisella pyritään keskustelussa saamaan aikaan

ja käytetäänkö kategorioita mahdollisesti keinona oikeuttaa tai kritisoida jotain. (Jokinen 2016c, 353–356.)

Yleisöä voi pyrkiä vakuuttamaan argumentin uskottavuudesta mahdollisimman tarkoilla *yksityiskohdilla ja kertomuksilla*. Yksityiskohtaiset kuvaukset lisäävät vaikutelmaa tapahtumien aitoudesta ja totuudenmukaisuudesta. Kerronnallisuus voi johtaa puolestaan yllätyksettömyyteen, jolloin kuulija alkaa ennakolta odottaa tai aavistaa kertomuksen tapahtumia. Tulkinnat tilanteista tapahtuvat tällöin paljolti lukijan tai kuulijan mielissä. Väitteen esittäjä voi jättää paljon sanomatta, jolloin kuulija mielessään täydentää ja tulkitsee esitetyn kertomuksen. Tällöin väitteen esittäjää on hankala asettaa selontekovelvolliseksi tapahtuneesta kertomuksen tulkinnasta. (Jokinen 2016c, 356–357.)

Määrällistäminen eli kvantifiointi on yleinen retorinen vakuuttamisen keino. Se voi olla numerista lukumäärillä kuvailua, jolloin väitettä vahvistetaan käyttämällä lukuja, prosentteja ja taulukoita. Se voi olla myös sanallista lukukäsiteillä kuvailemista, jolloin väitettä vahvistetaan erilaisin määriä kuvaavien laatusanojen, kuten esimerkiksi: pieni, suuri tai valtava. Retorisessä analyysissä mielenkiinto kohdistuu siihen, mitä määrällistämällä argumentaatiossa pyritään saamaan aikaan, mitä asioita määrällistetään ja kuinka määrällistämistä argumentaatiossa käytetään. (Jokinen 2016c, 358–359.)

Ääri-ilmaisuilla pyritään painottamaan tai häivyttämään argumentaatiossa joitakin haluttuja seikkoja. Ääri-ilmaisut voivat toimia esimerkiksi keinoina oikeuttaa omaa toimintaa tai lisätä vaikutelmaa jonkin toiminnan säännönmukaisuudesta. Säännönmukainen toiminta voi tilanteesta riippuen vaikuttaa vakuuttavammalta kuin satunnainen toiminta. Ääri-ilmaisuja ovat esimerkiksi sanat: joka kerta, ei koskaan, täysin ja aina. Ääri-ilmaisuilla voidaan vakuuttaa kuulijaa, mutta liiallinen ääri-ilmaisujen käyttö sitä vastoin herättää yleisössä epäilyjä, koska puhuja voi alkaa vaikuttaa liioittelevalta ja siten epäuskottavalta. (Jokinen 2016c, 362–364.)

Metaforilla väitteen esittäjä kuvaa jotakin asiaa kielikuvalla, eli valittu kielellinen ilmaus ei vastaa sen kirjaimellista määritelmää. Metafora voidaan ajatella myös vertaukseksi ilman kuin-sanaa. Metaforalla voidaan saada asia ymmärrettäväksi tuomalla sen avulla tuttuja merkityksiä osaksi uutta asiaa. Metaforat voivat onnistuessaan luoda tehokkaasti ja helposti halutun kaltaisia oheismerkityksiä ja mielleyhtymiä. Metaforat voivat olla tekstissä helposti havaittavia tai ne voivat olla piileviä ja uinuvia. (Jokinen 2016c, 360–362.)

Kolmen listalla tarkoitetaan retorista keinoa, jossa väitteen esittäjä listaa ja luettelee argumenttiaan tukevia seikkoja. **Kontrastia** voidaan käyttää retorisenä vakuuttamisen keinona rakentamalla kontrastipareja. Väitteen esittäjän kannattama asia kuvataan tällöin positiivisessa valossa ja hänen vastustamaansa asiaan puolestaan liitetään negatiivisia seikkoja. **Vasta-argumenttiin** varautuminen on yleinen retorinen keino, jossa omaa väitettä pyritään jo etukäteen suojaamaan niin, että vastaväitteille ei jää tilaa. Myös halutun asian **toisto** on tehokas retorinen pyrittäessä vakuuttamaan yleisöä väitteen järkevyydestä. (Emt., 364–366.)

5.4 Analyysin toteuttaminen

Tässä luvussa käsittelen sitä, miten olen käytännössä toteuttanut tutkimusaineistoni kaksitasoisen analyysin. Arja Jokisen (1996 & 2016) erittelemien vakuuttavan retoriikan keinojen lisäksi tutkielmani analyysiä on ohjannut Chaïm Perelmanin näkemykset suostuttelemisesta ja vakuuttamisesta argumentaatiotekniikoiden avulla. Perelmanin (2007) teos, *Retoriikan valtakunta*, on toiminut täten oleellisena kirjallisena lähteenä. Retoristen keinojen lisäksi olen argumenttianalyysin avulla määrittänyt keskusteluista hyvään vanhemmuuteen liitetyt argumentit. Argumenttianalyysissä olen hyödyntänyt Perelmanin ja Jokisen lisäksi käytännön apuna, Marja-Liisa Kakkuri-Knuutilan (1998) kirjaa, *Argumentti ja kritiikki: Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*.

Retorisen analyysin valinta tutkimusmetodiksi perustuu siihen, että olen kiinnostunut selvittämään, mitä nimenomaan retorisilla keinoilla vanhemmuuteen ja huostaanottoon liittyvissä keskusteluissa saadaan aikaan sosiaalisessa mediassa sekä siitä, mistä asioista hyvän vanhemmuuden argumentit rakentuvat. Analyysi kohdistuu siis retoristen strategioiden käyttöön. Hyvään vanhemmuuteen liittyen, retorisen analyysin kautta on mahdollista tarkastella sitä, kuinka asioista ja tapahtumista tehdään normaaleja tai epänormaaleja sekä sitä, kuinka erilaisia asioita ja tekoja oikeutetaan (Jokinen 2016c, 343; Jokinen, 2016, 368). Lähestyin keskustelupalstalle kirjoitettuja viestejä sillä lähtöoletuksella, että ne ovat eräänlaisia strategisia tekstejä, joissa kirjoittaja esittää väitteitä, puolustautuu ja oikeuttaa omia valintojaan vanhempana sekä kritisoi vanhemmuuteensa puuttuneita tahoja. Viestit ovat siten näkökulmallisia. Niiden avulla voidaan sekä painottaa että sivuuttaa tiettyjä näkökantoja.

Kerättyäni aineiston kopioin keskusteluviestit (33 kpl) Word-dokumentiksi jatkotyöskentelyä varten. Kaikki kirjoittajat olivat kirjoittaneet keskustelupalstaviestinsä ilman nimimerkkiä. Alleviivasin keskustelujen ajankohdat, sekä sen oliko kyseessä alkuperäisen kirjoittajan aloitusviesti vai muu vastaus viestiin. Lisäksi otin talteen viestiketjuun lähettyjen viestien kokonaismäärän sekä sen, oliko alkuperäinen kirjoittaja vastannut saamiinsa kommentteihin. Numeroin viestit, jotta kokonaisuuden hahmottaminen, lukeminen ja analysointi helpottuivat. Aineisto sisälsi paljon mielenkiintoista pohdittavaa, mutta analyysissä tarkastelen aineistoa vain tutkielmani teoreettismetodologisesta näkökulmasta ja etsin vastauksia tutkimuskysymyksiini. Aineiston tarkastelussa olen pyrkinyt kiinnittämään huomioni täten teoreettisen viitekehyksen ja kysymyksenasettelun kannalta olennaiseen informaatioon (kts. Alasuutari 2011, 40).

Tulostin laatimani tekstidokumentit ja luin aineistoa ensin sitä sen kummemmin analysoimatta. Tarkoitukseni oli tässä vaiheessa muodostaa kokonaiskuva teksteistä ja hahmottaa sitä, mistä ja miten kirjoittajat puhuvat. Luettuani viestejä useaan kertaan, aloin vähitellen löytää niistä toistuvia teemoja, yhteneväisyyksiä, eroja ja vakuuttamisen tapoja. Kirjasin huomioitani muistiin ja alleviivasin tekstejä. Luokittelin samantyyppisiä viestejä niitä yhdistävän otsikon alle. Lukeminen useaan kertaan oli tärkeää, sillä aineistosta löytyi toistuvasti uusia mahdollisia argumentteja ja retorisia keinoja, joita en aiemmilla lukukerroilla huomannut. Uusia havaintoja aineistosta syntyi vielä aivan tutkielman loppuvaiheessakin.

Tein alleviivauksia ja erilaisia merkintöjä kohtiin, joissa mielestäni käytettiin retorisia keinoja tai/ja puhuttiin vanhemmuudesta, tai niissä oli jotain muuta ajatuksia herättävää. Vertasin löytämiäni kohtia, Jokisen (2016) retoristen keinojen luokitteluun ja pyrin liittämään löytämäni kohdan keinovalikkoon. Argumenttien ja retoristen keinojen löytäminen ei ollut aina ihan helppoa. Paikoin olin epävarma, onko kyseessä retorinen keino, argumentti, kuvaus, selitys vai jokin muu kielenkäytön ilmiö. Viesteissä oli argumentteja, jotka puhuivat eri asioiden puolesta ja viestin sijoittaminen tiettyyn luokkaan vaati tutkimuksellista tulkintaa ja näkemystä. Tutkimuskysymykseni ohjasivat analyysiani merkittävästi ja auttoivat keskittymään oleelliseen.

Tekstissä argumenttia tukee selitys, joka selittää ja tekee asiaa ymmärrettäväksi. Sanoma, jota argumentti pyrkii tekemään uskottavaksi, voidaan kutsua väitteeksi. Argumentti on siis se tekstin perusteleva osa, jonka nojalla väite tulisi hyväksyä. Nimitystä argumentti voidaan käyttää myös perustelun ja väitteen muodostamasta kokonaisuudesta. (Kakkuri-Knuuttila 1998a, 51.) Argumenttien ja niiden keskeisen sisällön löytäminen edellyttää tekstin sisällön ymmärtämistä,

joka sisältää sanojen, lauseiden ja tekstin kokonaisuuden merkitysten ymmärtämisen. Argumentatiivisen tekstin tarkastelussa tarvitaan lisäksi tulkintaa sen merkityssisällön selvittämiseksi. Argumenttianalyysissä argumentti lisäksi uudelleen muotoillaan eli rekonstruoidaan. (Emt., 24.) Argumentin löytämiseksi käytin kirjallisuudesta löytämiäni apukeinoja. Argumentin voi tunnistaa esimerkiksi siitä, että siihen liittyy pyrkimys vaikuttaa vastaanottajan uskomuksiin ja sitä kautta tekoihin. Tämä erottaa argumentin kuvailusta, jolla ei ole samantyyppisiä pyrkimyksiä. (Kakkuri-Knuuttila 1998a, 26.) Argumentin erottamiseen auttoi myös erilaiset tekniset apukeinot. Argumentti ei välttämättä erotu tekstissä suoraan. Tällöin kannattaa huomioida tekstistä argumentaatiota osoittavat pikkusanat: ”koska”, ”niinpä” ja ”sillä”. Pidemmät fraasit kuten, ”edellisen nojalla seuraa, että”, ”tämä tukee käsitystä, että” ja ”tätä voi perustella seuraavasti”, ovat suhteellisen helposti löydettäviä osoituksia argumentaatiosta. (Kakkuri-Knuuttila & Halonen 1998, 66.)

Argumenttien jäljille pääsin lisäksi sitä kautta, että pohdin, olivatko viestien lauseet vastauksia joihinkin kysymyksiin. Väitelause erottuu siten, että se sisältää vastauksen yhteen tai useampaan kysymykseen. Tekstin tulkinnassa yhtenä tehtävänä on löytää vastaus ongelmaan eli pohdin tekstin osia sitä kautta, vastasivatko ne kysymyksiin siitä, mikä on hyvää vanhemmuutta, mitä siihen liitetään ja kääntäen, mikä määrittyy huonoksi vanhemmuudeksi. Tekstejä tulkittaessa on tärkeää hahmottaa se, minkä tyyppistä tekstiä tarkastelee. Tekstit ovat rakenteeltaan ja funktioiltaan erilaisia. Nettikeskusteluiden omanlaisensa keskustelukulttuuri vaikuttaa siihen, miten asiat ilmaistaan. Kirjoittajat käyttävät värikästä kieltä yrittäessään vakuuttaa lukijoita siitä, että oma vanhemmuus on ollut riittävää ja hyvää ja lastensuojelun toiminta on ollut tavalla tai toisella aiheutonta. (Kts. Kakkuri-Knuuttila 1998a, 39–43.)

Olen eritellyt aineistostani mahdollisimman argumentit tarkasti ja huolellisesti. Hyvää vanhemmuutta perustelevia vanhemmuudenargumentteja löysin yhteensä 53 kappaletta. Ryhmitelin argumentit yhdistävän otsikon alle, joista muodostuivat lopulta lopulliset tulosluvun koostavat pääväitteet. Aineistosta määrittämäni pääväittämät ovat koosteita hyvän vanhemmuuden argumenteista ja ne kuvaavat sitä, mitä elementtejä hyvään vanhemmuuteen liitetään. Aineistossani kirjoittajat käyttävät kaikkia Jokisen (2016) keinovalikossaan erittelemää retorista keinoja. Suosituimmat retoriset vakuuttamisen keinot aineistossa ovat: ääri-ilmaisut, asiantuntijapuheeseen vetoaminen, määrällistäminen ja metaforien käyttö.

Tulosluvussa (luvut 6 ja 7) käyn läpi paikantamani pääväitteet (6 kpl). Tutkimustulokset on jaettu kahteen lukuun, jotka kumpikin koostuvat kolmesta pääväitteestä. Ensimmäiset kolme pääväitettä kuvaavat väitteen esittäjään liittyviä argumentteja. Toinen luku koostuu puolestaan niistä argumenteista, jotka liitetään vastapuolen eli lastensuojelun toimintaan. Jokaiseen pääväitteeseen olisi löytynyt runsaasti hyviä esimerkkiotteita. Pyrkimykseni on ollut tieteellisen ajattelun mukaisesti analysoida aineistoa tarkasti ja huolellisesti, jolloin tarkempaan analyysiin ei tämän tutkielman puitteissa voinut kaikkia sopiviakaan aineisto-otteita ottaa. Jokaisessa pääväitteessä on esimerkkinä analysoitu kolme aineisto-otetta. Yhteensä siis 18 kappaletta. Valitsin tarkemmin erittelemäni otteet sillä perusteella, että ne ilmentävät selkeällä tavalla lukijalle pääväitettä tukevaa argumentaatiota ja sisältävät monipuolisesti erilaisten retorisia keinojen käyttöä.

6 KIISTANALAISEN VANHEMMUUDEN RETORINEN PUOLUSTAMINEN

Tutkielman ensimmäinen tulosluku koostuu väitteen esittäjään liittyvistä argumenteista. Yleisön hyväksyntä on retoriikassa keskeistä ja yleisön hyväksyntään pyritään vetoamalla yhteisesti hyväksyttyihin esioletuksiin (Perelman 2007). Omasta lapsesta huolehtiminen ja hoivaaminen on biologiseen hyvään vanhemmuuteen liittyvä esioletus (mm. Berg 2008, 156). Tämä näkyi aineistossanikin, sillä internetin keskustelupalstalle omasta vanhemmuudestaan kirjoittaessaan kirjoittajat näyttävät selvästikin odottavan yleisön jakavan samoja ”itsestään selviä” käsityksiä hyvästä vanhemmuudesta ja uskovan samoihin hyvän vanhemmuuden esioletuksiin.

Yleisön vakuuttamiseksi hyvästä vanhemmuudesta ei riitä vain se, että mainitsee olevansa hyvä vanhempi. Yleisö odottaa perusteluita ja näyttöä tämän väitteen tueksi. Kirjoittajat joutuvat aineistossa vakuuttelemaan, että he ovat hyviä vanhempia ja selittelemään sitä, miksi lapsi on kiireellisesti sijoitettu tai huostaanotettu. Mitä loogisemmin, selkeämmin, avoimemmin ja uskottavammin kirjoittaja kuvaa tapahtumia ja hyvää perhe-elämäänsä, sitä hyväksyvämpiä vastausviestejä hän keskustelussa saa.

Alkuperäisen kirjoittajan viestiin vastanneet kirjoittajat esittävät omia oletuksiaan, näkemyksiään ja epäilyjään huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen syistä ja alkuperäisen kirjoittajan vanhemmuuden laadusta. Perheen normaalius ja vanhemman lapsen edun mukainen toiminta asetetaan helposti kyseenalaiseksi silloin, kun perheeseen on tehty lastensuojelullinen interventio. Yleisön vakuuttaminen ei siten ole kiistanalaisessa tilanteessa helppoa. Keskustelupalstan keskustelukulttuuria tunteva kirjoittaja osaa analyysini perusteella kirjoittaa viestinsä retorisesti vakuuttavasti, jolloin hän pyrkii argumentaationsa osoittamaan monipuolisesti ja uskottavasti sitä, mihin väite lastensuojelun intervention aiheettomuudesta ja hyvästä vanhemmuudesta pohjaa. Keskustelupalstalla on kannattavaa varautua mahdollisiin vasta-argumentteihin. Tällöin kirjoittaja vaikuttaa nettiympäristössä uskottavammalta, kuin kirjoittaja joka ei kerro itsestään tarpeeksi.

6.1 Olen rakastava ja huolehtiva vanhempi

Ensimmäisessä pääväitteessä kirjoittajan argumentit puolustavat vanhemmuutta rakkauden, huolenpidon ja hoivan antamisella. Kirjoittaja pyrkii osoittamaan yleisölle sen, että hän on rakastanut lastaan, huolehtinut tämän tarpeista sekä tehnyt niitä asioita lapsensa eteen, joita hyvän vanhemman odotetaan tekevän. Lastensuojelulla on velvollisuus puuttua vanhemmuuteen silloin, kun vanhemmat eivät syystä tai toisesta kykene tarjoamaan lapselleen riittävää ja edunmukaista hoivaa ja huolenpitoa (esim. Pösö 2007, 66–72). Tässä pääväitteessä kirjoittajat yrittävät osoittaa, että he kykenevät näitä asioita lapselle tarjoamaan, ja siten huostaanotto tai kiireellinen sijoitus on aiheeton. Rakastavan ja huolehtivan vanhemmuuden argumenteilla kirjoittajat pyrkivät siten kumoamaan lastensuojelullisen intervention oikeutuksen kiistanalaisessa tilanteessa. Kiistanalainen vanhemmuus näkyy tässä pääväitteessä siten, että kirjoittajat tuovat yleisesti viesteissään esille vanhemman ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden eriäviä näkemyksiä perheen tilanteesta, vanhemmuuden laadusta ja lastensuojelullisten toimien oikeutuksesta. Kirjoituksissa pyritään tällöin tuottamaan korostuneesti kuvaa oman vanhemmuuden onnistumisesta ja hyvydestä.

Argumentoinnissa valitaan lähtökohdaksi ne tosiseikat ja arvot, joihin kulloinkin kannattaa vedota, sekä kuvataan ne tietynlaisella kielenkäytöllä painottaen haluttuja merkityksiä (Perelman 2007, 42). Tässä pääväitteessä vedotaan yleisesti epäitsekkyuden, sitoutumisen, lapseen panostamisen ja uhrautuvaisuuden piirteisiin, joilla rakkaus, hoiva ja huolenpito tehdään konkreettisemmin yleisölle näkyväksi ja perustelluksi. Tässä pääväitteessä, kuten aineistossa laajemminkin, argumentaatiolle on tyypillistä oman vanhemmuuden hyvien puolien korostaminen. Mahdolliset puutteet omassa vanhemmuudessa jätetään mainitsematta tai niiden merkityksiä vähätellään, mikä on yksi keino olla retorisesti vakuuttava (kts. Jokinen 2016c, 340).

Seuraavat kolme otetta ovat esimerkkejä kirjoituksista, joissa kirjoittajat tähän pääväitteeseen liittyen argumentoivat rakkauden ja hoivan antamistaan.

(1) ”Lisäksi poika sai harrastaa kallista harrastusta, johon isä kuskasi monta kertaa viikossa, kustannettiin parin tonnin matka ulkomaillekin joukkueen kanssa.” (11/33)

Ensimmäisessä esimerkkiotteessa vanhemman antamaa rakkautta ja hoivaa konkretisoidaan lapseen kohdistuvan taloudellisen ja ajallisen panostuksen avulla. Yleisöön vetoaminen tapahtuu sen esioletuksen kautta, että taloudellinen ja ajallinen panostus lapseen ilmentää hyvää ja huolehtivaa vanhempaa. Siten vanhemmuutta puolustetaan kiistanalaisessa tilanteessa osoittamalla, että vanhemmat ovat kyllä odotusten mukaan kohdistaneet aikansa ja rahansa lapseensa. Huomattavaa tässä on se, että aika ja rahat olisi voitu käyttää vaihtoehtoisesti johonkin muuhun kuten vanhemman omaan harrastukseen, joka olisi voitu tulkita vanhemman itsekkyudeksi. Vanhemmat eivät ole lähtökohtaisesti velvoitettuja kustantaman lapselleen poikkeuksellisen kalliita ja aikaa vieviä harrastuksia, mutta ”hyvä” tai ainakin keskimääräistä parempi vanhempi näin tekee. Oteessa tähän viitataan lauseella, *poika sai harrastaa kallista harrastusta*.

Sanoilla *parin tonnin* matka tähdennetään kustannuksen poikkeuksellisen suurta määrää, jonka vanhempi on vapaaehtoisesti lapsensa matkan eteen ollut valmis maksamaan. Määrällistämistä käytetään siten painottamaan harrastuksen huomionarvoisen kallista hintaa. Retorisen vakuuttavuuden kannalta tarkasteltuna, kirjoittajan osoittamat huomattavat taloudelliset ja ajalliset panostukset kerrotaan, jotta ne herättäisivät yleisössä mielikuvia vanhemmista, jotka ovat hyvin kiinnostuneita lapsensa elämästä ja tiiviisti läsnä hänen elämässään. Esitetyt argumentit voivat johtaa yleisön tekemään päätelmiä myös muusta lapseen kohdistuvasta hyvästä, sillä kiinnostuksen ja huomion osoittaminen lapseen yhdistyvät mielikuviin hyvästä vanhemmasta. Mikäli taloudellinen ja ajallinen panostus linkitetään yksioikoisesti osaksi hyvää vanhemmuutta kirjoittaja saattaa onnistua asettamaan lastensuojelullisen toimien oikeutuksen kyseenalaiseen valoon.

Viestin retorista vakuuttavuutta siis lisää, kun siinä käytetään sanomaa vahvistavia ilmauksia, jotka painottavat jotain kirjoittajan mielestä tärkeää ja huomionarvoista asiaa. Tässä oteessa sanoman vahvistaminen näkyy erityisesti ei-numeerisen määrällistämisen kautta. Ilmaisut *kallis*, *monta kertaa viikossa* ja *parin tonnin* (matka ulkomaille), vahvistavat ja painottavat sitä merkittävää taloudellista ja ajallista panostusta, jota lapseen on käytetty. Määrällistämisen kautta hyvä vanhemmuus hyvä vanhemmuus siten asiana, jota voidaan selkeästi osoittaa, mitata ja siten todeta faktuaaliseksi tosiasiaksi. (Kts. Jokinen 2016, 358.)

(2) ”*Vauva on todella harvoin hoidossa (ja silloinkin vain tutuilla ihmisillä kuten iso-vanhemmillaan tai kummitädilläään enintään pari tuntia.*” (1/33)

Otteessa kaksi kirjoittajan argumentaatio perustuu vanhemman antaman hoivan ja huolenpidon erityisyyteen. Kirjoituksen taustalta on luettavissa esioletus siitä, että lapsen hoito ja huolenpito mielletään länsimaisten kulttuuristen käsitysten mukaisesti kuuluvan ensisijaisesti hänen biologisille vanhemmilleen. Kirjoittaja vetoaa näihin käsityksiin itsestään selvinä tosiseikkoina, uskoen niiden saavuttavan laajaa hyväksyntää yleisössä. Vauvan tarvitseman vanhempien antaman hoivan merkityksellisyyttä on vaikea kiistää, jolloin pätevien perustelujen löytäminen vastakkaiselle näkemykselle on vaikeaa (kts. Perelman 2007, 31).

Koska lastensuojelun puuttumisen oikeutus liitetään keskustelupalstalla käsityksiin laiminlyövästä vanhemmasta, kirjoittajan aseman ja argumentaation kannalta on edullista, että hän korostaa vahvaa, konkreettista sitoutumista lapseensa. Hyvän vanhemmuuden osoittamiseksi, otteessa tähdennetään siten sitä, että vanhempi itse vastuullisena vanhempana hoitaa lastaan, eikä hän jätä lastaan muiden aikuisten hoitoon ja vastuulle. Hyvän vanhemmuuden puolesta vakuuttaa kirjoituksessa vielä sekin, että mikäli hoitoapua tarvitaan, vanhempi tunnollisesti varmistaa, että hoitoajat ovat lyhyitä ja hoitajat tuttuja. Kirjoittaja on lisännyt tämän lapsen hoitajiin viittaavan lauseen sulkeissa ensimmäisen ajatuksensa perään, ikään kuin selvennykseksi ja varmennukseksi. Tämän voidaan ajatella olevan retorinen keino, jolla kirjoittaja varautuu mahdollisiin vasta-argumentteihin, joissa olisi mahdollisesti kyseenalaistettu sitä, mihin vanhempi on vauvansa hoitoon jättänyt ja kuinka pitkäksi aikaa.

Kirjoittajan esittämä argumentti tähtää täten oman hyvän vanhemmuuden puolesta puhumiseen. Retoriset keinot palvelevat tätä tekstin funktiota. Määrällistämällä ja ääri-ilmauksilla vahvistetaan käsityksiä kirjoittajasta rakkautta ja hoivaa antavana vanhempana. Ilmaisilla: *todella harvoin, vain, enintään pari tuntia*, kirjoittaja vahvistaa antamansa hoivan ja läsnäolonsa määrää, sekä vähättelee niiden tilanteiden merkitystä, jolloin hän ei ole itse lastaan hoitanut.

(3) ”No joo on meillä perusasiat kunnossa mutta ei meiltä vanhemmuuskaan hukassa ole. ulkoillaan paljon.leikitään lasten kanssa ja muutenkin touhutaan lasten kanssa paljon mutta ei kukaan 24 h lasten kanssa touhua eli kyllä meillä silloin tällöin saat-
taa joku piirretty filmi pyöriä ja lapset sen katsoo tai sitten leikkivät itseksensä. Lap-
silla on sekä rajat että rakkautta.” (29/33)

Osa kirjoittajista pyrkii vakuuttamaan yleisöä siitä, että ovat rakastavia ja huolehtivia vanhem-
pia vetoamalla siihen, kuinka lasten kanssa ulkoillaan, vietetään aikaa, luetaan, leikitään sekä
siten tuetaan heidän kehitystään. Nämä vanhemman tekemisten luettelot tuottavat osaltaan kä-
sitystä hyvästä ja tavoiteltavasta vanhemmuudesta. Retorisesti tarkastellen, kirjoittajan on täten
kannattavaa tuoda esiin kirjoituksessaan näitä hyvää vanhemmuutta osoittavia tekoja ja ver-
bejä. Yleisön vakuuttumisen kannalta on merkittävää, että kirjoittajasta syntyy vaikutelma ak-
tiivisena vanhempana, joka monipuolisesti lapsen tarpeisiin vastaten, leikkii, ulkoilee, rakastaa
ja asettaa kasvatukselliset rajat. Tällöin oman hyvän vanhemmuuden puolustaminen suhteessa
lastensuojelun tekemiin interventioihin on oleellisesti uskottavampaa ja helpompaa.

Ote kolme on esimerkki siitä, miten kirjoittaja painottaa vanhempien monipuolista lapseen ja
perhe-elämään sitoutumista sekä sitä, miten perheessä on lisäksi arjen perusasiat kunnossa.
Retorisella ääri-ilmaisulla *paljon*, kirjoittaja painottaa vanhempien osoittaman hoivan, rakkau-
den ja huolenpidon määrää. Samassa merkityksessä kirjoittaja käyttää retorisenä keinona myös
toistoa, jolla edelleen vahvistaa haluamaansa seikkaa, eli vanhempien antamaa rakkauden ja
huolenpidon suurta määrää.

Kirjoitus on retorisesti tarkasteltuna yksityiskohtainen siltä osin, että siinä luetellaan paljon
hyviä asioita, joita vanhemmat tekevät lastensa hyvinvoinnin eteen. Tällöin vanhemmuuden
haasteet tai lastensuojelun toimiin johtaneet syyt sivuutetaan ja niiden olemassa olo näyttäytyy
epäuskottavalta. Yksityiskohtaiset kuvaukset ovat argumenttien uskottavuuden kannalta mer-
kityksellisiä, sillä ne voivat tuottaa oleellisesti totuudenmukaisempaa vaikutelmaa tapahtu-
mista, kuin epäselvät ja aukkoiset tekstit (Jokinen 2016c, 356–357).

Tässä otteessa mielenkiintoista on lisäksi se, miten yleisöön pyritään vaikuttamaan käyttämällä
julkisuudessa ja kenties lasten parissa toimivien ammattilaisten käyttämiä sanontoja, jotka ot-
teessa voidaan rinnastaa metaforien käyttöön. Oteessa kirjoittaja kertoo, että *vanhemmuus ei*

ole hukassa, jolla viitataan varmastikin usein mediassakin jaettuun huoleen siitä, että nykyai- kana vanhemmuus on monilta osin ”hukassa” eli jollain tavalla puutteellista tai kyvytöntä vas- taamaan oikealla tavalla lapsen tarpeisiin. Kirjoittaja pyrkii sanonnalla vahvistamaan siten sitä, että heidän perheessään vanhemmat ovat kykeneviä vanhempia.

Sanaparilla *rajat ja rakkaus*, kirjoittaja puolestaan hyödyntää toista vastaavanlaista sanontaa, joka sisältää käsityksen siitä, että ollakseen hyvä vanhempi, on kyettävä antamaan lapselleen sekä rakkautta että asettamaan hänelle kasvatukselliset rajat. Retorisesti ajatellen nämä ilmaisut voivat saada kirjoittajan vaikuttamaan uskottavalta vanhemmalta, joka on tietoinen lapsen ke- hitykseen ja kasvatukseen liittyvästä sanastosta ja keskustelusta. Nähdäkseni kirjoittaja pyrkii konsensukseen, sillä edellä mainituilla sanonnoilla hän vetoaa sellaisiin kulttuurisiin näkemyk- siin tai toimintatapoihin, joiden ajatellaan olevan nykyajan lastenkasvatuksessa itsestäänsel- vyyksiä. Retorisesti keino on vakuuttava, sillä hyveen sisältäville väitteille on vaikea löytää vasta-argumentteja. (Jokinen 2016c, 351.)

Lisäksi kirjoittaja vetoaa yleiseen konsensukseen siitä, että, *ei kukaan 24 h lasten kanssa tou- hua*. Esioletus tällöin on, että hyvätkään vanhemmat eivät lähtökohtaisesti näin arjen muiden haasteiden ja vaateiden edessä toimi, eikä siihen tule pyrkiäkään. Teksti on uskottavampi sik- sikin, että siihen on sisällytetty tällöin jotain ”täydellisyydestä” poikkeavaa, sillä liioittelemalla esimerkiksi vanhemmuuden taitojaan, henkilön argumentaation vakuuttavuus kärsii. (Kts. Jo- kinen 2016c, 362–364.) Kirjoittajan voi otteessa nähdä hyödyntävän tätä retorista sääntöä. Kir- joittaja varautuu viestissään myös tehokkaasti mahdollisiin vasta-argumentteihin osoittamalla tietynlaista retorista rehellisyyttä ja itsereflektiivisyyttä. Keskustelupalstalla lapsen tv:n katse- leminen saattaa keskusteluketjuissa usein merkityksellistyä laiskan ja piittaamattoman van- hemman lapsenhoitokeinoksi. Nähdäkseni otteessa varaudutaan tähän mahdolliseen kritiikkiin toteamalla, että lapset katselevat telkkaria, *silloin tällöin*.

6.2 Meillä on normaali perhe ja arki

Toisessa pääväitteessä kirjoittajat vetoavat argumenteillaan perheen normaaliuteen ja arjen tavallisuuteen. Kirjoittajat pyrkivät saamaan yleisön puolelleen osoittamalla, että perhe-elämä kaikkienensa sujuu normaaliin ja hyvään tapaan. Kirjoituksissa havainnollistetaan toivottavaa perhe-elämää. Arjen kuvauksilla osoitetaan sitä, miten vanhemmat toimivat ja käyttäytyvät hyväksyttävällä ja normaaliksi perhe-elämäksi katsottavilla tavoilla. Edellisessä pääväitteessä korostuu vanhempi toimijana, joka tuottaa lapselle hyvää. Tässä pääväitteessä kirjoittajat puolestaan ottavat kantaa perheensä normaaliuden kyseenalaistamiseen, toteamalla kirjoituksissa usein suoraan, että perheellä ei ole mitään ongelmia. Normaaliin perhe-elämään aineistossani lukeutuvat työssäkäynti, päihteettömyys, psyykkinen terveys sekä siisti ja turvallinen koti. Edellisessä pääväitteessä esitetyt rakkaus, hoiva ja huolenpito ovat nekin oleellinen osa normaalin perhe-elämän puolesta argumentointia.

Asiakkuus lastensuojelussa, päihteiden käyttö tai mielenterveydenongelmat näyttäytyvät tähän pääväitteeseen yhdistyvissä kirjoituksissa tekijöinä, jotka rikkovat käsityksiä normaalista ja hyväksyttävästä perhe-elämästä. Tällöin lastensuojelun puuttuminen perhetilanteeseen nähdään keskusteluissa aiheelliseksi ja hyväksytyksi. Päihteettömyys, ansiotulot, puhdas rikosrekisteri, hyvä asuinympäristö ja mielenterveys ovat hyvän vanhemmuuden puolesta puhuvia argumentteja, joilla kirjoittaja pyrkii puolustamaan yleisölle perheensä normaaliutta. Se, mikä yleensäkin on normaalia arkea ja perhe-elämää, ei ole helposti tai yksinkertaisesti määritettävissä. Normaali käsitteenä tarkoittaa yleistäen, sekä tyypillistä ja tavallista että oikeaa ja tavoiteltavaa toimintaa (Yesilova 2009, 32). Aineistossani ”normaali” on perhe-elämää elämää, jossa ei ole ongelmia tai koeta vastoinkäymisiä.

Kiistanalaisuus näkyy tämän pääväitteen kirjoituksissa siten, että kirjoittajat tuovat teksteissään näkyväksi sitä aiheettomaksi kokemaansa vanhemmuuden ja normaaliuden kyseenalaistamista, jota ovat vanhemman ja lastensuojelun välisessä yhteistyössä kohdanneet. Huostaanotto tai kiireellinen sijoitus ovat lastensuojelun näkökulmasta huomattavia merkkejä siitä, että perheessä on suuria, puuttumista vaativia ongelmia. Kirjoittajat puolestaan pyrkivät osoittamaan yleisölle, että näitä ongelmia ei ole, tai ongelmat ovat luonteeltaan sellaisia, joihin pitäisi puuttua muilla keinoin, kuin lapsen huostaanotolla tai kiireellisellä sijoituksella. Osa kirjoittajista ilmai-

see vanhemmuutensa tai perhe-elämänsä normaaliuden tulleen kiistetyksi varsin epäreilulla tavalla. Arki on kirjoittajan käsityksen mukaan hyvää ja perhe-elämä normaalia, mutta sosiaalityöntekijä on tulkinnut tilanteen aiheetta toisin.

Kirjoittajat puolustavat vahvasti omaa vanhemmuuttaan ja normaaliuttaan yleisölle ja siten kiistävät lastensuojelun tekemät arviot perheen tilanteesta. Perheen normaaliuuden ja arjen tavallisuuden vakuuttaminen on lähtökohtana, sillä kulttuurisen esisopimuksen mukaisesti tavallisen ja normaalin perheen lapsen huostaanotto tai kiireellinen sijoitus ei ole perusteltua. Yleisön ennakkokäsitykset ja alkuperäisen kirjoittajan tarkoituksien kyseenalaistaminen näkyvät monissa kirjoittajan saamissa vastauksissa melko vahvoina. Huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen oikeutusta ei yksioikoisesti kirjoituksen perusteella keskustelussa kumottu, vaan alkuperäiseltä viestillä kirjoittajalta vaaditaan vakuuttavia argumentteja, mihin hän väitteensä lastensuojelullisten interventioiden aiheettomuudesta perustaa.

Seuraavat kolme otetta ovat esimerkkejä kirjoituksista, joissa normaalin perheen ja arjen tavallisuuden retoriikka tulee selvästi esiin.

(4) Ja ihan normaali perhe ollaan.Meillä ei käytetä alkoholia,ei polteta,ei huumetaustaa tai edes väkivalta ei ole kuviossa.Lapsilla aina siistit ja säänmukaiset varusteet päällä ja rakkautta ja syliä ja aikaamme annetaan jokaiselle lapselle tasapuolisesti mutta ilmeisesti sekään ei joidenkin mielestä aina riitä.” (32/33)

Otteen neljä kirjoittaja tuo aluksi selkeästi näkyviin käsityksensä perheen normaaliudesta. Sen jälkeen hän luettelee perheen arjesta niitä seikkoja, jotka perustelevat perheen normaaliutta. Nämä tekijät luovat mielikuvaa hyvästä vanhemmasta, sillä mikäli perheessä ei käytetä päihkeitä tai väkivaltaa, lapsista pidetään huolta ja koti on lapsille turvallinen kasvuympäristö, jossa saa rakkautta ja syliä tasapuolisesti, on moni asia oletettavasti perheessä hyvin. Tällöin lastensuojelullinen interventio ei vaikuta tarpeelliselta. Retorisesti ajatellen nämä luetellut seikat liitetään erittäin suurella todennäköisyydellä yleisön keskuudessa osaksi hyvää vanhemmuutta ja normaalia perhe-elämää.

Päihteettömyys, tupakoimattomuus ja väkivallattomuus ovat hyveitä, jotka konstruoivat kirjoittajasta vastuullista, nuhteetonta ja riippuvuuksista vapaata vanhempaa. Retorisina keinoina tämän vahvistamisessa otteessa käytetään kolmen listaa ja toistoa. Kirjoittaja listaa niitä tekijöitä, jotka perheen normaaliin ja tavalliseen liittyy ja vahvistaa viestin vakuuttavuutta toistamalla ei-sanaa, *Meillä ei käytetä alkoholia, ei polteta, ei huumetaustaa tai edes väkivalta ei ole kuviossa.*

Hyvän vanhemmuuden ja perhe-elämän käsitysten mukaisesti vanhemmat huolehtivat lapsistaan hyvin jatkuvasti, eikä vaan sattumalta tai toisinaan. Vanhemmat antavat lapsilleen rakkautta ja aikaa sekä huolehtivat, että lapset ovat asianmukaisesti puettuja. Ääri-ilmaisuilla korostetaan otteessa tätä toiminnan täsmällisyyttä ja säännöllisyyttä. Kirjoittaja vetoaa hyvään vanhemmuuteen liittyviin käsitykseen siinä, että hyvä vanhempi ei häily huolenpidossaan, vaan turvaa aina lapsen tarpeen jatkuvuuteen ja säännölliseen, turvalliseen arkeen. Hyvä vanhempi on myös tasapuolinen kaikille lapsilleen. Siistit ja säänmukaiset varusteet perustelevat vanhemmuutta, jossa huolehditaan lapsen tarpeista huolenpitoon. *Lapsilla aina siistit ja säänmukaiset varusteet päällä ja rakkautta ja syliä ja aikaamme annetaan jokaiselle lapselle tasapuolisesti.*

Kirjoittaja pyrkii siis luomaan käsitystä perheensä tavallisuudesta luettelemalla niitä tekijöitä, joita käsityksiin normaalista perhe-elämästä liitetään ja ei liitetä, tarkkaan ja seikkaperäisesti. Vaikutelma kertomuksen autenttisuudesta on retorisenä keinona tärkeä yleisön hyväksynnän saamisessa. Yksityiskohtaisuus muodostaa kirjoituksesta vakuuttavamman kuvan kuin epämääräinen ja yleinen kertomus. Yksityiskohdat ja tarkat kuvaukset tuottavat kirjoitukseen aitoa ja totuudenmukaista vaikutelmaa. (Kts. Jokinen 2016c, 356–357.) Yksityiskohtaiset ja positiiviset kuvaukset perhe-elämästä voivat täten tehdä kirjoittajan taustaoletusta lastensuojelutoimien aiheettomuudesta uskottavan. Lastensuojelun puuttuminen perhesuhteisiin voi alkaa vaikuttaa yleisössä turhalta, sillä lastensuojelun tarkoituksenahan ei ole puuttua ”normaaleihin” ja hyvinvoiviin perheisiin.

Kirjoittaja etäännyttää itseensä lastensuojelun näkemyksistä, jolloin syntyy vaikutelma kiistanalaisesta tiedosta ja näkemyksistä siinä, mikä on riittävän hyvää vanhemmuutta. Kirjoittaja argumentoi normaalia, nuhteetonta ja lastensa hyvinvointia huomioon ottavaa vanhemmuutta, mutta lastensuojelu on arvioinut vanhemmuuden puutteelliseksi siten, että lapsi on huostaanotettu. Kirjoittaja pyrkii osoittamaan, että lastensuojelun sosiaalityöntekijät eivät ole osanneet

arvostaa tai nähdä sitä hyvää, mitä vanhemmat lasten eteen tekevät. Kirjoittajan käsityksen mukaan lastensuojelussa vanhemmilta vaaditaan jotain ihmeellistä ja erityistä, jolloin tavallinen ja monella tapaa hyvin toimiva perhe-elämä ei kirjoittajan käsityksen mukaan riitä. Tähän viitataan otteessa lauseella, *mutta ilmeisesti sekään ei joidenkin mielestä aina riitä*.

(5) ”Kävivät kotikäynnilläkin ei sovitusti vaan yllättäen ja totesivat että emme todellakaan ole mikään lastensuojelu ongelma vaan NORMAALI perhe joka on kokenut USKOMATTOMAN vääryyden.” (7/33)

Tässä otteessa kirjoittaja konstruoi perheen normaaliutta vetoamalla henkilökohtaisten näkemystensä sijaan lastensuojelun arvioon perheen tilanteesta. Kirjoittaja ottaa täten etäisyyttä oman hyvän vanhemmuutensa väitteeseen, esittämällä sen ikään kuin ammattilaisten suulla. Kirjoittaja toimii näin ollen vain argumentin välittäjänä, ei sen alkuperäisenä keksijänä. Tällöin hän ainoastaan toistaa otteessa sen, mitä lastensuojeluammattilaiset ovat kotikäynnillä todenneet. Oteessa tehdään samalla kategorista erontekoa oman perheen hyvänä ja normaalina koetun tilanteen ja ”oikeasti” lastensuojelun tukea vaativien *ongelma perheiden* välille. Tämäkin väite esitetään otteessa asiantuntijoiden näkemyksinä. (Vrt. Jokinen 2016c, 348–350.)

Toisaalla kirjoituksessa, kirjoittaja kertoo lapsensa huostaanotosta. Tässä otteessa näkyy se, miten hän esittää sellaisen uuden ja vastakkaisen lastensuojelun näkemyksen perheen tilanteesta, jonka mukaan tuo huostaanotto on ollut aiheeton. Lastensuojeluammattilaisten näkemyksillä on retorista painoarvoa, sillä heidän voidaan olettaa osaavan arvioida perheiden tilanteita ja erottavan lastensuojelullista tukea tarvitsevat ”ongelmaiset” perheet normaaleista perheistä. Kuvaa perheen normaaliudesta vahvistaakin se, että lastensuojelun ammattilaiset eivät ole löytäneet perheestä aihetta lastensuojelullisille interventioille. Retorisesti on siten selvästi vakuuttavampaa, että kirjoittaja tuo asiantuntijoiden lausumien kautta uuden ja korvavan näkemyksen aiemmalle vanhemmuuden määrittelylle verrattuna siihen, että kirjoittaja käyttäisi omia henkilökohtaisia ja maallikkomaisia näkemyksiään ammattilaisten arvioita vastaan. Kirjoittaja rakentaa siten konsensusta eri osapuolien sanomisten välille. Ammattilaisten sanomaa käytetään oman argumentaation vahvistamiseen. (Jokinen 2016c, 351.) Merkityksellistä on, että kirjoituksessa lastensuojelun kerrotaan erehtyneen aiemmissa arvioissaan, jolloin lastensuojelutyön pätevyys asetetaan kirjoituksessa myös kyseenalaiseksi. Lastensuojelutyön tekemisiin arvioihin uskotaan kirjoituksessa täten silloin, kun ne vastaavat kirjoittajan omaa käsitystä vanhemmuudesta ja perheen tilanteesta.

Kirjoituksen retorista vakuuttavuutta lisää lisäksi se, että kirjoittaja ilmaisee lastensuojelun *kotikäynnin* tapahtuneen *yllättäen*. Tämä korostaa sitä, että vanhemmilla ei ole ollut mahdollisuutta valmistautua lastensuojelun tekemään kotikäyntiin etukäteen tai ”lavastaa” kodin tilannetta näyttämään paremmalta kuin mitä se on. Oteessa kirjoittaja vahvistaa siten sitä, että normaali ja tavallinen perhe-elämä kestää ulkopuolisen tarkastelun yllättäenkin, sillä hyvällä perheellä ei ole mitään salattavaa tai piilotettavaa. Pikemminkin perhe on ollut vastaanottavainen lastensuojelun tekemälle yllättävälle käynnille perheen yksityiseen kotiin.

Suuraakkosten käyttö eli ”huutaminen”, kuten sitä nettislangissa kutsutaan, on eräs nettiympäristössä ilmenevä retorinen keino vahvistaa ja painottaa jotain huomionarvoista asiaa. Suuraakkosten lisäksi kirjoittaja vahvistaa valitsemiaan seikkoja ääri-ilmaisuilla. Kirjoittaja haluaa vahvistaa käsityksiä perheen normaaliudesta ja tapahtuneen huostaanoton aiheettomuudesta ilmaisuilla, *NORMAALI perhe, USKOMATTOMAN vääryyden*.

(6) ”Nämä narkkari/alkoholistivanhemmat ja ne jotka eivät lapsistaan perushuollon lisäksi piittaa ovat asia erikseen mutta meiltä ei olisi ollut mitään syytä lapsia huostaan ottaa !!!! Tämän totesi myös nykyisen paikkakunnan sossu.” (29/33)

Yksi tapa vakuuttaa ja puolustaa normaalia ja hyvää vanhemmuutta kiistanalaiseksi määrittävässä tilanteessa on tehdä erontekoja itsen ja ”oikeasti” ongelmaisten välille, johon edellisessäkin oteessa (5) viitattiin. Tällöin kirjoituksissa retorisenä keinona hyödynnetään kategorisointia. Oma tilannetta verrataan niihin mielikuviin ja käsityksiin, joita lastensuojeluasiakasperheisiin tai ei-normaaleihin perheisiin liitetään kulttuurisesti. Näihin kategorisiin käsityksiin peilaten, kirjoittaja korostaa oman perhetilanteensa normaaliutta ja hyvyttä. Retorisesti ajatellen kategoriat ovat välineitä tehdä erontekoja, kritisoida tai oikeuttaa jotain, ja sitä kautta ne toimivat yhtenä keinona saada yleisöä puolelleen (Jokinen 2016, 354–355).

Oteessa kuusi on esimerkki aineistossa käytettävästä kategorisoivasta kirjoitustavasta liittyen normaaliin perhe-elämän pääväitteeseen. Huostaanotto määrittyy oteessa asiaksi, jonka ei kuulu puuttua ”normaaleihin” perheisiin, vaan sen kuuluu koskettaa niitä perheitä, joissa vanhemmilla on päihde/huumeongelma tai he laiminlyövät lapsensa muut tarpeet, kuin välttämättömän perushoidon. Lastensuojelun toimintaa ei aseteta täten sinänsä kyseenalaiseksi, vaan sen oletetaankin puuttuvan ”tietynlaisiin” perheisiin, joihin kirjoittaja ei itseään lue kuuluvaksi.

Kirjoittaja voi vaikuttaa siten yleisön näkökulmasta rationaalisemmalta henkilöltä, koska hän ei tuomitse kaikkea lastensuojelun puuttumista turhaksi ja aiheettomaksi.

Ihmisten liittäminen johonkin kategoriaan, ohjaa käsityksiä siitä, miten kyseisestä ihmisestä tulisi ajatella. Kategoriat sisältävät erityisiä ominaisuuksia ja käsityksiä, joita kategoriaan liitetyllä henkilöllä uskotaan olevan. Ihmisillä on siten paljon oletettua kulttuurista tietoa tuosta henkilöstä. (Juhila 2004, 23.) Oteessa kategoriat sisältävät käsityksiä ja mielikuvia alkoholin- ja huumeidenkäyttäjistä henkilöinä, jotka eivät pysty vanhempina lapsestaan huolehtimaan. Huumeiden- ja alkoholinkäyttäjien ongelmaista vanhemmuutta korostetaan kategorisoivilla nimityksillä *narkkari/alkoholistivanhemmat*. Oma vanhemmuus asetetaan tämän konstruoidun ongelmaisen vanhemmuuden vastinpariksi ja siten normaaliksi ja kykeneväksi vanhemmuudeksi. Kirjoittaja vahvistaa sanomaansa ääri-ilmaisulla: *meiltä ei olisi ollut mitään syytä lapsia huostaan ottaa*

Ote loppuu retorisesti vahvasti vakuuttamaan pyrkivään lauseeseen: *Tämän totesi myös nykyisen paikkakunnan sossu*. Kirjoittaja on kirjoituksessaan kertonut ensin omia näkemyksiään, mutta viimeisessä lauseessa hän esittää argumentaationsa tueksi sosiaalityöntekijän toteamuksen. Se, että sosiaalityöntekijä on asian *todennut*, ilmentää eräänlaista kirjoittajasta riippumatonta sattumaa. Ammatillainen on näkemysistään kirjoittajalle sattumalta vain maininnut, ja käsitykset ovat sattuneet olemaan samanlaiset kirjoittajan näkemysten kanssa.

6.3 Lapseni on pärjännyt koulussa ja elämässään hyvin

Osa aineiston kirjoittajista rakentaa argumentaatiollaan käsitystä hyvästä vanhemmasta korostamalla lapsen koulussa menestymistä ja elämässä pärjäämistä. Lapsen hyvä koulumenestys ja elämässä pärjääminen toimivat näissä kirjoituksissa perusteluina sille, että perhe-elämä ja vanhemmuus on hyvää, tavallista ja kenties jopa tavallista menestyksellisempää. Edellisissä pääväitteissä kirjoittajat pyrkivät osoittamaan omaa kykenevyyttään ja normaaliuttaan vanhempana, tässä pääväitteessä puolestaan tuloksellisuus, eli lapsen pärjääminen elämässä, tulkitaan osoitukseksi hyvästä vanhemmuudesta. Kirjoitukset perustuvat siten esioletukseen, että mikäli lapsen pärjäämisessä ei ole havaittavissa ongelmaa, perheen elämä ei ole huonoa ja mikäli lapsi menestyy, perhe-elämä on hyvää. Huonoissa kotioiloissa kasvanut lapsi ei täten voisi pärjätä

koulussa tai elämässä, vaan reagoisi aina huonoihin kotioloihin pärjäämättömyydellä. Lapsen menestyminen ja pärjääminen katsotaan siten olevan hyvän vanhemmuuden ansiota.

Lastensuojelun ja vanhempien yhteistyö perustuu kirjoituksissa kiistanalaisuuteen, mikäli lastensuojelun työntekijät eivät jaa yllä esitettyä vanhemman argumentoinnin esioletusta perhe-elämän hyvydestä. Kirjoituksissa arvioidaan yleisesti myös sijaishuoltoa. Sijaishuollossa lapsi on oireillut, voinut huonosti, ollut vailla tukea ja hoivaa sekä tutustunut väärään seuraan. Sijaishuollolla ei siten nähdä, oman hyvän vanhemmuuden puolustamisessa, lapsen tilannetta parantavaa vaikutusta, vaan se argumentoidaan toimenpiteeksi, joka päinvastoin pahentaa lapsen vointia. Vain biologinen vanhempi ja oma koti määrittävät siten tämän pääväitteen kirjoituksissa lapsen pärjäämistä edistäviksi tekijöiksi.

(7) ”Nyt lapseni on 17-vuotias, asuu kotona jo kolmatta vuotta. Hän saa koulusta huipputuloksia, on hankkinut itse kesätyöpaikkoja loistavin todistuksen, on oikeasti hyvä.” (6/33)

Tässä otteessa argumentointi perustuu siihen, että biologisten vanhempien luokse ja kotiin sijaishuollosta palattuaan, lapsi pärjää ja menestyy. Toisaalla kirjoituksessaan, kirjoittaja kertoo siitä, että lapsi sijaishuollossa ollessaan voi huomattavan huonosti, ei saanut asianmukaista hoivaa ja tutustui väärään seuraan. Lapsen palattua vanhempiensa luokse kotiin asumaan, asiat ovat kirjoittajan näkemyksen mukaan lähteneet sujumaan paremmin. Kirjoittaja merkityksellistää siten sijaishuollon lapsen edun vastaiseksi ja korostaa samalla biologisen vanhemman ja kodin hyvyttä. Kirjoittaja argumentointi puolustaa hyvää vanhemmuutta sen esioletuksen varassa, että mikäli kodissa olisi lapsen tilannetta huostaanottoa perustelevia uhkaavia tekijöitä, niiden pitäisi näkyä jotenkin lapsen pärjäämisessä ja toiminnassa. Tätä ajattelua tukee osaltaan kirjoittajan näkemys siitä, että sijaishuollossa asuessaan, lapsi ei ole menestynyt.

Retorisesti ääri-ilmaisuja ja määrällistämistä käyttämällä kirjoittaja pyrkii painottamaan lapsen tavallista parempaa menestymistä elämässään. Pärjääminen ei ole vain hyvää, vaan lapsi saa *huipputuloksia* ja *loistavia todistuksia*. Lapsen pärjääminen yhdistetään otteessa siten osaksi vanhemmuudessa onnistumista ja vanhemman ansioksi. Vanhemmuus on tämän käsityksen mukaan oltava monella tapaa hyvää, koska lapsi menestyy erinomaisen hyvin. Ote loppuu lausahdukseen, *on oikeasti hyvä*, joka toistaa ja tiivistää kirjoittajan sanoman. Kirjoittaja vetoaa lapsensa ”hyvyyteen”, kiistäessään lastensuojelullisen intervention oikeutusta.

(8) ”Kaikki ovat pärjännee hienosti koulussa. Esikoinen on lukiossa ja hänellä on selvät suunnitelmat tulevaisuuden suhteen. Myös kaksi toisiks vanhinta pärjäävät koulussa hyvin ja heidän elämänsö on muutenkin mallillaan. Kenelläkään isommista ei ole mitään psyykkisiä ongelmia vaan täysin normaaleja kaikin puolin.” (20/33)

Myös yllä olevassa otteessa kirjoittajan hyvän vanhemmuuden puolustaminen nojaa lapsien pärjäämiseen koulussa ja elämässä, mutta lisäksi siinä korostetaan lasten psyykkistä terveyttä. Nämä tekijät määrittyvät siten perhe-elämässä onnistumisen ja hyvän vanhemmuudessa mittareiksi. Retorisella ääri-ilmaisulla *kaikki* (lapset ovat pärjänneet koulussa), kirjoittaja painottaa sitä, että lasten menestys ja pärjääminen eivät kosketa vain esimerkiksi yhtä lasta, vaan järjestelmällisesti ihan jokaista perheen lapsista. Kirjoittajan käyttämät väitettä vahvistavat ilmaukset: *selvät suunnitelmat ja mallillaan*, tuottavat mielikuvaa siitä, että lasten elämässä asiat ovat sujuneet hyvin tähän asti ja tulevaisuuskin näyttää lupaavalta.

Toisena lasten elämässä pärjäämistä ja hyvää vanhemmuutta osoittavana argumenttina kirjoittaja käyttää lasten psyykkistä hyvinvointia, joita niitäkin vahvistaa retorisisalla ääri-ilmaisuilla. *Kenelläkään* lapsista ei ole *mitään* psyykkisiä ongelmia vaan he ovat *täysin* normaaleja. Otteessa psyykkinen hyvinvointi yhdistetään siten osaksi normaalia ja tavoiteltavaa perhe-elämää sekä merkiksi elämässä pärjäämisestä. Lapsista ei näy kirjoituksen perusteella mitenkään se, että vanhemmuus tai perhe-elämä ei olisi hyvää vaan päinvastoin lasten hyvinvointi tukee mielikuvia siitä, että vanhemmuus ja perhe-elämä sujuvat hyvin ja lapsen edunmukaisesti.

(9) ”Pari pientä myymälävarkautta teki tyhmyyksissään.---poika oli koulussa kuitenkin aina hyvä, keskimääräistä paljon parempi, eikä lapsena ollut hankala ollenkaan” (12/33)

Otteessa yhdeksän korostetaan kahden edellisen otteen tapaan lapsen koulumenestystä. Kirjoittaja ei pelkästään totea lapsen olleen koulussa hyvä, vaan hän vahvistaa retorisisalla ääri-ilmaisuilla ja määrällistämisellä lapsen erityisen hyvää koulussa pärjäämistä, *keskimääräistä paljon parempi*. Kirjoittaja tähdentää lisäksi sitä, että lapsen pärjääminen ei ole ollut sattumaa tai jonkinlainen tilapäinen vaihe opinnoissa, vaan lapsi on ollut koulussa hyvä *aina*.

Koulumenestyksen lisäksi kirjoittaja kuvaa lapsensa käyttäytymistä. Kirjoittajan mukaan lapsi ei ole ollut *hankala*, mikä ilmauksena herättää mielikuvia siitä, että lapsen käyttäytymisessä ei

ole ollut erityisiä haasteita, vaan hän on toiminut sosiaalisissa tilanteissa vanhemman käsityksen mukaan hyväksyttävällä tavalla. Lapsen odotusten mukainen käyttäytyminen ja koulussa menestyminen yhdistyvät siten esioletukseen, jonka mukaan hyvät ja huolehtivat vanhemmat kykenevät kasvattamaan lapsestaan sekä koulussa menestyvän että sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla toimivan, mikä sekin on eräänlainen merkki elämässä pärjäämisestä.

Kirjoittaja kertoo toisaalla viestissään lapsen huostaanotosta, jonka hän perustelee johtuneen siitä, että lastensuojelu ei ole toiminut oikein suhteessa teini-ikäisen pojan ”hölmöilyyn”, vaan huostaanotto on ollut ylimitoitettu toimenpide. Otteessa tähän viitataan lauseella, *pari pientä myymälävarkautta teki tyhmyyksissään*. Kirjoittaja käyttää retorisia ääri-ilmaisuja lieventämään lapsen ei-hyväksyttävää käytöstä. Myymälävarkaudet ovat olleet pieniä ja satunnaisia. Näin ollen kirjoittaja tekee kategorista erontekoa, ”oikeiden” ja siten tuomittavien, rikollisten toimintatapojen ja oman lapsensa toiminnan välille. Lapsi on tehnyt myymälävarkauksia *tyhmyyksissään*. Tällä ilmauksella kirjoittaja pyrkii vahvistamaan sitä, että lapsi ei ole toiminut rikollisesti harkiten, vaan teini-iän myllerryksessä vain ajautunut tekoon.

Edellä erittelemäni kolme pääväitettä tekevät näkyväksi sen, millaisiin hyvän vanhemmuuden argumentteihin kirjoittajat vetoavat puolustaessaan kiistanalaista vanhemmuuttaan nettiyleisölle sekä millaisin retorisin keinoin näitä argumentteja otteissa vahvistetaan. Nämä argumentit sisältävät sosiaalisen median keskustelupalstalla tuotettuja, joskin kulttuurisesti tuotettuja hyvän vanhemmuuden esioletuksiin vetoavia käsityksiä.

Seuraavassa tuloluvussa kirjoittajat puolustavat vanhemmuuttaan osoittamalla vastapuolen virheitä ja laiminlyöntejä. Kirjoittajien tyyli argumentoida lastensuojelun interventioita vastaan muuttuu hyökkäävämmäksi ja syyttävämmäksi.

7 LASTENSUOJELUN TOIMINNAN RETORINEN KIISTÄMINEN

Tutkielman toinen tulosluku koostuu argumenteista liittyen vastapuolen toimintaan. Vastapuolella tarkoitan sitä tahoa, jonka toimintaa kirjoittajien argumentoinnissa pyritään tekemään kyseenalaiseksi. Tämä kyseenalaistaminen kohdistuu aineistossani lähinnä lastensuojelun sosiaalityöntekijöihin, mutta joissakin kirjoituksissa vastapuoleksi asettuvat lisäksi muut lapsen ja perheen tilannetta arvioivat viranomaiset, kuten lääkärit, opettajat ja neuvolan terveydenhoitajat.

Tulosluku koostuu kolmesta pääväitteestä, joissa argumentointi kohdistuu sen todentamiseen, että vastapuoli on toiminut leimaavasti, väärin perustein tai virheellisesti. Tutkielmani aineistossa oman hyvän vanhemmuuden puolustaminen perustuu laajasti vastapuolen virhearvioinnin näkyväksi tekemiseen, mutta verrattuna edellisen tulosluvun retorisesti vihjailevampaan sävyyn ja ensisijaisesti oman vanhemmuuden hyvyyden osoittamiseen, tämän tulosluvun pääväitteissä alkuperäiskirjoittajan tyyli argumentoida lastensuojelun interventioita vastaan on avoimen hyökkäävä, kritisoiva ja syyttävä.

Tähän tuloslukuun luokittelemiani kirjoituksia yhdistää se, että asiantuntijoiden tekemät tulokset perheen tilanteesta esitetään järjettöminä. Yleisön vakuuttaminen hyvästä vanhemmuudesta ja lastensuojelullisten interventioiden aiheettomuudesta nojaa täten paljolti sen osoittamiseen, miten vastapuoli on toiminut väärin ja epäoikeudenmukaisella tavalla. Kiistanalaisuus näkyy pääväitteeseen perustuvissa kirjoituksissa vahvasti. Kirjoittajat puolustavat vanhemmuuttaan vastustaen avoimesti niitä määrityksiä ja luonnehdintoja, joita viranomaiset ovat vanhemmuudesta tehneet. Kirjoittajat argumentoivat huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen johdettua lastensuojelun virheellisestä toiminnasta, jolloin lastensuojelulliset interventiot on toteutettu ilman, että vanhemmuus olisi lapsen edun vastaista.

Tulosluvussa tulee näkyväksi lisäksi se, miten kirjoittajat konstruoivat vanhemman heikkoa asemaa suhteessa lastensuojeluviranomaisten vallankäyttöön. Kirjoituksissa vanhempaa ei lastensuojelussa uskota, kuulla tai kunnioiteta. Kirjoittajat osoittavat nettiyleisölle ikään kuin toiveen siitä, että se sitä vastoin uskoisi kirjoittajaa, ja täten voisi puhdistaa kirjoittajan ”maineen”. Lastensuojelu kuvataan kirjoituksissa yleisesti normaalia perhe-elämää ymmärtämättömäksi

tahoksi, joka toimii instituutiona mielivaltaisesti tai käsittämättömästi. Lastensuojelu ja vanhemmat asettuvat siten näissä keskusteluissa vahvasti vastakkain ja vastapuoliksi.

7.1 Olen leimattu ja väärinymmärretty vanhempi

Ensimmäisessä määrittämässäni pääväitteessä kirjoittajat puolustavat omaa vanhemmuuttaan argumentoimalla, että lastensuojelu on toiminut vanhempaa kohtaan leimaavasti ja epäreilusti. Lastensuojelu argumentoidaan kirjoituksissa tahoksi, joka määrittää vanhemmuuden jostain syystä ”kykenemättömäksi” tai ”epäonnistuneeksi”, eikä tämän kategorisoinnin jälkeen kykene näkemään vanhemmassa muuta kuin luomansa käsitykset. Lastensuojelutyö näyttäytyy siten joustamattomana ja epäinhimillisenä toimintana, joka tarkastelee perheiden tilanteita luomiansa kategorioiden läpi.

Kirjoituksissa vanhemman leimautumiseen lastensuojelussa johtavat, perheen aikaisempi lastensuojeluasiakkuus, vanhemman päihde-/mielenterveystilasto, teiniäitiys, vanhemman sairaus ja lapsen kehitykselliset ongelmat. Oleellista kirjoituksissa on se, että vaikka vanhempi olisi menneisyyden ongelmansa ohittanut, esimerkiksi voittanut päihdeongelmansa, ne vaikuttavat lastensuojelun oletuksiin vanhemmuuden laadusta pysyvästi tulevaisuudessakin.

Retorisesti kirjoittajat pyrkivät puolustamaan leimatun asemaansa ja näyttävät hakevan julkisella nettikirjoituksellaan jonkinlaista korjaavaa oikeudenmukaisuuden kokemusta. Kirjoittajat kirjoittavat vanhemmuudestaan alisteisesta puhujakategoriasta käsin. Pääväitteessä näkyy selkeästi se, miten vanhemmuus, joka rikkoo kulttuurisesti hyväksyttyä kuvaa ”hyvästä” vanhemmasta määrittyy ympäristössään helposti kiistanalaiseksi ja edellyttää selittämistä. Kohtaamiset vanhemman ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kanssa ovat vanhemman näkökulmasta toteutuneet huonosti, vanhemmalla ei ole valtaa, eikä hän tule kohdatuksi reilusti. Vanhemman vaikea asema näkyy siten, että vanhemman rooli lastensuojelun kanssa toimiessaan, on ensisijaisesti puolustaa ja todentaa hyvää vanhemmuuttaan. Kirjoittajat kuvaavat tämän tehtävän mahdottomuutta sitä kautta, että lastensuojelun sosiaalityöntekijät luovat pysyviä käsityksiä vanhemmasta, jolloin vanhemman todistelulla ei ole tilanteessa merkitystä tai painoarvoa.

Seuraavat kolme otetta ovat esimerkkejä tähän pääväitteeseen liittyvistä kirjoituksista. Päättynyt lastensuojeluasiakkuus, vanhemman sairaus tai lapsen kehitykselliset ongelmat ovat näissä otteissa niitä tekijöitä, jotka kirjoituksissa yhdistyvät vanhemman kokemaan epäreiluun kohteluun ja vanhemmuuden puutteelliseksi leimautumiseen.

(10) ”Mutta tää kohtelu mitä me on saatu. Mun menneisyyden perusteella.--- Ja sieltä papereista katsottu: Ok, paska äiti, jättänyt varmaan taas heitteille. Vaikka vika oli nyt täysin koulun ja open.” (30/33)

Otteen 10 kirjoittaja kertoo toisaalla kirjoituksessaan lapsensa kiireelliseen sijoitukseen johtaneesta tilanteesta. Lapsi ei päässyt sisälle kotiin koulun päätyttyä, koska vanhempi ei ollut kotona. Lapsi hätäntyi, vanhempaa ei tavoitettu, ja lopulta lapsi päätyi sosiaaliviranomaisten huomaan. Kirjoittajan näkemyksen mukaan lapsen kiireellinen sijoitus johtui opettajasta, joka päästi lapsen erehdyksessä liian aikaisin kotiin. Kirjoittaja painottaa tätä otteessa korostamalla ääri-ilmaisulla opettajan tekemää virhettä. Vika oli *täysin* koulun ja open. Puolustavassa retoriikassa retorisia keinoja käytetään oman argumentin vahvistamiseen. Hyökkäävässä retorikassa, niillä pyritään pikemminkin viemään pohja vasta-argumenteilta ja osoittamaan ajattelun virheitä. Ääri-ilmaisu tässä otteessa toimiikin enemmän keinona todentaa vastapuolen virhettä kuin puolustaa omaa hyvää vanhemmuutta. (Jokinen 2016, 367.)

Kirjoittaja kertoo toisaalla kirjoituksessaan perheen lastensuojeluasiakkuudesta, joka on päätynyt vuosia sitten, johon viittaa otteessa sanalla *menneisyys*. Kirjoittaja yhdistää otteessa aieman lastensuojeluasiakkuuden vaikuttaneen negatiivisesti siihen, millaista kohtelua hän on lastensuojeluviranomaisilta saanut. Kirjoittaja argumentoi menneisyyden tapahtumien johtavan lastensuojelutyöntekijöiden virheelliseen tilannetulkintaan ja päätöksentekoon. Tällöin päättynytkin lastensuojeluasiakkuus leimaa vanhempaa ja hänen tekojaan peilataan aiempaan lastensuojeluasiakkuuteen, eikä nykyhetkeen. *Mutta tää kohtelu mitä me on saatu. Mun menneisyyden perusteella.*

Lastensuojeluviranomaisten tekemiin tilannearviointeihin vaikuttaa kirjoittajan käsityksen mukaan se, mitä ja miten lastensuojelu on asiakkaasta dokumentoinut, *Ja sieltä papereista katsottu: Ok, paska äiti, jättänyt varmaan taas heitteille*. Kirjoittaja on käyttänyt tässä virkkeessä kaksoispistettä, joka ikään kuin on suoraa lainausta sosiaalityöntekijän ajatuksista tai puheista. Tämä on siten eräänlainen merkki konsensuksella vahvistamisesta (kts. Jokinen 2016c, 350).

Sosiaalityö määrittyy otteessa vahvasti kategorisoivaksi työksi, joka jakaa vanhempia hyviin ja huonoihin. Kirjoittaja kirjoittaa siitä lähtökohdasta, että uskoo menneisyytensä perusteella kuuluvansa ”huonon” vanhemman kategoriaan, jolloin häntä tulkitaan lastensuojelun taholta toimivan lapsensa edun vastaisesti.

(11) ”Lapsistani ollaan tekemässä huostaanottopäätöstä sairauteni takia, vaikka sairaus ei ole estänyt minua huolehtimasta asianmukaisesti lapsistani, itsestäni ja kodistamme. Ensin tehtiin kiireellinen sijoitus ja sossut saivat selville sairauteni. Luulin aluksi että minä lepään ja otan vastaan jotain avohuollon tukitoimia ja lapset palautetaan kotiin.” (13/33)

Otteessa 11 lastensuojelun sosiaalityön ja vanhemman välinen yhteistyö näyttäytyy vahvasti kiistanalaisena. Kirjoittajan käsitykset kyvystään olla vanhempi, sairaudesta ja lastensuojelun tukitoimien oikeellisuudesta eroavat selvästi lastensuojelun ammattilaisten käsityksistä. Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden näkemykset näyttäytyvät otteessa siten vahvasti kilpailevina totuuksina, jotka kirjoittaja pyrkii kirjoituksessaan osoittamaan virheellisiksi ja leimaaviksi, samalla kun hän pyrkii vahvistamaan hyvän vanhemmuuden argumenttiaan (kts. Jokinen 2016a, 182). Vanhemman sairaus määrittyy otteessa syyksi lapsen huostaanottoon, *lapsistani ollaan tekemässä huostaanottopäätöstä sairauteni takia*. Huostaanotto näyttää otteessa olevan väistämätöntä tapahtuma, joka vain tapahtuu. Retorisesti tarkastellen kyseessä on toimijuuden katoaminen. Kirjoittaja pyrkii tällöin osoittamaan sitä, miten oma toiminta on tuossa tilanteessa ollut järkevää ja vanhemmuus hyvää. (Kts. Jokinen 2016c, 352.)

Kirjoittaja kuvaa vanhemman sairauden vaikuttavan lastensuojelun arvioihin vanhemmuudesta negatiivisesti. Vanhemman ja lastensuojelun käsitykset sairauden merkityksestä lapsen edunmukaiseen vanhemmuuteen ovat huomattavan erilaiset. Kirjoittajan argumentaatioissa sairaus ei vaikuta arjen toimiin tai vanhemmuuden laatuun, *sairaus ei ole estänyt minua huolehtimasta asianmukaisesti lapsistani, itsestäni ja kodistamme*. Sairaus on täten kirjoittajan mukaan leimannut vanhemman aiheetta kyvyttömäksi huolehtimaan ensisijaisesti lapsestaan. Kirjoittaja selittää ristiriitaista tilannetta siten, että sosiaalityöntekijät arvioivat vanhemman kykyä vanhemmuuteen sairauden perusteella leimaavasti. Retorisena keinona kirjoittaja käyttää kolmen listaa. Tällöin hän pyrkii vahvistamaan argumenttiaan luettelemalla niitä seikkoja, jotka korostavat kykyä hyvään vanhemmuuteen ja arjen hoitoon. Kirjoittaja listaa yleisölle näkyväksi kaikki ne tekijät, joihin sairaus ei vaikuta. Kirjoittajan pääasiallinen tarkoitus on korostaa täten

sitä, että vaikka hänellä on sairaus, hän pystyy asianmukaisesti huolehtimaan itsestään, kodistaan ja lapsestaan. (Kts. Jokinen 2016, 364.)

Otteessa tulee lisäksi näkyväksi se, miten vanhemman käsitys tarvittavista lastensuojelun tukitoimistakin eroaa vahvasti siitä, mitä tukea perhe on lastensuojelun kautta saanut. *Luulin aluksi että minä lepään ja otan vastaan jotain avohuollon tukitoimia ja lapset palautetaan kotiin.* Vanhemman osallisuus lapsensa asioissa ja omassa tilanteessaan vaikuttaa siten otteessa toissijaiselta ja epämääräiseltä. Lasten etu, vanhemmuuden laatu ja sairauden vaikutukset on arvioitu viranomaisten toimesta, jolloin vanhemman rooli on sopeutua tarjottaviin tukitoimiin sekä vanhemmuuden ja sairauden vaikutusten yksipuoliseen määrittelyyn.

(12) ”miksi ihmiset niin sinisilmäisesti luulee että sossut ei tee turhia huostaanottoja? kyllä kuule tekee. vai miltä kuulostaa kiireellinen huostaanotto koska lapsen kehitys on vaarannettu=kun lapsi ei kehity. Meillä siis kolme lasta kaksi lasta meillä sai kehitysvamma diagnoosin .toinen 4v ja toinen 3v.Ja Koko tuo aika meitä vanhempia syytettiin siitä etteivät lapsemme saa tarpeeksi virikkeitä tai tukea kehitykselle kotona”
(25/33)

Lapsen kehitykselliset ongelmat ja psyykkiset/neurologiset sairaudet näyttäytyvät aineiston kirjoituksissa merkittävinä tekijöinä, jotka leimaavat vanhempia ja perhe-elämä väärin ja vanhemman näkemystä kuulematta. Kirjoituksissa korostuu tällöin se, että lastensuojelussa ei osata tulkita sitä, johtuuko lapsen ja perheen haasteet lapsen kehityksellisistä syistä vai puutteellisesta vanhemmuudesta. Perheessä esiintyvät haasteelliset tilanteet tai lapsen kehittymättömyys arvioidaan näin ollen yksioikoisesti johtuvan vanhemmuudessa esiintyvistä puutteista.

Otteen 12 kirjoittaja argumentoi vanhemmuutensa tulleen arvioiduksi väärin lasten kehityksellisten ongelmien vuoksi. Lasten kehityksellinen viive on sosiaalityöntekijöiden puolelta tulkittu johtuvan puutteellisesta vanhemmuudesta. Lapsille ei tämän käsityksen mukaan anneta tarpeeksi virikkeitä, jolloin heidän kehityksensä vaarantuu ja hidastuu. Kirjoittaja argumentoi siten lastensuojelun sosiaalityöstä, jossa tulkitaan virheellisesti perheen tilannetta ja kritisoidaan vanhempia lapsien kehityksen vaarantamisesta. Kirjoittaja liittää otteessa ilmaisut lapsen kehittymättömyydestä ja kehityksen vaarantamisesta yhteen yhtäsuuruusmerkillä, jolla pyrkii retorisesti vahvistamaan lastensuojelun yksipuolisia ja virheellisiä tulkintoja, *vai miltä kuulostaa kiireellinen huostaanotto koska lapsen kehitys on vaarannettu=kun lapsi ei kehity.*

Kirjoittaja käyttää otteessa puhuttelevaa kielenkäyttöä, jolla pyrkii valistamaan negatiiviseen kokemukseensa nojaten sosiaaliviranomaisten ”todellisista” toimintatavoista, *miksi ihmiset niin sinisilmäisesti luulee että sossut ei tee turhia huostaanottoja?* Hän vahvistaa sanomaansa metaforalla, *sinisilmäinen*. Sinisilmäisellä henkilöllä tarkoitetaan nähdäkseni kuvainnollisesti ajatellen ihmistä, joka on herkkäuskoinen tai helposti huijattavissa oleva. Kirjoittaja pyrkii täten heti kirjoituksensa alussa kysymysluotoisella lauseellaan painottamaan, että henkilö joka uskoo lastensuojelun asianmukaiseen toimintaan, on jotenkin hölmö. Tämän vaikutelman tehostamiseksi, hän vastaa itse retoriseen kysymykseensä, *kyllä kuule tekee*.

Kirjoittaja tukeutuu argumentaatioissaan myös asiantuntijalausuntoon. Hänellä on esittää oman henkilökohtaisen mielipiteensä tueksi lasten saamat lääketieteelliset diagnoosit. Lääkärin tekemät diagnoosit tukevat vanhemman näkemystä, jonka mukaan vanhempien toiminta ei ole aiheuttanut lasten kehityksen viivästymistä, *kaksi lasta meillä sai kehitysvamma diagnoosin*. Vanhempien kyvyssä ei täten todistetusti ole vikaa, vaan lasten kehittymättömyyteen on löytynyt lääketieteellinen selittävä syy. Lastensuojelun perhearviointi vaikuttaa täten virheelliseltä ja vanhempaa aiheetta leimaavalta. Otteessa tämä epäilukseksi koettu kohtelu välittyy vahvasti. *Koko tuo aika meitä vanhempia syytettiin siitä etteivät lapsemme saa tarpeeksi virikkeitä tai tukea kehitykselle kotona*. Ääri-ilmaisu *koko*, vahvistaa syytteen vakavuutta: sosiaalityössä ei ole koko aikana nähty mahdollista syytä lasten kehittymättömyyteen missään muualla kuin siinä, että lapset eivät saa virikkeitä kotona ja vanhemmat eivät osaa vastata lastensa tarpeisiin.

7.2 Lastensuojelu on toiminut virheellisesti ja väärin perustein

Oman vanhemmuuden puolustaminen näyttäytyy aineistossa myös sen kautta, että argumentaatioissa korostetaan lastensuojelun virheellistä toimintaa. Kirjoituksissa pyritään tällöin osoittamaan, että lastensuojelun työntekijät ovat tehneet tahattomia tai tahallisia virheitä ja rikkomuksia, joidenka seurauksena kiireellinen sijoitus tai huostaanotto perustuvat lähtökohtaisesti virheelliseen arvioon perheen tilanteesta. Perusteet lapsen huostaanotolle tai kiireelliselle sijoitukselle, on vanhempien näkökulmasta tuotettu virheellisesti tai jopa valheellisesti. Kirjoittajat eivät kuitenkaan kiistä lastensuojelutyön pätevyyttä kokonaisvaltaisesti. Virheellinen ja asiaton toiminta näyttäisi keskittyvän entiselle paikkakunnalle, jolloin poismuutto ja uuden arvion saaminen on ratkaissut tilanteen vanhemman näkökulmasta paremmaksi. Uuden paikkakunnan

sosiaalityöntekijöiden lausuntoja käytettiin retorisesti puolustautumissa aiempia virheelliseksi koettuja näkemyksiä vastaan.

Toisaalta huostaanotto tai kiireellinen sijoitus voi tämän pääväitteen kirjoituksissa kohdistua sattumanvaraisesti lähes kaikkiin perheisiin, jotka ”joutuvat” lastensuojelun kanssa tekemisiin. Vanhemmuuden laadulla ei tällöin ole merkitystä, sillä lastensuojelussa ei osata tai haluta tulkita tilanteita oikeudenmukaisesti ja oikein perustein. Vanhemman asema valtaa käyttävän lastensuojelun asiakkaana näyttäytyy siten tässäkin pääväitteessä erityisen haastavana. Kirjoituksissa vanhemman asemasta tarkasteltuna, lastensuojelun toimet ovat pakottavia, valtaa väärin käyttäviä ja joustamattomia.

Seuraavat kolme otetta ovat esimerkkejä kirjoituksista, joissa yleisö pyritään saamaan uskomään edellä esiteltyihin näkemyksiin lastensuojelun virheellisestä ja väärästä toiminnasta.

(13) ”Joissakin kaupungeissa viranomaiset ottavat joitakin normaaleita perheitä silmäkukseen ☹--- Että siis ihan tavallisetkin vanhemmat lapsineen voivat joutua mielivaltaisen sosiaalikoneiston pelinappuloiksi. En edes halua ajatella miten olisi käynyt jos (x-kaupungissa) vielä asuttais...huh huh” (32/33)

Otteessa 13 kirjoittaja pyrkii argumentoinnillaan osoittamaan, että perheessä ei ole lastensuojelullista huolta, vaan lastensuojelun interventiot johtuvat tietyn kaupungin viranomaisten väärästä toiminnasta ja lastensuojelutyön kyseenalaisesta luonteesta. Lastensuojelun puuttuminen on täten aiheetonta ja eräänlaista huonoa sattumaa. Kirjoittajan näkemyksen mukaan lastensuojelutyön asianmukaisuus näin ollen vaihtelee Suomen eri kaupunkien kesken. Tämän lähtökohdan mukaisesti kirjoittaja esittää, että perhe on sattunut aiemmin asumaan kaupungissa, jossa lastensuojelutyöllä puututaan normaaleiden perheiden elämään ilman perusteltua syytä.

Lastensuojeluun liitetään tässä otteessa retorisesti voimakkaita, kritisoiivia käsitteitä, kuten *mielivaltainen sosiaalikoneisto* ja *pelinappuloikseen*. Nämä kirjoittajan valitsemat metaforien lailla käyttäytyvät ilmaisut, tuottavat lastensuojelusta kuvaa kylmänä ja joustamattomana rakenteena, joka ei toteuta perusteltua, loogista tai ennakoitavaa toimintaa. *Mielivaltainen sosiaalikoneisto* yhdistyy otteessa käsityksiin instituutiosta, joka ei ota päätöksenteossa huomioon asiakkaan mielipiteitä tai näkemyksiä, vaan päätöksenteko on epäoikeudenmukaista ja ”tyranimaista”. Perheet joutuvat tämän sosiaalikoneiston *pelinappuloiksi*, joka puolestaan tuottaa

mielikuvia sellaisesta asiakkuudesta, jossa asiakkaalla ei ole valtaa eikä mahdollisuuksia vaikuttaa asioiden kulkuun. Hän on täten vain joutunut sattumanvaraisesti osaksi suurempaa ”koneistoa”, josta ei ole ulospääsyä, *viranomaiset ottavat joitakin normaaleita perheitä silmätikukseen*. Kirjoittaja edelleen painottaa metaforalla ”*silmätikuksi*” sitä, että lastensuojelulliset toimet eivät välttämättä johdu ollenkaan todellisista syistä, vaan normaali perhe voi joutua perusteetta lastensuojelullisten interventioiden kohteeksi ja tarkkailun alaiseksi.

Ote loppuu virkkeeseen: *En edes halua ajatella miten olisi käynyt jos (x-kaupungissa) vielä asuttais...huh huh*. Kirjoittaja vahvistaa argumenttiaan toistamalla hieman uudelleen muotoiluna alkuperäisen väitteensä siitä, että lastensuojelun puuttuminen johtuu tietyn kaupungin sosiaalityöntekijöiden virheellisestä toiminnasta. Tätä väitettä tukee kirjoittajan näkemys siitä, että muutto uudelle paikkakunnalle on ratkaissut perheen kokemat ongelmat yhteistyössä lastensuojelun kanssa.

(14) ”Uudessa kaupungissa sossut sanoivat että (x-kaupungissa) on tehty virhe ja väärin mutta eivät (x-kaupungissa) sitä myönnä.” (7/33)

Otteessa 14 kirjoittaja pyrkii edellisen otteen tapaan vakuuttamaan yleisöä siitä, että huostaanotto on johtunut tietyn kaupungin lastensuojelun virheellisestä toiminnasta. Kirjoittaja nostaa lisäksi oman mielipiteensä rinnalle uuden asuinkaupungin sosiaalityöntekijöiden näkemykset.

Kirjoittaja ei tukeudu siten väitteessään ainoastaan omaan näkemykseensä lastensuojelun virheellisestä toiminnasta. Uuden asuinkaupungin sosiaalityöntekijöiden näkemyksillä kirjoittaja pyrkii vahvistamaan argumenttiaan ja vakuuttamaan yleisöä, siitä että perheen tilanteen aiemmin arvioinut lastensuojelun sosiaalityöntekijä on toiminut väärin ja virheellisesti. Se, että sosiaalityöntekijä entisellä paikkakunnalla on toiminut virheellisesti, esitetään otteessa uuden paikkakunnan sosiaalityöntekijän sanomana, jolloin kirjoittaja samalla häivyttää oman osallisuutensa ja toimijuutensa, *uudessa kaupungissa sossut sanoivat*. (Kts. Jokinen 2016c 350–351.)

(15) ”Jatkosopimuksessa perusteet oltiin esitetty siten ettei niistä saa edes käsitystä todellisesta luonteesta. Lisäksi se sisälsi ristiriitaisuuksia ja valheita.” (13/33)

Otteen 15 kirjoittaja ei yhdy lastensuojelun näkemyksiin lapsen sijoituksen jatkamisen aiheellisuudesta. Kirjoittaja sitä vastoin argumentoi lastensuojelun toimivan virheellisesti ja valheellisesti esittäessään perusteita lapsen sijoituksen jatkamiseksi. Vanhemman asema vaikuttaa siten avuttomalta lastensuojelun epäoikeudenmukaisen, valheellisen ja vääristelevän toiminnan edessä.

Tässäkin otteessa lastensuojelun ja vanhemman suhde on kiistanalainen. Kirjoittaja argumentoi avoimen syyttävästi ja hyökkäävästi sekä esittää lapsen huostaanoton perusteiden syntyneen lastensuojelun taholta perusteetta ja valheellisesti. Retorisena keinona otteessa käytetään kolmen listaa. Kirjoittaja luettelee täten kaikki ne tekijät, jotka vahvistavat hänen argumenttiaan huostaanoton jatkamisen aiheettomuudesta: lapsen sijoituksen perusteista ei saa todellista käsitystä, ne sisältävät ristiriitaisuuksia ja valheita. Retorinen ääri-ilmaisu *edes*, vahvistaa kirjoittajan esittämää tulkintaa siitä, että jatkosopimukseen kirjatut perusteet ovat niin kaukana todellisesta tilanteesta, että niitä ei millään pysty yhdistämään perheen tilanteeseen, *perusteet oltiin esitetty siten ettei niistä saa edes käsitystä todellisesta luonteesta. Lisäksi se sisälsi ristiriitaisuuksia ja valheita.*

7.3 Olemme joutuneet huostaanottobisneksen tai salajuonen kohteeksi

Viimeisessä pääväitteessä lastensuojelun toimet argumentoidaan osaksi taloudellista huostaanottobisnestä ja ”salajuonta”. Edellisen pääväitteen argumentointityyli virheellisestä ja epäoikeudenmukaisesta toiminnasta syvenee yhä syyttävämmäksi ja hyökkäävämmäksi. Kirjoittajat argumentoivat kiireellisen sijoituksen ja varsinkin huostaanoton johtuvan tekijöistä, jotka eivät liity mitenkään lapsen etuun. Perheen tilanne ei tämän käsityksen mukaan vaadi kiireellistä sijoitusta tai huostaanottoa, vaan lastensuojelullisten interventoiden motivaattoreina ovat perheen ulkopuoliset syyt, eli lastensuojelulaitosten tai sosiaalityöntekijöiden tavoitteleva taloudellinen hyöty. Väite lastensuojelutyön mädänneisyydestä asettaa vanhemman ja lasten aseman yhteiskunnassamme turvattomaksi ja kyseenalaistaa lisäksi vahvasti sen, että onko lastensuojelutyön perimmäisenä tarkoituksena sittenkään suojella lapsia ja tukea heidän vanhempiaan.

Tähän pääväitteeseen yhdistyvissä kirjoituksissa tukea omille kokemuksille haetaan yleisesti lainaamalla käsityksiä perinteisessä mediassa ja sosiaalisessa mediassa esillä olevista lastensuojelua koskevista negatiivisista kirjoituksista ja internet-sivustoista. Huolimatta lastensuojelun heikohkosta julkisuuskuvasta ja negatiivisesta mediahuomiosta, yleisö vaatii tässäkin pääväitteessä todisteita kirjoittajan väittämien tueksi. Viestiketjuissa on nähtävissä se, että yleisö valitsee kilpailevista väitteistä sen, jonka puolesta esitetyt argumentit se kykenee hyväksymään. (Perelman 2007, 58). Keskusteluketjuissa on toisaalta nähtävissä se, että saman mieliset ihmiset hakeutuvat keskustelemaan samoista asioista. Tällöin kirjoittaja saattaa saada paljon tukea ja hyväksyntää huostaanottobisnesväitteilleen, vaikka ei niitä juuri perustelisikaan.

Kahdessa ensimmäisessä otteessa kirjoittajat argumentoivat lastensuojelun kytkennöistä markkinoihin ja huostaanottobisnekseen. Kolmannessa otteessa näkyy se, miten lastensuojelu argumentoituu salajuonittelevaksi toiminnaksi, joka toteuttaa interventioitaan asiakkaan tietämättä.

(16) ”pari vaikeutta tuli pahimmassa teini-iässä, niin huostaan vaan, että lastensuojelulaitos sai rahaa ja siitä se kierre sitten alkoikin. Niin ja lapsuus oli turvallinen ja hyvä todellakin...näin se vaan menee nykyään näköjään. Rahastetaan sillä, että sossut saa toimitettua teinejä huostaan.” (11/33)

Otteessa 16 huostaanoton argumentoidaan yksiselitteisesti johtuvan lastensuojelulaitoksen taloudellisen edun tavoittelusta. Lapsen teini-iässä kokemat vaikeudet mahdollistavat, kirjoittajan tuottaman käsityksen mukaan, aiheettoman lastensuojelullisen intervention käynnistämisen. Lastensuojelun sosiaalityöntekijän työn tarkoituksiksi, määrittyä täten lasten huostaanottaminen taloudellisiin lähtökohtiin perustuen. Lastensuojelulaitokset haluavat hyötyä lapsista taloudellisesti ja sosiaalityöntekijät toimivat tämän ajattelun alaisina. *Rahastetaan sillä, että sossut saa toimitettua teinejä huostaan.*

Kirjoittajan argumentaatio perustuu vastapuolen toiminnan laillisuuden, eettisyyden ja työn tarkoituksen kyseenalaistamiseen. Huostaanoton syyt argumentoidaan näin ollen oman vanhemmuuden tai lapsen käyttäytymisen ulkopuolelle. Kirjoittaja painottaa retorisesti sitä, että huostaanotto on tehty liioitellen *parin vaikeuden* takia, jotka *pahimmassa* teini-iässä ovat tulleet. Lauseella *huostaan vaan*, kirjoittaja kuvaa huostaanoton interventioksi, joka olisi toteutettavissa kevyesti ja ensisijaisesti. Retorinen ääri-ilmaisu *vaan*, korostaa sitä näkemystä, että

muuta tukea ei teini-ikäisen vaikeuksiin tarjota, vaan huostaanotto toteutetaan kevyesti ja harkitsematta taloudellisten motiivien varassa. Täten lastensuojelun sosiaalityö liitetään lastensuojelulaitoksen alaisuudessa toimivaksi toiminnaksi ja näillä laitoksilla on valtaa sanella ja ohjata lastensuojelutyön toteutusta.

Kirjoittaja kertoo toisaalla kirjoituksessaan sijaishuollon olleen lapsen edunvastaista ja johtaneen lapsen kannalta huonoihin asioihin. Oteessa sijaishuollon kielteiseen vaikutukseen viitataan lauseella, *ja siitä se kierre sitten alkoikin*. Tässä yhteydessä sanalla *kierre* on nähdäkseni metaforinen merkitys. Sillä pyritään osoittamaan yleisölle tilannetta, joka jatkuvasti pahenee. Huostaanotto on tässä yhteydessä toiminut ”kierteenä”, joka on johtanut lapsen elämäntilanteen jatkuvaan pahenemiseen. Tälle vastinparina, kirjoittaja korostaa lapsen kotiooloja lapsen edunmukaisina, jolloin hän lisäksi varautuu vasta-argumentteihin siitä, että lapsen tilanteen parhentuuminen yhdistettäisiin kotiin ja vanhemmuuden laatuun, *lapsuus oli turvallinen ja hyvä todellakin*.

Otteessa on lisäksi löydettävissä pyrkimys vakuuttaa yleisöä viittaamalla lastensuojelun ”nykyiseen tilaan”, *näin se vaan menee nykyään näköjään*. Tällä lauseella kirjoittaja pyrkii vahvistamaan yleisön mielikuvaa siitä, että lastensuojelua ja lastensuojelulaitoksia on syytä *nykyään* epäillä virheistä ja jopa laittomuuksista. Passiivimuotoinen kirjoitustyyli häivyttää aktiivisen ja vastuullisen toimijan. Asiat vain tapahtuvat, eikä vanhemmalla ole mahdollisuuksia vaikuttaa tilanteessa.

(17) ”Minun lapseni huostaanottoajalta on cd-levylle poltettu äänite palaverista, jossa sossut sanovat selvällä suomenkielellä, että huostaanotto perusteita ei ole, on vain laitoksen vaatimus tehdä huostaanotto.... Lopulta sain sossut purkamaan huostaanoton, vaikka laitoksen taholta minua uhkailtiin jos jonkinmoisilla pakkotoimilla, joita ei kuitenkaan toteutettu.---Sossujen mukaan laitokselle maksettiin lähes 450 e/vrk lapsi siitä ajasta, jonka lapseni joutui siellä kaltoinkohdeltuna olemaan”. (16/33)

Tässä oteessa kirjoittaja pyrkii vakuuttamaan yleisöä vastapuolen virheellisestä ja laittomasta toiminnasta kertomalla nauhoittaneensa sosiaalityöntekijöiden puhetta. Tämä nauhoitettu keskustelu toimii oman henkilökohtaisen mielipiteen tukena, jolloin kirjoittaja käyttää sitä retorisenä keinona vahvistaa omaa argumenttiaan siitä, että huostaanotolle ei ole todellisia perusteita, vaan interventio tehdään taloudellisista syistä johtuen, *sossut sanovat selvällä suomenkielellä*,

että huostaanottoperusteita ei ole, on vain laitoksen vaatimus tehdä huostaanotto. Metafora, selvällä suomenkielellä, toimii otteessa retorisena keinona, jolla kirjoittaja korostaa sitä, että sosiaalityöntekijän puhetta ei voi tässä tilanteessa tulkita toisin. Sosiaalityön ammattilaiset ovat sitä vastoin selvästi todenneet, että huostaanotolle ei ole lastensuojelullisia perusteita.

Kirjoittaja argumentoi vanhemman aktiivisen ja vastapuolta kyseenalaistavan toiminnan ratkaisseen lapsen sijoituksen päättymisen lapsen edun mukaisesti. Vanhemman haastavaksi tehtäväksi määrittänyt näin ollen oman lapsen edun puolustaminen ja suojeleminen aiheettomilta, taloudellisista syistä tehtäviltä huostaanotoilta. Sosiaalityöntekijät ovat viimein vanhemman sinnikkään toiminnan johdosta purkaneet huostaanoton, *lopulta sain sossut purkamaan huostaanoton*. Vanhemman, lastensuojelun ja lastensuojelulaitosten suhteet vaikuttavat otteessa erittäin kiistanalaisilta. Kirjoittajan argumentoinnin perusteella vanhemman asema on hyvin heikko, sillä lastensuojelulaitos pyrkii kaikin keinoin vastustamaan huostaanoton purkua ja siten taloudellista menetystä, *laitoksen taholta minua uhkailtiin jos jonkinmoisilla pakkotoimilla*.

Lisäksi otteessa numeerisella määrällistämällä pyritään osoittamaan sitä, miten lastensuojelulaitokset huostaanotetuista lapsista taloudellisesti hyötyvät. *Sossujen mukaan laitokselle maksettiin lähes 450 e/vrk*. Luvut eivät ole nekään vain kirjoittajan omia päätelmiä, vaan hän on ne kuullut sosiaalityöntekijältä.

(18) ”huostaanotto ilman mitään tukitoimia, keskustelua tms. ja taustalla lähinnä kukaan kantavan ihmisen tekemät perättömät ilmoitukset. Päiväkotijä sossu junaili huostaanottoa yhdessä.” (25/33)

Otteessa 18 lastensuojelu argumentoidaan toiminnaksi, jonka ainut ja ensisijainen tukitoimi perheelle on huostaanotto. Kirjoittaja kertoo otteessa, että perheelle ei ole tarjottu huostaanoton tilalle muuta tukea, eikä perheen kanssa ole edes keskusteltu. Ääri-ilmaisulla kirjoittaja vahvistaa sitä näkemystä, että perhe ei ole *mitään* muuta tukea lastensuojelulta saanut. *huostaanotto ilman mitään tukitoimia, keskustelua tms.*

Otteessa kirjoittaja kertoo lastensuojelun perustaneen arvionsa perheen tilanteesta ja vanhemmuuden laadusta saamiinsa lastensuojeluilmoituksiin ja päiväkodin kanssa käymäänsä yhteistyöhön. Kirjoittaja argumentoi perheen joutuneen aiheettomien (lastensuojelu)ilmoitusten koh-

teeksi, *taustalla lähinnä kaunaa kantavan ihmisen tekemät perättömät ilmoitukset*. Lastensuojelussa lastensuojeluilmoitukset on tulkittu toisin, vaikka kirjoittajan mukaan kyseessä on ollut vain kaunaa *kantavan ihmisen perättömät ilmoitukset*. Kaunaa kantavalla ihmisellä kirjoittaja pyrkii nähdäkseni osoittamaan sitä, että ilmoitukset ovat johtuneet jollain tavoin katkeran henkilön kiusanteosta, eivätkä niinkään todellisista puutteista vanhemmuudessa tai kotioiloissa. Lastensuojelussa ei kuitenkaan tämän käsityksen mukaan kuunnella vanhempaa itseään osallisena, vaan uskotaan lähtökohtaisesti perheen ulkopuolisten ihmisten näkemyksiä perheen tilanteesta.

Lisäksi kirjoittaja tuottaa käsitystä lastensuojelusta toimintana, joka toimii salassa muiden yhteistyötahojen kanssa asiakkaiden tietämättä, *päiväkotijäseni huostaan ottoa yhdessä*. Verbi, *junaili* on metafora, jolla voidaan nähdäkseni kuvailla toimintaa, jossa asiat järjestetään menemään siten, kun toiminnan käynnistäjä haluaa. Tässä yhteydessä kirjoittaja pyrkii siten vahvistamaan tällä valitulla ilmauksella sitä, että lastensuojelu ja päiväkotijäseni toimivat juonitellen yhteistyössä siten, että huostaanotto varmasti varmistuu.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkielmallani haettiin vastauksia siihen, millaisten argumenttien avulla kiistanalaisessa perhetilanteessa elävät keskustelupalstalle kirjoittavat vanhemmat puolustavat vanhemmuuttaan, ja millaisiin hyvän vanhemmuuden esioletuksiin nämä argumentit perustuvat. Kiinnostukseni kohdistui lisäksi siihen, millaisia vakuuttavan retoriikan keinoja kirjoittajat käyttävät kyseisiä vanhemmuuden argumentteja puolustaessaan. Aineisto kerättiin sosiaalisesta mediasta, erään perhelehden keskustelupalstalta, ja se sisältää 33 keskustelupalstakirjoitusta. Aineisto analysoitiin retorisen analyysin ja argumenttianalyysin avulla, soveltaen Chaïm Perelmanin (2007) argumentaatioteoriaa sekä Arja Jokisen (2016) koostamia vakuuttavan ja suostuttelevan retoriikan keinoja. Tässä tutkielmani päätösluvussa pohdin tutkimuksen toteutusta, tuloksia ja antia sosiaalityölle.

Tutkielmassani äänessä ovat kirjoittajat, jotka nettipalstalle kirjoittaessaan perustelevat omaa hyvää vanhemmuuttaan, ja samalla pyrkivät argumentaatioissaan kumoamaan tai kiistanalaistamaan lapsensa huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen. Tutkielmallani pyrin tavoittamaan vanhempien näkökulmaa, jonka saaminen osaksi lastensuojelun tutkimusta on työn kehittämisen ja epäkohtien huomioimisen kannalta tärkeää. Retorisella ja konstruktiiivisella ajattelulla on nähdäkseni annettavaa lastensuojelun käytännöissä ja kehittämisessä. Hyvin argumentoitu, vanhemman näkemyksiä arvostava ja kuunteleva lastensuojelutyö, mahdollistaa vanhemman asiakaslähtöisen osallisuuden toteutumisen, ja saattaa siten vähentää kiistanalaisia tilanteita lastensuojelun ja vanhemman välisessä yhteistyössä. Lastensuojelussa asiakas on ensisijaisesti lapsi, mikä ei kuitenkaan oikeuta sivuuttamaan vanhemman roolia ja auttamisesta ulos lastensuojelutyön käytännöistä ja kehittämisestä.

Analysoidessani kirjoituksia, löysin vastauksia tutkimuskysymyksiini. Kirjoittajat esittävät väitteitä lastensuojelun työntekijöiden toimista, omasta toiminnastaan vanhempana sekä kiistanalaisesta asemastaan lastensuojelussa. Kirjoituksista muodostuu tutkimuksellisesti hedelmällinen aineisto, joka hyödytti tutkielmani mielekästä etenemistä, mutta se antaa myös itselleni tulevana sosiaalityöntekijänä pohtimisen aihetta. Kirjoituksissa vanhempien asema ja näkökulma suhteessa lastensuojelun käytäntöihin määrittyy alisteiseksi, epävarmaksi, mutta vah-

vasti omaa vanhemmuutta puolustavaksi ja vastapuolen toimintaa kyseenalaistavaksi. Sosiaalinen media vapaana vuorovaikutuksen areenana, merkityksellistyy keinona vaihtoehtoisten näkemysten vapaaseen ilmaisuun kiistanalaisessa tilanteessa.

Tutkielmani tulokset myötäilevät aiempien tutkimusten tuloksia lastensuojelun ja vanhempien jännitteisistä ja kiistanalaisista suhteista sekä vanhempien ongelmallisesta asemasta lastensuojelussa. On tunnistettu, että lastensuojelussa vanhemmalle lankeaa helposti rooli, joka velvoittaa vanhemman todistamaan, selittämään ja vakuuttamaan hyvän vanhemmuutensa puolesta (esim. Kääriäisen 2003; Pösö 2012). Analyysi osoittaa, että lapsen huostaanotto tai kiireellinen sijoitus asettaa vanhemman ja lastensuojelun suhteen vahvasti kiistanalaiseksi silloin, kun vanhempi ei ymmärrä, tiedä tai jaa niitä perusteita, mihin lastensuojelun interventio pohjaa. Tässä tilanteessa vanhemman on erityisen vaikeaa vakuuttaa hyvän vanhemmuutensa puolesta. Osa aineistoni kirjoittajista argumentoi lastensuojelun työntekijöiden luovan perusteetta leimaavia, kategorisoivia ja muuttumattomia käsityksiä vanhemmuuden laadusta, jolloin vanhemman oma todistelu edelleen vaikeutuu. Vanhempien osallisuus ja toimintavaihtoehdot näyttäytyvät siten analyysini perusteella rajallisilta, omien ja ammattilaisten eriävien näkemysten ja arviointien ristiaallokossa.

Keskustelupalstalla alkuperäisen kirjoittajan viestiin vastaajat muodostavat yleisön, jolla on valta joko hyväksyä tai hylätä esitetyt vanhemmuuden argumentit. Aineistoni perusteella keskustelupalstalla vanhemmuus, joka yhdistyy huostaanottoon tai kiireelliseen sijoitukseen, näyttää leimautuvan nettiyleisön argumentoinnissa lähtökohtaisesti huonoksi ja epäonnistuneeksi vanhemmuudeksi. Tästä puhujakategoriasta käsin yleisön vakuuttaminen hyvästä vanhemmuudesta ei ole helppoa (kts. Jokinen 2016c). Lastensuojelun negatiivisesta julkisuuskuvasta huolimatta, yleisö uskoo ensisijaisesti lastensuojelun toimien oikeellisuuteen ja perusteisiin. Kirjoittajat pyrkivät horjuttamaan yleisön kantaa argumentoimalla, joko oman hyvän vanhemmuutensa puolesta, tai retorisesti hyökkäävämmiin, osoittamalla vastapuolen virheitä. Argumentaatiolla on täten kirjoituksissa merkittävä painoarvo. Kirjoittajat joutuvat yleisesti väitteistään selontekovelvollisiksi, mikäli kirjoituksessa on aukkoja tai epäselviä ja epäluuloa herättäviä kohtia huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen syihin ja hyvään vanhemmuuteen liittyen. Vanhempien asema on siten kiistanalaisen ja vanhemmuutta puolustava sekä suhteessa lastensuojelun sosiaalityöhön että suhteessa nettiyleisöön. Tutkimuksissa on aiemminkin todettu, että tavallisesta poikkeavaksi mielletty perhe-elämä johtaa helposti ympäristön leimaamaan vanhemman epäonnistuneeksi (Nousiainen 2004, 168).

Tutkielman tulokset esitellään kokonaisuudessaan luvuissa kuusi ja seitsemän. Seuraavaksi esitän tiivistetysti oleellisia huomioitani tuloksista. Luku kuusi koostuu argumenteista, jotka liittyvät läheisesti väitteen esittäjään. Näissä kirjoituksissa argumentoitiin hyvän vanhemmuuden ja normaalin perhe-elämän puolesta, painottaen niitä seikkoja vanhemmuudesta ja perhe-elämästä, jotka mieltyvät osaksi hyvää ja tavoiteltavaa vanhemmuutta. Löytämieni vanhemmuuden argumenttien taustalla, tulkitsen vaikuttaneen vahvasti kulttuurisiin hyvän vanhemmuuden käsityksiin pohjaavat ihanteet. Retorinen vakuuttaminen siten pohjaa ja hakee perustelua noista kulttuurisiin käsityksiin nojaavista esioletuksista.

Ensimmäisessä tulosluvussa (luku 6), vanhemmuuden puolustamisessa vedotaan lapselle annettuun rakkauteen ja hoivaan, perheen normaaliuteen ja arjen tavallisuuteen sekä lapsen koulussa ja elämässä pärjäämiseen. Aineistossani käsityksiin hyvästä vanhemmuudesta liitetään se, että lapsen kanssa ulkoillaan, vietetään aikaa, luetaan, leikitään ja lapsen kehitystä tuetaan. Normaali perhe-elämä ja tavallinen arki ovat oleellinen perhe-elämää määrittävä seikka, johon omaa hyvää vanhemmuutta peilataan. Normaaliin elämään ja tavalliseen arkeen yhdistyy vanhempien työssäkäynti, päihteettömyys, psyykkinen terveys sekä siisti ja turvallinen koti. Kirjoituksissa oman perheen normaaliutta puolustetaan retorisesti muun muassa tekemällä eron tekoa ”oikeasti” ongelmallisiin ja lastensuojelun tarpeessa oleviin. Kaiken kaikkiaan huostaanotto ja kiireellinen sijoitus merkityksellistyvät kirjoituksissa lastensuojelullisiksi interventioksi, jotka eivät kosketa, eikä niiden kuulu koskettaa, ”tavallisia ja normaaleita perheitä”. Lapsen hyvä koulumenestys ja pärjääminen elämässä ovat nekin argumentteina, jolla hyvää vanhemmuutta kirjoituksissa perustellaan. Lapsen menestyminen ja pärjääminen yhdistyvät siten vanhemmuuden ansioksi. Biologinen koti ja vanhempien hoiva argumentoidaan lapsen pärjäämistä edistäviksi tekijöiksi, jonka vastinparina sijaishuolto argumentoituu lapsen edunvas- taiseksi.

Erittelemäni hyvän vanhemmuuden kuvaukset ovat samansuuntaisia Hiitolan (2015) väitöskirjan tulosten kanssa, jossa vanhemmat vetoavat vanhemmuuden puolustamisessaan, muun muassa juuri rakkaudellisiin tunteisiin lasta kohtaan ja arjen hyvään hoivaan. Lapsen koulumenestyksen puolestaan todetaan rakentavan lapsesta kuvaa selviävänä ja pärjäävänä (emt., 239).

Tutkielmani toinen tulosluku (luku 7) koostuu argumenteista, jotka liittyvät vastapuolen toimintaan. Argumenteissa korostuu lastensuojelun toiminnan kiistäminen. Retorisesti tarkastellen lastensuojelu määrittyy vastapuoleksi, jonka toiminnasta kirjoittajat pyrkivät osoittamaan virheitä ja vääryyksiä. Huostaanotto tai kiireellinen sijoitus, on tällöin kirjoittajien argumenttien perusteella tehty vääristä syistä johtuen, ilman että vanhemmuudessa olisi vakavia puutteita. Kirjoituksissa vedotaan vanhemman leimattuun ja väärinymmärrettyyn asemaan, lastensuojelutyön tekemisiin virheisiin sekä väitteisiin huostaanottobisneksestä.

Tässä tulosluvussa korostuu vanhempien näkökulma, josta kritisoidaan ja kyseenalaistetaan lastensuojelun toimintaa, tarkoitusta ja oikeellisuutta. Aineiston perusteella lastensuojelun sosiaalityö määrittää vanhemmuutta kategorisoiden vanhempaa liian helposti tai perusteetta eri tavoin ”puutteelliseksi”. Lastensuojelussa tulkitaan siten perheen tilannetta tai vanhemmuuden laatua väärin. Analyysi osoittaa, että mikäli vanhemmuus on lastensuojelussa kategorisoitunut tai leimautunut, se vaikuttaa vanhemman ja lastensuojelun välisessä yhteistyössä negatiivisella tavalla. Perheen aikaisempi lastensuojeluasiakkuus, vanhemman päihde-/mielenterveyshistoria, teiniäitiys, vanhemman sairaus ja lapsen kehitykselliset ongelmat ovat aineistossani niitä seikkoja, jotka tähän leimautumiseen ovat johtaneet.

Hyökkäävintä retoriikka on tulosluvun viimeisessä pääväitteessä, jossa lastensuojelullisten interventoiden syyksi argumentoidaan taloudellisen hyödyn tavoittelu. Muutamassa kirjoituksessa lastensuojelun interventoiden väitetään perustuvan huostaanottobisnekseen. Argumentaatiossa vedottiin tällöin siihen, että perheen tilanne ei ole vaatinut kiireellistä sijoitusta tai huostaanottoa, vaan huostaanotoista hyötyvät taloudellisesti sekä lastensuojelulaitokset että yksittäiset sosiaalityöntekijät. Tämä pääväite kyseenalaistaa siten lastensuojelutyön toiminnan perustan eettisesti kestävästä ja ihmisarvoa kunnioittavana työnä.

Ajatukset lastensuojeluun kytkeytyvästä huostaanottobisneksestä eivät nähdäkseni nouse keskustelijoille tyhjästä. Sosiaalisesta mediasta löytyy vaivattomasti näitä ajatuksia tukevia näkökantoja. Keskustelupalstalla oli nähtävissä, että lastensuojelutyöstä on muodostettu käsitys mahdollisten omien kokemusten lisäksi, medioiden kautta. Keskusteluissa viitattiin mediassa käytyihin keskusteluihin koskien lastensuojelulaitosten toimintaa, lastensuojelun kriisiä ja väärin tehtyjä huostaanottoja. Viime vuosina lastensuojelun epäkohtia ja epäonnistumisia on nostettu esiin myös sanomalehtikirjoituksissa ja television ajankohtaisohjelmissä. Lastensuojelun kyseenalaiseksi mielletystä toiminnasta on kirjoitettu myös kirjoja. Esimerkiksi Maria Syvälä

(2013) tarkastelee kirjassaan niiden vanhempien kertomuksia, jotka ovat kokeneet tullessa lastensuojelussa kaltoinkohdelluiksi. Kirjan käsityksen mukaan, kunnat ovat valtion tukemina luoneet sijasihuollosta valvomattoman lapsibisneksen, jonka tuotot valuvat ulkomaalaisten pääomasijoittajien taskuihin. (Syvälä 2013, 19.) Keskustelupalstoilla, Facebook-ryhmissä ja muissa sosiaalisen median areenoissa nämä mielikuvat, eri medioista poimitut uutiset ja ihmisten omat kokemukset nähdäkseni jalostuvat keskusteluketjuiksi, joissa nämä erilaiset käsitykset muokkaantuvat omaksi todellisuudekseen.

Tutkimustehtävänäni oli lisäksi tarkastella kirjoittajien retorisia vakuuttamisen keinoja. Analyysi osoitti, että kirjoittajat käyttävät värikkäästi ja monipuolisesti retorisia keinoja puolustessaan vanhemmuuden argumenttejaan ja todentaessaan vastapuolen virheellistä toimintaa. Oman hyvän vanhemmuuden kaupittelussa yleisölle, retoriset vakuuttamisen keinot ovat keskeisessä asemassa argumentin rakentumisessa. Yleisimmät retoriset keinot aineistossani ovat ääri-ilmaisut, asiantuntijapuheeseen vetoaminen, määrällistäminen ja metaforien käyttö.

Aineiston kirjoituksissa vanhemmuutta puolustetaan ja lastensuojelua kritisoidaan tilanteissa, joka on lähtökohtaisesti vanhemmalle äärimmäisen vaikea. Lastensuojelun toimet ovat kohdistuneet oman lapsen kotona asumiseen ja siten vanhemmuuteen. Lastensuojelun sosiaalityö tunkeutuu tällöin perheen yksityiseen, ja käyttää valtaa puuttua ja uudelleen järjestää perhesuhteita. Vanhemmuus on erittäin henkilökohtainen asia, jossa koettuja tai ulkoapäin osoitettuja puutteita, voi olla mahdoton hyväksyä tai tiedostaa. Aineistossa korostuu täten vahvasti vanhemman puolustautuminen ulkoa tulleita vanhemmuuden määrittelyjä ja lastensuojelun interventioita vastaan. Tällöin on ymmärrettävämpää se, että lastensuojelusta kirjoitetaan negatiivisesti. Kirjoittajien puhetta voidaan pitää nähdäkseni eräänlaisena vastapuheena, jonka avulla kirjoittaja haastaa omaan leimattuun identiteettiinsä kohdistuvia kielteisiä määrittelyjä vastaan (kts. Juhila 2004).

Osa kirjoittajista kirjoitti suhteellisen tuoreista tapahtumista. Tällöin saattaa olla mahdollista, että kirjoittaja on lapsensa huostaanottoon liittyen keskellä vaikeita tunteita, jolloin lastensuojelua saatetaan syyllistää aiheetta asiattomasta kohtelusta, laiminlyönneistä ja virheistä. Oleellista on se, että aineiston kirjoitukset edustavat vain kirjoittajien omia näkemyksiä ja tulkintoja tilanteista. Olen analysoinut täten vain yhtä ”totuutta”, joka voisi toisen osapuolen näkökul-

masta konstruoitua hyvin erilaiseksi. On myös muistettava, että sosiaalinen media vapaamuotoisena ympäristönä mahdollistaa keskustelun tahallisen ”trollaamisen” ja provokatiivisen kielenkäytön, jolloin sitä on lähestyttävä ja tutkittava omalakisena sosiaalisena todellisuutena.

Aineiston kirjoituksissa oli kuitenkin myös kirjoittajia, joilla lastensuojelun viime sijaisesta interventioista oli kirjoituksen perusteella kauan aikaa. He palasivat kirjoituksissaan muistamaan niitä epäoikeudenmukaisuuden kokemuksia vuosienkin päästä. Jostain syystä he kokivat edelleen tarvetta purkaa ja puhua kokemuksistaan nettikeskustelupalstalla. On siten ilmeistä, että vanhemmat tarvitsevat tukea purkaessaan tunteitaan huostaanottoon ja kiireelliseen sijoitukseen liittyen sekä huostaanoton aikana että sen jälkeen. Tulevana sosiaalityöntekijänä koen tärkeänä tiedostaa myös sen, että lastensuojelutyössä voidaan tehdä joskus virheitä ja työkäytännöissä on kehitettävää.

Tutkielman tulokset korostavat varsinkin vanhempien ja lastensuojelun välisen yhteistyön merkitystä. Aineiston kirjoituksissa vanhemmat vaikuttavat usein tietämättömiltä tehtyjen toimenpiteiden syistä. Sosiaalityöntekijän toiminta argumentoituu vaikeaselkoiseksi ja salaperäiseksi, jolloin kukaan ei ole kertonut vanhemmalle mitä tapahtuu ja miksi. Se, että lastensuojelun toiminta argumentoituu lähes jokaisessa aineiston kirjoituksessa jollain tavoin virheelliseksi, johtuu ensinnäkin tutkielman aiheen rajauksesta, jolloin analysoitiin nimenomaan kiistanalaisia tilanteita. Toisaalta tämä saattaa johtua lisäksi siitä, että lastensuojelussa vanhemmat eivät ole asioistaan riittävän tietoisia ja osallisia. Sosiaalityöntekijän työn läpinäkyvyys ja avoin dialogi ovat täten analyysini perusteella erittäin olennaisia tekijöitä luotaessa vuorovaikutussuhdetta vanhemman ja lastensuojelun sosiaalityöntekijän välille. Kiireellinen sijoitus ja huostaanotto luovat äärimmäisiä haasteita vuorovaikutussuhteeseen. Vanhemman ja lastensuojelun sosiaalityöntekijän eriävät ja kiistanalaiset näkemykset lapsen edusta ja vanhemmuuden laadusta tekevät tilanteesta vaativan kaikille osapuolille. Aineiston mukaan lastensuojelun työntekijä on tällöin se, jolla on viranomaisvaltaa toimia ja toteuttaa. Vanhempien näkemykset jäävät sivurooliin, jolloin yhteistyö edelleen kiistanalaistuu. Vanhemman ja viranomaisten kohtaamisten ongelmat on tunnistettu aiemminkin sosiaalityön tutkimuksessa. Vanhemmat ovat kertoneet tutkimuksissa muun muassa siitä, että eivät ole tulleet kuulluksi tai saaneet oikeudenmukaista kohtelua. (Mm. Nousiainen 2004, 71–72.)

Sosiaalisen median suosio perustuu kirjallisuuden mukaan sen vuorovaikutukseen ja helppouteen. Tutkielmani ei ollut tutkimus netistä tai sosiaalisesta mediasta itsessään, mutta se antaa omalta osaltaan tietoa myös siitä, miten ja miksi vanhemmat siellä elämästään kirjoittavat ja keskustelevat toisten kanssa. Tutkielmassani sosiaalisen median keskustelupalsta tuli tulkituksi retorisenä areenana, josta kirjoittajat voivat hakea hyväksyntää ja tukea omille kiistanalaisen vanhemmuuden käsityksilleen. Tutkimuksissa on aiemminkin tunnistettu, että sosiaalinen media voi olla arvokas paikka, josta saadaan vertaistukea silloin, kun ei ole tullut asiakastilanteessa kuulluksi. (Esim. Pesonen 2013, 29–30.) Tutkielmani tulokset johtavat täten pohtimaan sitä, onko lastensuojelun käytännöissä jotain sellaista, joka kohteellistaa vanhemman yksinomaan intervention kohteeksi, jolloin vanhempi hakee oikeutta sosiaalisesta mediasta. Muodostuuko kiistanalaisessa perhetilanteessa elävälle keskustelupalsta kenties ainoaksi paikaksi purkaa ja jakaa vaikeita tunteita ja kokemuksia? Mikäli lastensuojelun toimet koetaan väärinä ja epäoikeudenmukaisina, onko vanhemmilla mahdollisuus aidosti purkaa tuntojaan sosiaalityöntekijän kanssa. Kaiken kaikkiaan lastensuojelutyön kehittämisen kannalta lienee oleellista pohtia sitä, onko työkäytännöissä jotain sellaista, mikä estää vanhemman tunteiden ja kokemusten aidon kuulemisen ja kohtaamisen, ja missä määrin virheellisiä tulkintoja vanhemmuuden laadusta ja perheen tilanteesta lastensuojelun käytännöissä tehdään. Lisäksi keskustelupalstalla lastensuojelutyöhön liitetään yleisesti epämääräisiä ja suhteettomiakin pelkoja, vääriä luuloja ja uskomuksia. Lastensuojelutyö mielletään usein pelkiksi huostaanotoiksi ja perheestä epäoleellisuuksia arvioivaksi pelottavaksi viranomaistoiminnaksi. Nähdäkseni olisikin aiheellista tuottaa julkisuuteen, myös sosiaaliseen mediaan, aktiivisemmin oikeaa tietoa lastensuojelun sosiaalityöstä, työn tarkoituksesta sekä huostaanottojen viimesijaisuudesta.

Nämä kaikki pohdinnat herättävät runsaasti jatkotutkimusaiheita liittyen vanhempien osallisuuden lastensuojelussa. Mielenkiintoista olisi lisäksi tutkia laajemmin vanhemmuuteen liittyvien kulttuuristen käsitysten vaikutusta niin vanhempien kuin työntekijöidenkin näkökulmasta. Sosiaalinen media puolestaan tuottaa tässä ajassa ajankohtaisia ja suodattamattomia keskusteluita, joiden kautta lastensuojelun sosiaalityöstä käytävää keskustelua on mahdollista tutkia monesta, tosin rajatusta näkökulmasta.

Lopuksi pohdin sitä, miten olen mielestäni tutkielman tekemisessä onnistunut. Kuten Kakkuri-Knuuttila & Ylikoski (1998, 26–27) toteavat, ihmisten välisessä kommunikaatiossa on aina kyse tulkinnasta. Täten tutkielmani tuloksia lukiessa on syytä muistaa, että olen tutkijana tulkinnut kirjoituksia tutkimuksen teoreettisesta viitekehyksestä ja tutkimusongelmista käsin. Tutkielmani tulokset ovat siten tutkimuksellista tulkintaani siitä, mitä argumentteja ja retorisia keinoja aineistossa käytettiin ja mitä johtopäätöksiä niistä voidaan vetää. Huomattavaa on lisäksi se, että tutkielmani on kerätty internetistä, joten ei voida olla varmoja, että kirjoittajat ovat olleet lastensuojelun kanssa tekemisissä tai että he edes ovat vanhempia. Tutkielman tulokset eivät ole yleistettävissä täten koskettamaan kaikkia vanhempia, netin käyttäjiä tai edes kyseisen keskustelupalstan käyttäjiä, mutta nähdäkseni ne nostavat retorisen analyysin kautta esiin vanhempien näkökulmaa ja näkemyksiä, ja tuottavat näin ollen tietoa myös lastensuojelun tutkimukselle ja käytännöille.

Tutkielman tekeminen on ollut erittäin antoisaa, mutta myös vaativaa. Tutkielman suunnan ja metodologisten ratkaisujen selkiydyttyä, tutkielman tekeminen helpottui alun epämääräisyydestä oleellisesti. Tutkielman valmistuttua, voin todeta retorisen analyysin olleen toimiva ja kiehtova metodi aineiston analysointiin. Retorinen analyysi auttoi lisäksi itseäni löytämään objektiivisen ja analyttisen otteen aineistoon. Olen tulkinnut aineistoa nimenomaan retorisena aineistona, en faktuaalisena totuutena, jolloin minun oli helpompi käsitellä lastensuojelutyöhön ja sosiaalityöntekijöihin kohdistuvaa negatiivista ja halveksuvaakin kirjoittelua. Vanhempien aseman ja vanhemmuuden puolustamisen näkökulmasta, olen sitä jollain tasolla oppinut ymmärtämäänkin. Lastensuojelun sosiaalityöntekijä tarkastelee työssään lapsen etua, mutta nähdäkseni laadukkaan lastensuojelutyön merkkinä, on työntekijän kyky tarkastella tilanteita laajasti monista näkökulmista ja itseään reflektoiden. Kaiken kaikkiaan tämän tutkielman tekeminen on antanut sekä valmiuksia että intoa tutkimuksen tekemiseen, mutta myös monin tavoin laajentanut omaa ajattelua ja lastensuojelutyötä koskevaa tietopohjaa.

LÄHTEET

Ainsworth, Frank & Hansen, Patricia (2011) The experience of parents of children in care: the human rights issue. *Child & Youth Issue*. 32(1), 9–18.

Alasuutari, Pertti (2007) *Laadullinen tutkimus*. Kolmas uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.

Alasuutari, Pertti (2011) *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.

Archard, David & Skivenes, Marit (2009) Hearing the child. *Child and Family Social Work* 14(4), 391–399.

Arpo, Robert (2005) Internetin keskustelukulttuurit. Tutkimus internet-keskusteluryhmien viesteissä rakentuvista puhetavoista, tulkinnoista ja tulkinnan kehyksistä kommunikaatioyhteiskunnassa. Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja 39/2005. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Ayre, Patrick (2001) Child protection and the media: Lessons from the last three decades. *British Journal of Social Work* 31, 887–901.

Beckett, Chris (2003) *Child protection: an introduction*. Lontoo: Sage Publications Ltd.

Berg, Kristiina (2008) Äitiys kulttuurisina odotuksina. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 48/2008. Helsinki: Väestöliitto.

Bardy, Marjatta (2013) Lastensuojelun filosofia ja käytäntö. Teoksessa Marjatta Bardy (toim.) *Lastensuojelun ytimissä*. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 49–78.

Billig, Michael (1996) *Arguing and Thinking. A Rhetorical Approach to Social Psychology*. Cambridge: Cambridge University Press.

Brigid, Daniel (1999) Beliefs in child care: social work consensus and lack of consensus on issues of parenting and decision-making. *Children & Society* 13(3), 179–191.

- Burr, Vivien (1995) *An introduction to social constructionism*. Lontoo: Routledge.
- Carr, Caleb T. & Hayes, Rebecca A. (2015) Social media: defining, developing and divining. *Atlas Journal of Communication* 23(1), 46–65.
- Choate, Peter W. & Engstrom, Sandra (2014) The “good enough” parent: implications for child protection. *Child Care in Practice* 20(4), 368–382.
- Dumbrill, Gary (2006) Parental experience of child protection intervention: A qualitative study. *Child Abuse & Neglect*. 3(1), 27–37.
- Enroos, Rosi (2015) *Vankila, vanhemmuus ja lapsi – näkökulmia perhekäytäntöihin*. Akateeminen väitöskirja. *Acta Electronica Universitatis Tamperensis* 1608. Tampere: University Press.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Fargio, Silva (2014) Synergies and tensions in child protection and prevent support: policy lines and practioners cultures. *Child & Family Social Work*. 1(19), 24–33.
- Forsberg, Hannele (2011) Kiistanalainen perhe ja moraalinen järkeily sosiaalityössä. *Janus*, 19(3), 269–274.
- Forsberg, Hannele (2012) Johdatus kirjan käsitemaailmaan. Teoksessa Hannele Forsberg & Leena Autonen-Vaaraniemi (toim.) *Kiistanalainen perhe, moraalinen järkeily ja sosiaalityö*. Tampere: Vastapaino, 7–21.
- Franklin, Bob & Parton, Nigel (1991) Media reporting of social work – a framework for analysis. Bob Franklin & Nigel Parton (toim) *Social Work, the Media and Public Relations*. Lontoo: Routledge, 7–52.

Hakala, Salli & Vesa, Juho (2013) Verkkokeskustelut ja sisällön erittely. Teoksessa Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.) Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Tampere: Vastapaino, 216–244.

Haapanen, Pirkko (1996) Roomalaisten korkein taito. Johdatus antiikin retoriikkaan. Teoksessa Kari Palonen & Hilikka Summa (toim.) Pelkkää retoriikkaa. Tampere: Vastapaino, 23–50.

Helasvuo, Marja-Liisa, Johansson, Marjut & Tanskanen Sanna-Kaisa (2014) Johdatus digitaaliseen vuorovaikutukseen. Teoksessa Marja-Liisa Helasvuo, Marjut Johansson & Sanna-Kaisa Tanskanen (toim.) Kieli verkossa. Näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1402, 9–28.

Heinonen, Sirkka (2009) Sosiaalinen media. Avauksia nettiyhteisöjen maailmaan ja vuorovaikutuksen uusiin muotoihin. Tulevaisuuden tutkimuskeskus. Turun kauppakorkeakoulu. https://www.utu.fi/fi/yksikot/ffrc/julkaisut/e-tutu/Documents/eTutu_2009-1.pdf Viitattu 30.3.2016

Hiitola, Johanna (2015) Hallittu vanhemmuus. Sukupuoli, luokka ja etnisyys huostaanottoasiakirjoissa. Akateeminen väitöskirja. Acta Universitatis Tamperensis 2026. Tampere: Juvenes Print.

Hurtig, Johanna (2003) Lasta suojelemassa – etnografia lasten paikan rakentumisesta lastensuojelun perhetyön käytännöissä. Akateeminen väitöskirja. Acta Universitatis Lapponiensis 9. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Jokinen, Arja, Huttunen, Laura & Kulmala, Anna (2004) Johdanto: neuvottelu marginaalien kulttuurisesta paikasta. Teoksessa Arja Jokinen, Laura Huttunen & Anna Kulmala (toim.) Puhua vastaan ja vaieta: Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista. Gaudeamus: Helsinki., 9–19.

Jokinen, Arja (2016a) Poliitikkojen puheet puntarissa: Kaupunginvaltuutettujen asunnottomuuspuheiden retoriikka. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino, 179–211.

Jokinen, Arja (2016b) Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. Teoksessa Arja, Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino, 249–265.

Jokinen, Arja (2016c) Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. Teoksessa Jokinen Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino, 337–368.

Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2016) Diskursiivinen maailma: Teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino, 25–50.

Juhila, Kirsi (2004) Leimattu identiteetti ja vastapuhe. Teoksessa Arja Jokinen, Laura Huttunen & Anna Kulmala (toim.) Puhua vastaan ja vaieta: neuvottelu kulttuurisista marginaaleista. Helsinki: Gaudeamus, 20–32.

Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (1998a) kysymys-vastaus-menetelmä analyysin apuna. Teoksessa Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttila (toim.) Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot. Helsinki: Gaudeamus, 34–59.

Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (1998b) Retoriikka. Teoksessa Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttila (toim.) Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot. Helsinki: Gaudeamus, 233–270.

Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa & Ylikoski, Petri (1998) Merkitys ja tulkinta. Teoksessa Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttila (toim.) Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot. Helsinki: Gaudeamus, 24–33.

Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa & Halonen, Ilpo (1998) Argumentaatioanalyysi ja hyvän argumentin ehdot. Teoksessa Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttila (toim.) Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot. Helsinki: Gaudeamus, 60–113.

Kilpeläinen, Arja & Salo-Laaka Marja (2012) Asiakasosallisuus teknologisoituvassa palvelujärjestelmässä. Teoksessa Anneli Pohjola, Tarja Kemppainen & Sanna Väyrynen (toim.) Sosiaalitalouden vaikuttavuus. Lapin yliopistokustannus.

Kulmala, Anna & Vanhala, Anni (2004) Vanhemmuus marginaalissa: kulttuurinen mallitarina osana henkilökohtaista vanhemmuutta. Teoksessa Arja Jokinen, Laura Huttunen & Anna Kulmala (toim.) Puhua vastaan ja vaieta: Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista. Helsinki: Gaudeamus, 98–114.

Kuula, Arja (2011) Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Toinen uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.

Kuutti, Heikki (2008) Mediakierre. Selviytyminen kielteisessä julkisuudessa. Jyväskylä: Infor.

Kääriäinen, Aino (2003) Lastensuojelun sosiaalityö asiakirjoina dokumentoinnin ja tiedonmuodostuksen dynamiikka. Akateeminen väitöskirja. Helsingin yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitoksen tutkimuksia 1/2003.

Küng, Lucy, Picard, Robert & Towse, Ruth (2009) Introduction Teoksessa Lucy Küng, Robert Picard & Ruth Towse. (Toim.) The internet and the mass media. Sage publications, 1–16.

Laakso, Riitta (2009) Arjen rutiinit ja yllätykset- etnografia lastenkotityöstä. Akateeminen väitöskirja. Acta Universitatis Tamperensis 1444. Tampere: University Press.

Laakso, Riitta (2012) Vanhempien kanssa tehtävä työ ja moraalikysymykset lastenkodissa. Teoksessa Hannele Forsberg & Leena Autonen-Vaaraniemi (toim.) Kiistanalainen perhe, moraalinen järkeily ja sosiaalityö. Tampere: Vastapaino, 25–44.

Laaksonen, Salla-Maaria & Matikainen, Janne (2013) Tutkimuskohteena vuorovaikutus ja keskustelu verkossa. Teoksessa Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.) Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Tampere: Vastapaino, 193–215.

Laaksonen, Salla-Maaria, Matikainen, Janne & Tikka, Minttu (2013) Tutkimusotteita verkosta. Teoksessa Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.) Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Tampere: Vastapaino, 9–33.

Lastensuojelulaki 2007/417.

Matikainen, Janne (2008) Sosiaalinen media—millaista sosiaalisuutta? Tiedotustutkimus. Media & viestintä. 31(4), 1–18. <https://www.mediaviestinta.fi/arkisto/index.php/mv/article/view/550/> Viitattu 12.4.2016

Matikainen, Janne (2009) Sosiaalisen ja perinteisen median rajalla. Viestinnän tutkimuskeskus CRC. Helsingin yliopisto. Viestinnän laitoksen tutkimusraportteja 3/2009.

Mokka, Roope & Neuvonen, Aleksi (2006) Yksilön ääni. Hyvinvointivaltio yhteisöjen ajalla. Sitran raportteja 69. <http://www.sitra.fi/julkaisut/raportti69.pdf?download=Lataa+pdf> Viitattu 14.4.2016

Munro, Eileen (2006) Child protection. Sage publications.

Mäkinen, Olli (2006) Internet ja etiikka. Helsinki: BTJ kustannus.

Nousiainen, Kirsi (2004) Lapsistaan erillään asuvat äidit: äitiysidentiteetin rakentamisen tiloja. Akateeminen väitöskirja. SoPhi 89. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Nätkin, Ritva (2003) Moninaiset perhemuodot ja lapsen hyvä. Teoksessa Hannele Forsberg & Ritva Nätkin (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 16–38.

Paasonen, Susanna (2013) Ihmisiä, kuvia, tekstejä ja teknologioita. Teoksessa Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.) Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Tampere: Vastapaino, 34–48.

Palonen, Kari & Summa, Hilikka (1996) Johdanto: Retorinen käänne? Teoksessa Kari Palonen & Hilikka Summa (toim) Pelkkää retoriikkaa. Tampere: Vastapaino, 7–19.

Perelman, Chaïm Retoriikan valtakunta (2007) Suom. Leevi Lehto. 2. painos. Jyväskylä: Vastapaino.

Pesonen, Pirkko (2013) Sosiaalisen media lait. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.

Pitkänen, Miia (2011) Vastuun paikka! Vanhempien tukeminen lapsen huostaanotossa. Soccan ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja 26/2011. http://www.socca.fi/files/1404/Vastuun_paikka!_Vanhempien_tukeminen_lapsen_huostaanotossa.pdf /Viitattu 10.3.2017

Pösö, Tarja (2007) Lastensuojelun puuttuva tieto. Teoksessa Jaana Vuori & Ritva Nätkin (toim) Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino, 65–82.

Pösö, Tarja (2008) Kiistanalaiset perhesuhteet ja tutkimisen moraali. Teoksessa Eija Sevon & Marianne Notko (toim.) Perhesuhteet puntarissa. Helsinki: Gaudeamus, 93–110.

Pösö, Tarja (2012) Lapsen etu, oikeudet ja näkökulma moraalisisina kannanottoina. Teoksessa Hannele Forsberg & Leena Autonen-Vaaraniemi (toim.) Kiistanalainen perhe, moraalinen järjkeily ja sosiaalityö. Tampere: Vastapaino, 75–97.

Pöyhtäri, Reeta & Haara, Paula & Raittila, Pentti (2013) Vihapuhe sananvapautta kaventamassa. Tampere: Tampere University Press.

Raijas, Anu & Sailio, Marjaana (2012) Arjen ristiriitoja pikkulapsiperheessä. Nettikeskustelun analyysi. Janus, 20 (4) 2012, 316–333.

Ridell, Seija & Pasi Väliäho (2006) Mediatutkimus käsitteiden kudelmana. Teoksessa Seija Ridell, Seija, Pasi Väliäho & Tanja Sihvonen (toim.) Mediaa käsittämässä. Tampere: Vastapaino, 7–26.

Saarnio, Tuula (2004) Perhetyö lastensuojelussa. Teoksessa Annamaija Puonti, Tuula Saarnio & Anne Hujala (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi, 240–255.

Saint-Jacques, Marie-Christine, Villeneuve, Patrick, Turcotte, Daniel, Drapeau, Sylvie & Ivers, Hans (2012) The role of media in reporting child abuse. *Journal of Social Service Research* (38), 292–304.

Sevón, Eija & Notko, Marianne (2008) perhesuhteiden omalakisuus. Teoksessa Eija Sevón & Marianne Notko (toim.). *Perhesuhteet puntarissa*. Helsinki: Gaudeamus, 13–26.

Summa, Hilikka (1996) Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan. Burke, Perelman, Toulmin ja retoriikan kunnianpalautus. Teoksessa Kari Palonen & Hilikka Summa (toim.) *Pelkkää retoriikkaa*. Tampere: Vastapaino, 51–83.

Suominen, Jaakko (2013a) Johdanto – Sosiaalisen median aika. Teoksessa Jaakko Suominen, Sari Östman, Petri Saarikoski & Riikka Turtiainen (toim.) *Sosiaalisen median lyhyt historia*. Helsinki: Gaudeamus, 9–27.

Suominen, Jaakko (2013b) Lopuksi – Sosiaalisen median nousut ja tuhot. Teoksessa Jaakko Suominen, Sari Östman, Petri Saarikoski & Riikka Turtiainen (toim.) *Sosiaalisen median lyhyt historia*. Helsinki: Gaudeamus, 287–293.

Suoninen, Eero (2016) Mistä on perheenäidit tehty? Haastattelupuheen analyysi. Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2016) *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, 107–143.

Syvälä, Maria (2013) *Hukassa huostassa – kertomuksia lastensuojelun runtelemista perheistä*. Kuopio: RADIUM-kirjat.

Turtiainen, Riikka & Östman, Sari (2013) Verkkotutkimuksen eettiset haasteet: Armi ja anoreksia. Teoksessa Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.) *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Tampere: Vastapaino, 49–67.

Vidén, Sari (2007) Ammattilaisten neuvot vanhemmille. Teoksessa Jaana Vuori & Ritva Nätkin (toim.) *Perhetyön tieto*. Tampere: Vastapaino, 106–127.

Vuori, Jaana (2006) Rhetorical analysis (text for teaching) http://www.academia.edu/4125211/Rhetorical_analysis_text_for_teaching_2006_/Viitattu 31.3.16

Yesilova, Katja (2009) Ydinperheen politiikka. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.